

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA
EUROPEJSKA

Sieć wielofunkcyjnych terenów otwartych systemu przyrodniczego (green belt)

Etap VIII

**Konsultacje społeczne i strategiczna ocena
oddziaływania na środowisko do „Zintegrowanego
programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i
wodnymi ROF na lata 2015-2020 z perspektywą do
roku 2030”**

Prognoza oddziaływania na środowisko

Pracownia Badań Ekologicznych

NATURA

Marek Wierzba

MIEJSKA PRACOWNIA URBANISTYCZNA
26-600 Radom, ul. Zeromskiego 53
tel. +48 483 631 594 • fax. +48 483 620 208
mpu@mpu.radom.pl

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA
EUROPEJSKA

**PRACOWNIA BADAŃ EKOLOGICZNYCH
„NATURA” MAREK WIERZBA
ŻABOKLIKI UL. KUBUSIA PUCHATKA 78
08-110 SIEDLCE**

OPRACOWANIE:

dr Marek Wierzba – kierownik Zespołu

dr Piotr Jastrzębski

mgr Agata Urbanek

mgr Urszula Wysokińska

mgr Przemysław Obłóza

mgr Kamil Kryński

mgr Anna Pawlonka-Kołodziejak

mgr Maciej Cmoch

dr Beata Jastrzębska

dr Janusz Krechowski

dr hab. Piotr Sikorski

lic. Agnieszka Parapura

MIEJSKA PRACOWNIA URBANISTYCZNA
26-600 Radom, ul. Żeromskiego 53
tel. +48 483 631 594 • fax. +48 483 620 208
mpu@mpu.radom.pl

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

Spis treści

WSTĘP	5
1. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH „ZINTEGROWANEGO PROGRAMU ZARZĄDZANIA ZASOBAMI PRZYRODNICZYMI I WODNYMI ROF” ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI.	6
1.1. PODSTAWA FORMALNO-PRAWNA	6
1.2. USTALENIA I GŁÓWNE CELE ZINTEGROWANEGO PROGRAMU ZARZĄDZANIA ZASOBAMI PRZYRODNICZYMI I WODNYMI ROF ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI	8
2. METODYKA OPRACOWANIA	9
3. CHARAKTERYSTYKA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA OBSZARU OPRACOWANIA	12
3.1. AKTUALNY STAN ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH I WODNYCH	12
3.1.1. POŁOŻENIE RADOMSKIEJ SIECI TERENÓW OTWARTYCH "GREEN BELT"	12
3.1.2. REGIONALIZACJA FIZYCZNO-GEOGRAFICZNA	13
3.1.3. POWIERZCHNIA TERENU I GLEBY	14
3.1.4. WODY POWIERZCHNIOWE	14
3.1.5. WODY PODZIEMNE	16
3.1.6. KLIMAT I JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	19
3.1.7. KLIMAT AKUSTYCZNY, PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE I POWAŻNE AWARIE ..	21
3.1.8. SZATA ROŚLINNA	21
3.1.9. FAUNA	22
3.1.10. OBSZARY CHRONIONE	23
3.1.11. LASY	27
3.1.12. SYSTEM PRZYRODNICZY	29
3.1.13. ROLNICTWO	30
3.2. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH I WODNYCH	31
3.2.1. INTENSYFIKACJA ROLNICTWA	31
3.2.2. SUBURBANIZACJA	32
3.2.3. INFRASTRUKTURA WODNO-ŚCIEKOWA	33
3.2.4. ENERGETYKA ODNAWIALNA	33
4. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	33
5. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW	

PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY Z DNIA 16 KWIETNIA 2004 R. O OCHRONIE PRZYRODY	34
6. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ SPOSOBY, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU	39
7. PROGNOZOWANE SKUTKI DLA ŚRODOWISKA WYNIKAJĄCE Z REALIZACJI USTALEŃ PROGRAMU	42
7.1. PROJEKTY REALIZOWANE W RAMACH POLITYK RÓŻNYCH PODMIOTÓW ZGODNE Z CELAMI ZINTEGROWANEGO PROGRAMU.....	44
7.2. PROPOZYCJE ZADAŃ REALIZUJĄCYCH CELE ZINTEGROWANEGO PROGRAMU	51
8. PRZEWDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO W WYNIKU REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROGRAMU	82
9. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOTY OCHRONY OBSZARÓW NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TYCH OBSZARÓW	83
10. MOŻLIWOŚCI ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH W ODNIESIENIU DO OBSZARU NATURA 2000, W TYM WSKAZANIE NAPOTKANYCH TRUDNOŚCI WYNIKAJĄCYCH Z NIEDOSTATKÓW TECHNIKI LUB LUK WE WSPÓŁCZESNEJ WIEDZY	86
11. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA.....	87
12. KONFLIKTY SPOŁECZNE	87
13. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO	88
14. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	88
15. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	93

Załączniki:

Załącznik 1. Istniejące obszary i obiekty objęte ochroną oraz projektowane i proponowane obszary i obiekty do objęcia ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody w granicach Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt" (RSTO GB).

Wstęp

Prognoza oddziaływania na środowisko do „Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego (ROF)” wykonano w ramach Umowy Nr MPU-II/3302/5/2014 z dnia 23-04-2014 r. zawartej pomiędzy Gminą Miasta Radomia a Pracownią Badań Ekologicznych „NATURA” Marek Wierzba. Niniejszy dokument jest opracowaniem końcowym (etap VIII), stanowiącym jedno z opracowań funkcjonujących pod wspólną nazwą „Sieć wielofunkcyjnych terenów otwartych systemu przyrodniczego (green belt)” w ramach projektu „Strategia rozwoju miejskiego Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego (ROF)”. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i budżetu państwa z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013 (konkurs dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych, ogłoszony przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego).

Celem nadrzędnym przyświecającym powstaniu obszaru RSTO GB jest gospodarowanie według najwyższych standardów ochrony przyrody i środowiska w celu poprawy jakości życia jego mieszkańców. Powinny iść za tym działania w zakresie:

- poprawy warunków zagospodarowania przestrzennego ROF,
- zachowania lub poprawy walorów środowiska naturalnego,
- poprawy warunków życia i zdrowia mieszkańców,
- wspierania rolnictwa przyjaznego środowisku,
- tworzenia warunków do rozwoju turystyki i rekreacji na obszarze ROF,
- kształtowania pro-środowiskowych postaw obywatelskich.

Słabość planowania przestrzennego oraz ciągły brak skutecznych mechanizmów planowania regionalnego, które mogłyby bronić podstawowych struktur przestrzennych, wywołuje niepokój o przyszłość racjonalnej gospodarki przestrzenią w naszym kraju. Podjęto w związku z tym próbę określenia, w jaki sposób w ramach systemu zarządzania przestrzenią o określonych warunkach zainwestowania, na szczeblu lokalnym i regionalnym w Polsce, można realizować cele związane z ochroną środowiska, ochroną krajobrazu i rozwojem turystyki.

Zintegrowany program zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015-2020 z perspektywą do roku 2030 przygotowuje wspólny system zarządzania procesami gospodarowania środowiskiem w przestrzeni Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt".

Program uwzględnia ideę trwałego i zrównoważonego rozwoju. Został wypracowany w kontekście realizacji założeń dokumentów strategicznych krajowych i wojewódzkich na poziomach powiatów i gmin, z uwzględnieniem ustaleń polityki ekologicznej państwa i zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju wdrażanych na szczeblu regionalnym.

Istotą programu jest skoordynowanie, uwzględnionych i zaplanowanych w nim zadań z zadaniami administracji rządowej, samorządowej (starostwa powiatowe, urzędy miast i gmin) oraz planistami, urbanistami, przedstawicielami środowisk naukowych, przedsiębiorcami oraz resztą społeczeństwa, a następnie ich realizacja przez wskazane podmioty, przy efektywnym wykorzystaniu dostępnych środków finansowych.

Program określa cele, wyznacza priorytety i zadania (krótkookresowe i perspektywiczne), przewidziane do realizacji, rodzaje i harmonogram realizacji zadań, jak również prezentuje środki niezbędne do osiągnięcia

celów, w tym mechanizmy finansowe oraz prawno - ekonomiczne. Wskazuje możliwości ubiegania się o pomocowe środki finansowe z funduszy europejskich na lata 2014-2020.

Program wskazuje kluczowe kierunki działań, zadania inwestycyjne i pozainwestycyjne do realizacji w obrębie Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt" i jej bezpośrednim otoczeniu, prowadzące do utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalnej gospodarki zasobami środowiska, a także dotyczące tworzenia warunków do wypoczynku codziennego i rozwoju turystyki skierowanej głównie do mieszkańców Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Przyjęte priorytety, wyznaczone cele i kierunki działań sformułowane w programie, realizowane w poszczególnych przedsięwzięciach (zadaniach) przez różne podmioty, prowadzą do zachowania wyznaczonych funkcji RSTO GB, zapewniając długotrwały ład i jej zrównoważony rozwój w ramach Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego.

1. Informacje o zawartości, głównych celach „Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF” oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami.

1.1. Podstawa formalno-prawna

Dokument prognozy oddziaływania na środowisko do projektu Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego został opracowany zgodnie z postanowieniami Umowy Nr MPU-II/3302/5/2014 zawartej w dniu 23-04-2014 r. pomiędzy Gminą Miasta Radom, a Pracownią Badań Ekologicznych „NATURA” Marek Wierzba.

Prognoza została opracowana w nawiązaniu do zapisów art. 51 oraz art. 52 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity, Dz. U. z 2013 r. poz. 1235, z późn. zm.).

W dokumencie prognozy odniesiono się do zapisów wskazanych w pismach otrzymanych od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie WOOŚ-I.411.297.2014.ARM z dnia 13 listopada 2014 r. oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie ZNS.9022.1.00115.2014.DB z dnia 30 października 2014 r., które to określiły zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w niniejszej prognozie.

Obowiązek opracowania prognozy oddziaływania na środowisko, dla analizowanego projektu zintegrowanego programu, wynika z zapisów art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko, w którym to określono, iż projekty „(...) programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko” wymagają przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w tym sporządzenia prognoz oddziaływania na środowisko (art. 51 ust. 1 ww. ustawy). Wobec powyższego obowiązek ten dotyczy również analizowanego zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF.

Opracowana prognoza wedle zapisów art. 51 ust. 2, art. 52 ust 1 i 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko powinna:

- zawierać informację o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- zawierać informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- zawierać propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- zawierać informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- zawierać streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
- określać, analizować i oceniać istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- określać, analizować i oceniać stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- określać, analizować i oceniać istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.),
- określać, analizować i oceniać cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy,
- przedstawiać rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- przedstawiać rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie programu wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy (biorąc pod uwagę cele i zasięg geograficzny projektu programu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru).

Dokument prognozy opracowuje się stosownie do stanu współczesnej wiedzy, dostosowując do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów z nim powiązanych (art. 52 ust. 1 ustawy ooś).

W prognozie uwzględnia się także informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania (art. 52 ust. 2 ustawy ooś).

Projekt prognozy wraz z projektem zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF zostaje poddany opiniowaniu przez odpowiednie organy (RDOŚ, PWIS) oraz podlega konsultacjom społecznym, w myśl przepisów działu III rozdz. 1 i 3 ustawy ooś.

Do dokumentu zintegrowanego programu zgodnie z art. 55 ust. 3 ustawy ooś załącza się pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych

rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko,
- opinie właściwych organów: RDOŚ i PWIS,
- zgłoszone uwagi i wnioski,
- propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu,
- wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone.

Zgodnie z art. 55 ust. 2 ustawy o oś projekt dokumentu nie może zostać przyjęty, jeżeli ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynika, że może on znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000, a jednocześnie nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

1.2. Ustalenia i główne cele Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami

"Zintegrowany program zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015-2020 z perspektywą do roku 2030" opracowany został według najlepszych międzynarodowych wzorców dotyczących wdrażania instrumentów "green belt" oraz wytycznych zawartych w poradniku "Planowanie strategiczne" Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (2012). Zastosowano podejście eksperckie planowania strategicznego (Kłosowski, Adamski 1999). Opracowanie składa się z czterech zasadniczych części.

Pierwsza część to wprowadzenie zawierające opis przedmiotu opracowania, metodykę oraz podstawę merytoryczną i prawną powstania oraz realizacji programu.

Druga część dokumentu ma charakter diagnozy strategicznej. W ramach diagnozy zidentyfikowane zostały uwarunkowania lokalne poszczególnych elementów środowiska i rozwoju turystyki, wynikające z walorów przyrodniczo – kulturowych oraz analiza mających miejsce zjawisk i stanu zagospodarowania ROF w kontekście powyższych elementów. Przedstawiono także szanse i zagrożenia, a w efekcie kluczowe problemy wymagające propozycji rozwiązania. Diagnoza opiera się głównie na analizie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych dotyczących stanu wyjściowego.

Próba podsumowania i oceny uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych jest analiza problemowa (S.W.O.T.), która stanowi punkt wyjścia do syntezy ustaleń. Krytyczna i realistyczna diagnoza zawiera ustalenia dotyczące stanu wyjściowego i stanu pożądanego. Diagnoza jest podporządkowana dążeniu do rozpoznania i zidentyfikowania listy najważniejszych problemów i koncentruje się na czynnikach najważniejszych, przez precyzyjne określenie granic szczegółowości analizy. Diagnoza doprowadziła do określenia misji zintegrowanego programu.

Element ten jest podstawą trzeciej części opracowania - części strategicznej. Jest to zarazem główna składowa programu, zawierająca, w konsekwencji ustalonej misji, określenie obszarów priorytetowych, sformułowanie celów, priorytetów i kierunków działań w zarządzaniu środowiskiem oraz rozwojem turystyki na obszarze Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt".

W części strategicznej programu określono następujące elementy:

- misja - w ogólnym ujęciu to: sens istnienia, cel do spełnienia (ale nie osiągnięcia), powód, dla którego coś istnieje. Misja jest kwintesencją celowości dążeń opisanych w programie, determinacji i sensu

podejmowanej aktywności, dotyczy roli jaką program pełni. W związku z powyższym wszystkie cele określone w ramach programu odwołują się do zadeklarowanej misji, a zaproponowane w nich działania prowadzić mają do postulowanego w misji stanu docelowego. Misja musi stanowić czynnik integracji wszystkich zainteresowanych środowisk wokół zasadniczych dla rozwoju problemów. Misja w syntetycznym ujęciu wyraża cele najwyższego poziomu.

Funkcje misji:

- pozwala koncentrować się na istocie działania,
- pozwala dostosować działania do długookresowych celów,
- identyfikuje z podmiotem programu, motywuje pracowników instytucji,
- przyciąga odbiorców oferty, promuje w otoczeniu;
- obszary priorytetowe - podstawowe nurty tematyczne, dziedziny kluczowe w realizacji misji, w ramach których sformułowano cele programu;
- cele (uszczegółowione priorytetami wyróżnionymi w ramach ogólnej tematyki celów) - służące realizacji założeń misji, wyznaczone dla obszarów priorytetowych. Określenie celów wymaga wskazania z jednej strony na ich związek z misją oraz z drugiej ze szczegółowymi kierunkami działań, stąd każdy z celów został doprecyzowany i uszczegółowiony. W miarę możliwości zawarto w ten sposób uzasadnienie jego wagi dla realizacji misji programu. Cele programu można zdefiniować jako określenie stanu, który chcemy osiągnąć dzięki jego realizacji. Sformułowane cele współtworzą uporządkowaną, spójną strukturę hierarchiczną. Spójność celów jest zaś miarą prawidłowej konstrukcji dokumentu i warunkiem jego skuteczności. Poszczególne cele zostały podporządkowane misji programu.
- kierunki działań - służące realizacji celów i priorytetów, z których w bezpośredni sposób wynikają zadania do realizacji, opisane szczegółowo na etapie wykonawczym (wdrożeniowym). Charakteryzuje je duża szczegółowość sformułowania.

Część czwarta opracowania zawiera na wstępie opis zaplanowanych elementów wdrożenia programu. Zawiera m.in. opis przedsięwzięć i inicjatyw dotyczących realizacji części strategicznej oraz wskazanie źródeł finansowania programu. Konsekwentna realizacja zadań umożliwi osiągnięcie założonych celów.

Część wdrożeniowa zawiera także opis zasad ewaluacji programu, procedury jego aktualizacji. W szczególności dotyczy także rekomendacji do dokumentów planistycznych i strategicznych mających znaczenie przy wprowadzaniu zasad gospodarowania na wyznaczonych terenach zgodnie z koncepcją Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt".

Koncepcja programu opiera się w głównej mierze o zapisy ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232, z późn. zm.), ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r. poz. 647, z późn. zm.), Politykę Ekologiczną Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016, a także założenia Koncepcji Przestrzennej Zagospodarowania Kraju 2030, Krajowej Polityki Miejskiej 2020 oraz Strategii Rozwoju Kraju 2020.

2. Metodyka opracowania

Prognoza została wykonana zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

"Zintegrowany program zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015-2020 z perspektywą do roku 2030" opracowany został według najlepszych

międzynarodowych wzorców dotyczących wdrażania instrumentów "green belt" oraz wytycznych zawartych w poradniku "Planowanie strategiczne" Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (2012).

Na powstanie programu złożyły się następujące działania:

1. Analiza polityk ekologicznej, przestrzennej i inwestycyjnej wyznaczających ramy zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi w obrębie RSTO GB zawartych w licznych dokumentach strategicznych oraz planistycznych poziomu wspólnotowego, krajowego, wojewódzkiego, powiatowego i gminnego.
2. Diagnoza stanu aktualnego zasobów przyrodniczych i wodnych Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt" na obszarze ROF wraz z oceną ich stanu.
3. Analizy możliwości i problemów rozwojowych w tym uwarunkowań społeczno - ekonomicznych w dwóch zasadniczych aspektach (stan zasobów i uwarunkowania turystyki w ROF) - S.W.O.T.
4. Zdefiniowanie obszarów priorytetowych, celów i kierunków działań w zarządzaniu zasobami przyrodniczymi i wodnymi Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt" na obszarze ROF.
5. Plan realizacji celów programu poprzez zebrane z licznych dokumentów oraz zaproponowane przez autorów programu, zadań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych (podane wraz z listą wskaźników do oceny realizacji).
6. Opracowanie zasad i analiza możliwości finansowania programu.
7. Opracowanie systemu monitorowania realizacji programu i procedur jego aktualizacji.
8. Nakreślenie szczegółowych zaleceń w stosunku do zadań zaproponowanych przez autorów programu.
9. Sformułowanie rekomendacji do sporządzania dokumentów planistycznych i strategicznych w zakresie realizacji celów, kierunków działań i zadań programu.

Program opracowano w oparciu o obowiązujące akty prawne oraz aktualne programy, polityki i strategie z zakresu ochrony środowiska i przyrody oraz planowania przestrzennego, w dokumenty wyższego szczebla jak również powiatowe i gminne. Wykorzystano także wyniki specjalnie sporządzonych ankiet rozesłanych do urzędów gmin oraz następujących instytucji:

- Mazowiecki Zespół Parków Krajobrazowych Zespół ds. Kozienickiego Parku Krajobrazowego,
- Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie Oddział w Radomiu,
- Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu,
- Mazowieckiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska,
- Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie Zarządu Zlewni w Ostrowcu Świętokrzyskim,
- Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie Wydział Spraw Terenowych w Radomiu,

w celu uzyskania szczegółowych informacji dotyczących:

- planowanych i zrealizowanych projektów gminy/instytucji (własnych i koordynowanych) związanych bezpośrednio lub pośrednio z ochroną środowiska, gospodarką wodną oraz rozwojem wypoczynku, rekreacji i turystyki;
- uczestnictwa, także planowanego w inwestycjach partnerskich związanych bezpośrednio lub pośrednio z ochroną środowiska, gospodarką wodną oraz rozwojem wypoczynku, rekreacji i turystyki;
- istniejącej infrastruktury turystycznej w gminie.

Na potrzeby programu wykonano kilkietapową ekspertyzę pod wspólnym tytułem "Sieć wielofunkcyjnych terenów otwartych systemu przyrodniczego (green belt)". Zawarto w niej informacje wyjściowe dla programu

dotyczące uwarunkowań środowiskowych i przestrzennych oraz opis koncepcji i strukturę zaproponowanego do realizacji, pionierskiego w warunkach Polski obszaru "green belt", czyli Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt" (RSTO GB).

Perspektywa czasowa obowiązywania Programu obejmuje lata 2015-2030. Czas obowiązywania programu został podzielony na:

- okres operacyjny (lata 2015 - 2020) wraz z określonymi celami krótkookresowymi oraz działaniami służącymi ich realizacji (wdrożenie koncepcji RSTO GB),
- okres perspektywiczny (do 2030) wraz z celami długookresowymi, których osiągnięcie poprzez realizację wyznaczonych zadań może być związane z dłuższą perspektywą czasową (w założeniu do roku 2030, m.in. kierunkowe gospodarowanie w RSTO GB).

Opracowanie "Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF" wymagało pozyskania wielu danych, pochodzących z bardzo różnych źródeł. Z punktu widzenia metodologicznego źródła te można podzielić na:

- pierwotne - informacje pochodzące z wywiadów ankietowych i rozmów,
- wtórne - dane uzyskane m.in. z wykonanej na potrzeby programu ekspertyzy, literatury fachowej, od jednostek administracji publicznej, jednostek naukowo-badawczych, Głównego Urzędu Statystycznego, zasobów internetowych, prasy ogólnopolskiej, regionalnej oraz lokalnej.

Analizując zadania przewidziane do realizacji w ramach „Zintegrowanego programu...” uwzględniono oddziaływania na środowisko w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne.

Przy opracowywaniu prognozy do „Zintegrowanego programu...” zastosowano metodę macierzy interakcji. Przyjęta tu macierz jest wykresem siatki, w której w wierszach wpisano kierunki działań i zadania, a w kolumnach wpisano wskaźniki charakteryzujące i opisujące środowisko zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Występowanie wzajemnego oddziaływania pomiędzy składnikami przeciwstawnych osi zaznaczono symbolem:

(+) - realizacja zadania spowoduje pozytywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

(-) - realizacja zadania spowoduje negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

(0) - realizacja zadania nie wpływa w sposób zauważalny na analizowane zagadnienie,

(+/-) - realizacja zadania może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

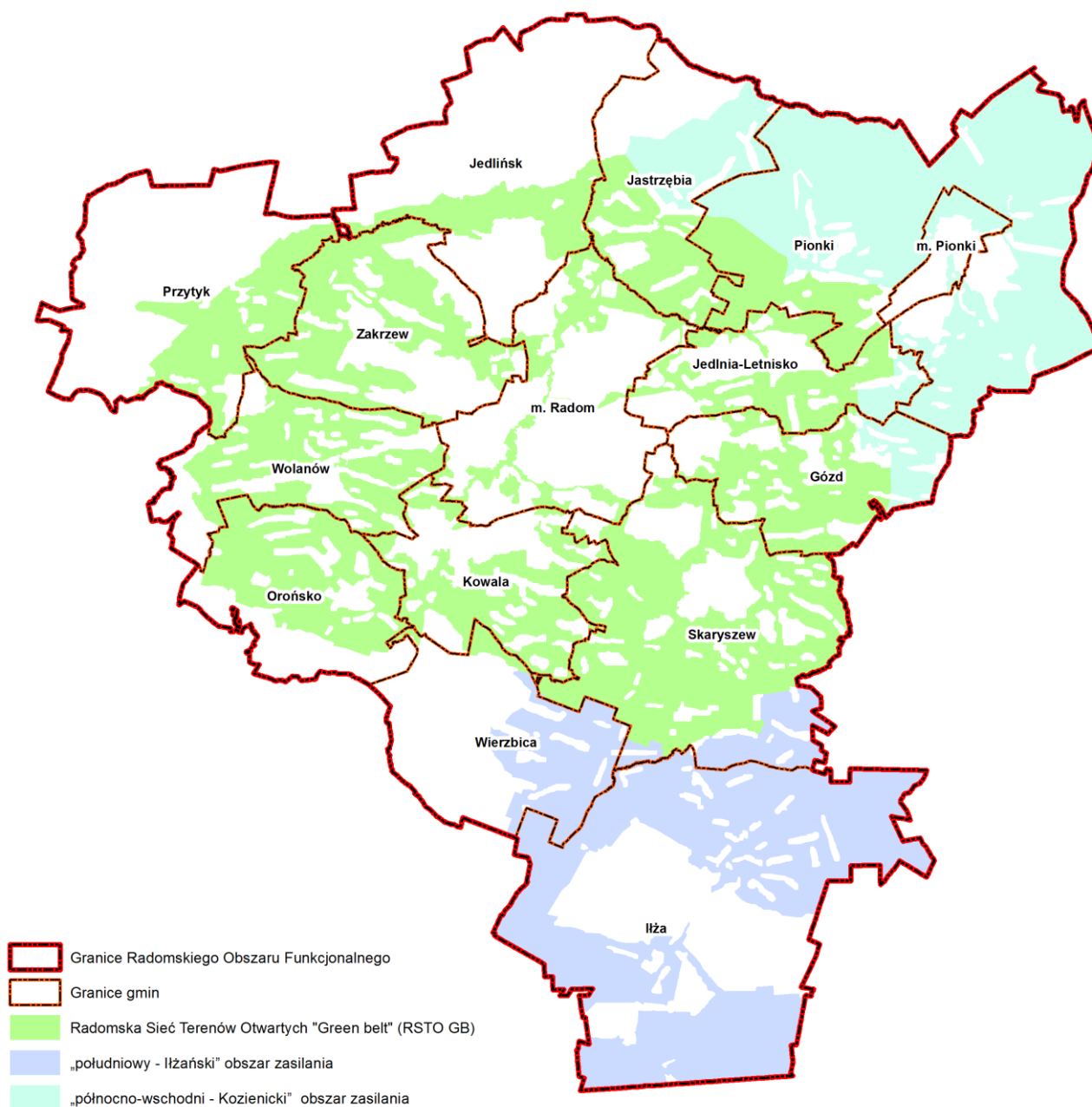
(N) – brak możliwości jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania i skutków – są one zależne od wyboru szczegółowych rozwiązań lub innych niemożliwych obecnie do przewidzenia i uwzględnienia uwarunkowań.

3. Charakterystyka istniejącego stanu środowiska obszaru opracowania

3.1. Aktualny stan zasobów przyrodniczych i wodnych

3.1.1. Położenie Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt"

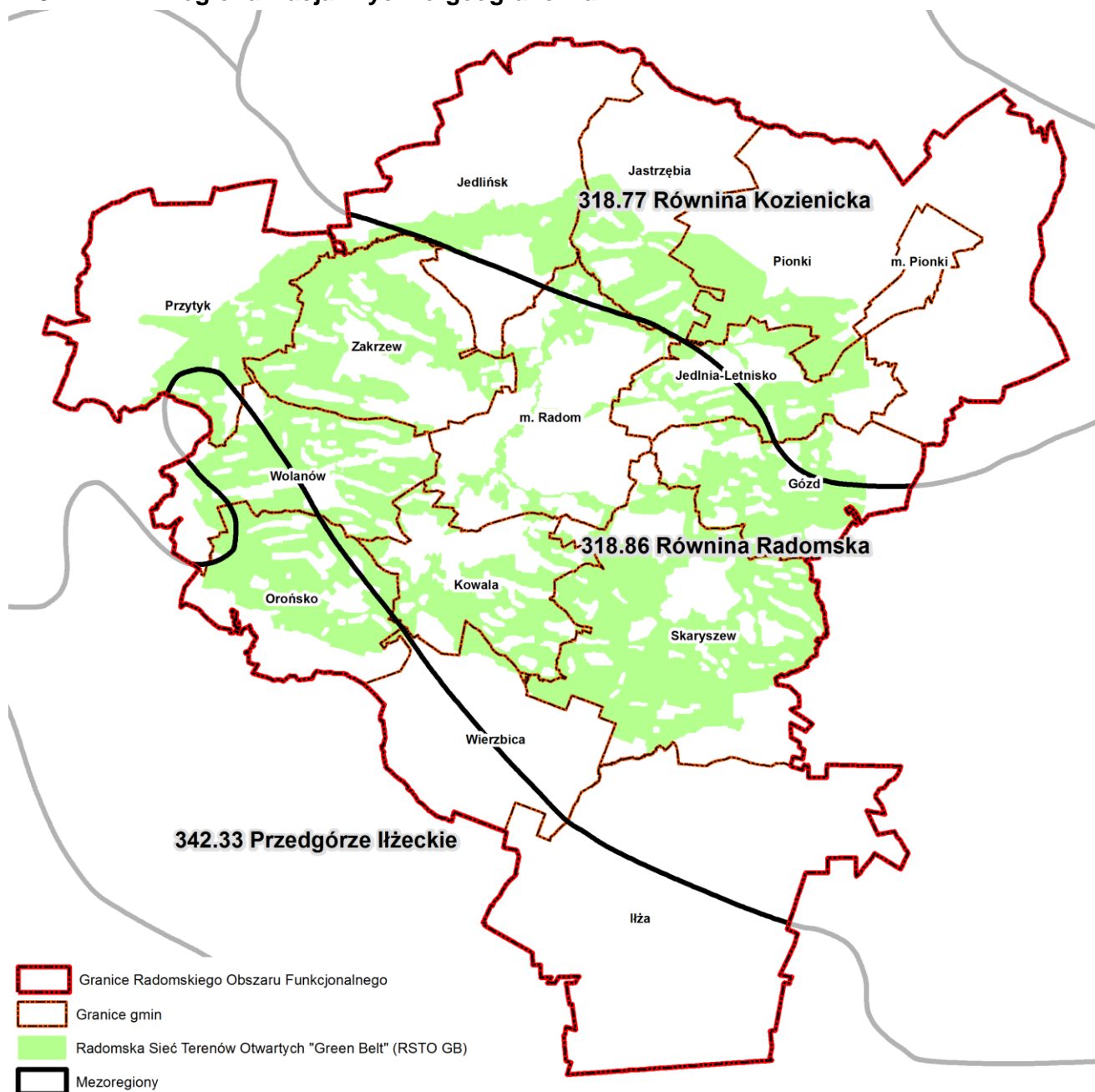

Rycina 1. Radomska Sieć Terenów Otwartych „Green Belt”.

Radomska Sieć Terenów Otwartych "Green Belt" (Ryc. 1) ma powierzchnię 51962,31 ha, co stanowi ponad 30% powierzchni Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego (172210,1 ha). Położona jest w obrębie 13 gmin: Gózd, Jastrzębia, Jedlińsk, Jedlnia-Letnisko, Kowala, Orońsko, Skaryszew, Przytyk, miasto Radom, Pionki, Wierzbica, Wolanów, Zakrzew, w trzech powiatach (powiecie radomskim, szydlowieckim oraz miasta Radom). Spośród 15 gmin ROF, w skład obszaru "green belt" nie weszły gminy Iłża oraz miasto Pionki.

3.1.2. Regionalizacja fizyczno-geograficzna

Rycina 2. Położenie RSTO GB na tle regionów fizyczno-geograficznych.

Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną Polski (Kondracki 2002) Radomska Sieć Terenów Otwartych „Green Belt” położona jest na Niziu Środkowoeuropejskim i przynależy do dwóch mezoregionów: Równiny Kozienickiej oraz Równiny Radomskiej (Ryc. 2).

3.1.3. Powierzchnia terenu i gleby

Ukształtowanie powierzchni RSTO GB ma charakter nizinny. Cały obszar poprzecinany jest równinami zalewowymi. Najszerze z nich wykształcone zostały przez rzekę Radomkę i jej dopływy i występują w północnej części terenu. Średnie wartości bezwzględne obszaru oscylują wokół 160-180 m n. p. m. Nizinny charakter obszaru predysponuje go do rozwoju rolnictwa.

W północno-wschodniej części terenu występują też liczne wydmy i wały morenowe będące pozostałością zlodowacenia środkowo – polskiego. Są one cenne turystycznie, ze względu na możliwość wyznaczenia tam punktów widokowych.

W RSTO GB przeważają przede wszystkim gleby bielicowe i pseudobielicowe oraz gleby brunatne wylugowane i brunatne kwaśne. Niewielką powierzchnię zajmują natomiast czarne ziemie zdegradowane i gleby szare oraz gleby murszowo mineralne i murszowate. Gleby bielicowe i pseudobielicowe zajmują największe powierzchnie w większości gmin. Są to zwykle gleby lekkie predysponowane do uprawy żyta, ziemniaków, owsa, jęczmienia. Na glebach mineralnych i murszowatych występują przeważnie łąki i pastwiska.

Ze względu na nieodnawialny charakter, gleba powinna stanowić przedmiot szczególnej ochrony. Przyczyną degradacji gleb mogą być procesy fizyczne, chemiczne i antropogeniczne. Z czynników fizycznych jednym z głównych zagrożeń gleb jest erozja wietrzna. Proces ten dotyczy szczególnie gleb luźnych i lekkich. Na obszarze opracowania tego typu tereny możemy wskazać m.in. w okolicach na południe od Skaryszewa. Obejmują również dolinę rzeki Mlecznej oraz północno-zachodnią część doliny Radomki. Do czynników fizycznych zaliczamy również erozję wodną gleb. Na całym obszarze opracowania dominuje małe zagrożenie taką erozją. Chemiczne degradowanie gleb następuje poprzez niewłaściwie zorganizowaną gospodarkę ściekową i odpadową oraz poprzez emisję zanieczyszczeń powietrza. Problem ten w niewielkim tylko stopniu dotyczy RSTO GB. Ogólny stan gleb na opisywanym obszarze uważany jest zatem za zadawalający. Brak jest też tu terenów zdegradowanej ziemi pozostałych po wyeksploatowanych surowcach mineralnych. Na opisywanym obszarze występują bowiem tylko 3 niewielkie obszary górnicze posiadające koncesje na wydobycie kruszywa: Lesiów w gm. Jastrzębia oraz Gustawów i Kozia Wola w gm. Zakrzew.

W obrębie RSTO GB brak jest bogactw naturalnych. Występują tu natomiast piaski i żwiry, piaski kwarcowe, piaski formierskie i węgle brunatne. Na obszarze tym znajduje się 17 aktywnych udokumentowanych złóż kopalin, 6 złóż nieaktywnych oraz 3 uznane za konfliktowe ze względu na ochronę gleb. Występują też liczne obszary prognostyczne i perspektywiczne związane z obecnością piasków i żwirów oraz torfów.

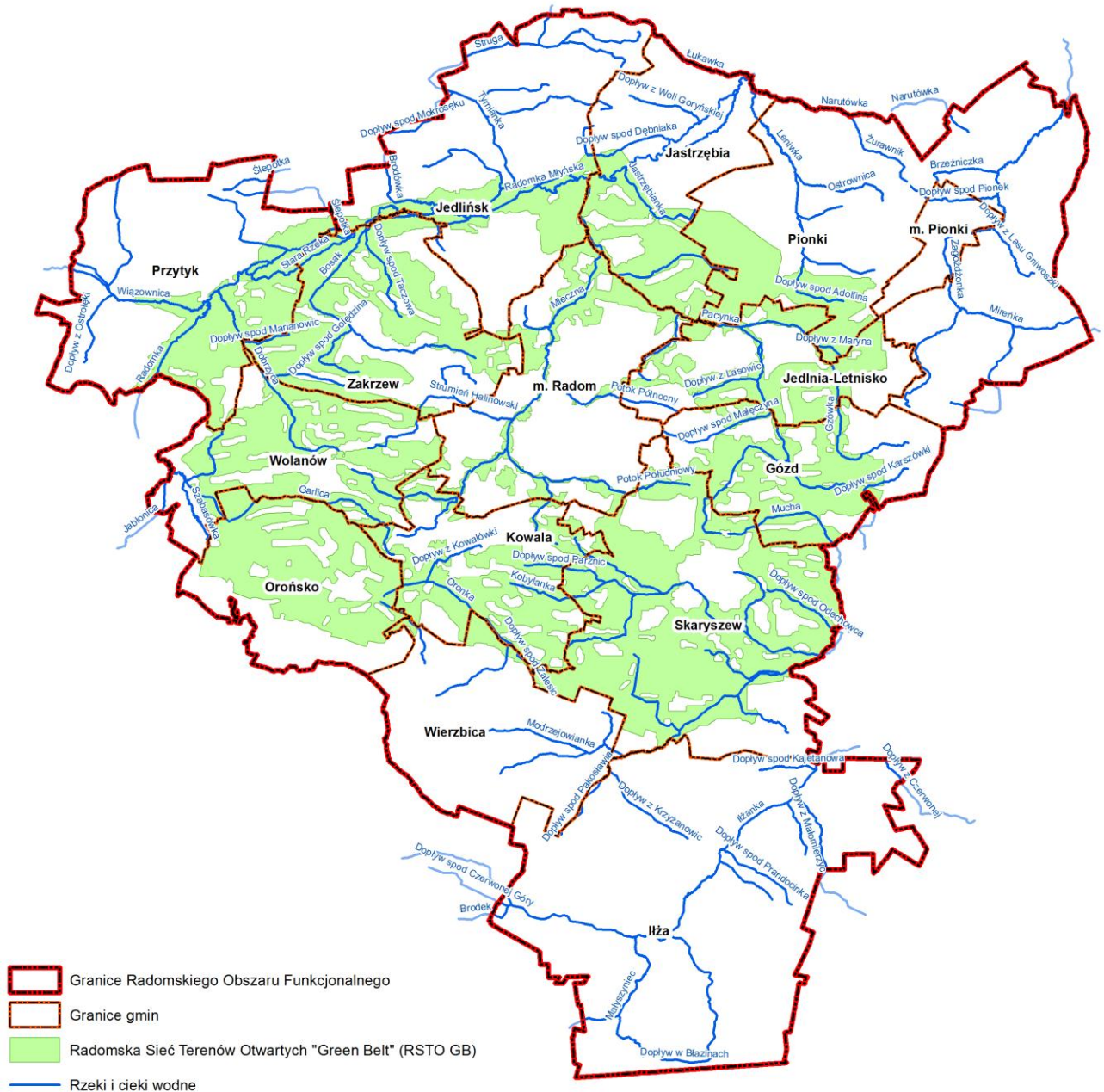
3.1.4. Wody powierzchniowe

Największą rzeką tego terenu jest Radomka. Jest to rzeka II rzędu, o naturalnym przebiegu uwarunkowanym rzeźbą terenu. Reżim hydrologiczny rzeki określany jest jako stały. Największe prawobrzeżne jej dopływy, to Szabasówka i Mleczna z Pacynką. Jest rzeką „dziką” i nieuregulowaną. Mimo jednego koryta, tworzy liczne zakola oraz wyspy. Największa z nich znajduje się poniżej Jedlińska. Czysta niegdyś rzeka, jest obecnie zatrutowana w swym dolnym odcinku ściekami z Radomia, które doprowadza do niej Mleczna. Nad Radomką prawie na całej długości znajdują się rozległe łąki, często dziś zmeliorowane, używane jako pastwiska. W wielu

miejskach urządzono na niej stawy rybne (np. w Wólce Domaniewskiej, Jedlińsku, Grzędach), które niejednokrotnie są ostoją cennych gatunków ptaków, zwłaszcza wodno-błotnych (Ryc. 3).

Na dopływach tej rzeki znajdują się dwa zbiorniki: jeden w górnym biegu rz. Mlecznej w granicach Radomia tzw. Zalew Borki oraz większy zbiornik na rzece Gzówce w Jedlni-Letnisko (Zalew Siczki). Największy zbiornik znajduje się na samej Radomce w Domaniewie.

Rycina 3. Rzeki i cieki wodne w ROF oraz RSTO GB.

Zbiorniki wodne na terenie RSTO GB mają przeważnie charakter retencyjny oraz wykorzystywane są w celach rekreacyjnych. Generalnie odgrywają one istotną rolę w: nawadnianiu terenów, zaopatrzeniu w wodę zakładów przemysłowych i dużych skupisk ludzkich a także pełnią funkcję rekreacyjną oraz sportową. Największym akwenem jest zbiornik w Domaniowie, utworzony na rzece Radomce, położony częściowo na terenie gminy Przytyk. Stanowi ogromny potencjał dla rozwoju turystyki i rekreacji. Woda w zalewie klasyfikowana jest w drugiej klasie czystości. Jest to jeden z najczystszych zbiorników na Mazowszu. Jest on też ostoją ogromnej ilości ptaków na tym terenie.

Sieć rzeczna od południa ograniczona jest przez Modrzejowiankę (rzeka III rzędu). Zarówno Modrzejowianka, jak i inne rzeki na południu obszaru (Szabasówka, Kobylanka, Oronka) są rzekami częściowo uregulowanymi. Mają charakter nizinny. Występowanie w ich dolinach słabo przepuszczalnych mułów i ilów prowadzi do powstawania bagien i systemów szuwarowo – torfowych wzdłuż ich koryt. W dolinach kilku rzek znajdują się kompleksy stawów rybnych: w dolinie Modrzejowianki (Modrzejowice), Oronki (Orońsko), Bosak (Kozia Wola). Stawy rybne są doskonałymi terenami obserwacji ptaków lęgowych i przelotnych.

W sąsiedztwie największych rzek znajdują się obszary bezpośrednio zagrożone powodzią. Należą do nich przede wszystkim: tereny zalewowe Radomki (gm. Przytyk, Zakrzew, Jedlińsk, Jastrzębia, niewielki fragment gm. Wolanów) oraz tereny zalewowe Mlecznej (gm. Skaryszew, Radom, Jastrzębia, Jedlińsk). Głównymi przyczynami powodzi są wezbrania opadowe związane z lokalnymi burzami termicznymi. Czasami występują też wezbrania roztopowe.

Stan ogólny wszystkich JCWP na tym obszarze jest zły, natomiast potencjał ekologiczny większości rzek, uznawany jest za umiarkowany lub słaby (na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, 2011).

We wszystkich gminach analizowanego obszaru występują też mokradła. Na tereny zabagnione składają się głównie doliny rzeczne, obrzeża zbiorników wodnych i wilgotne zagłębienia terenu. Rozmieszczenie terenów zabagnionych jest jednak skorelowane przede wszystkim z obecnością terenów zalewowych w dolinach rzecznych. Największy zwarty kompleks mokradeł występuje w dolinie Radomki. Dominującym typem terenów zabagnionych, na analizowanym obszarze są mokradła nietorfotwórcze - głównie namuliska i mułowiska.

Większe obszary torfowisk występują w różnej wielkości nieckach terenowych, które jednak zawsze powiązane są z dolinami cieków. Za osobliwe dla tego obszaru ekosystemy uznać należy torfowiska ombrofilne, których niewielkie powierzchnie odnotowano wyłącznie w okolicach miejscowości Czarny Lasek w gminie Gózd. Tereny podmokłe są cenne ze względu na bogactwo występujących tam siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt.

Dodatkowo podkreślić należy, że większość użytków ekologicznych w rejonie RSTO GB ma charakter podmokły.

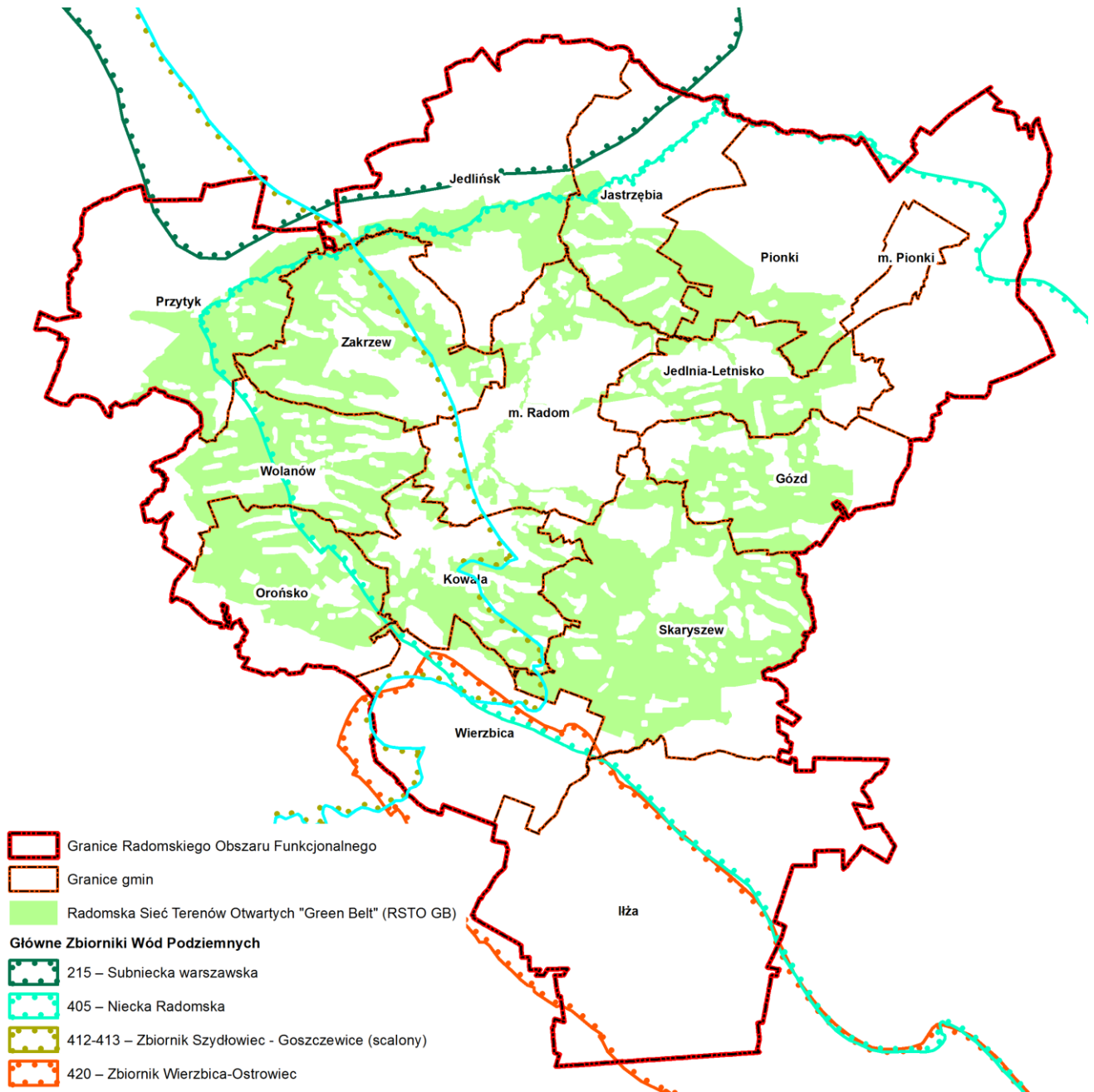
3.1.5. Wody podziemne

RSTO GB znajduje się w zasięgu 2 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (Ryc. 4): Niecki Radomskiej nr 405 (gminy: Radom, Jedlnia-Letnisko, Pionki, Gózd, Skaryszew, Zakrzew, Kowala, Wierzbica, Wolanów, Jedlińsk, Jastrzębia, Przytyk) oraz Zbiornika Szydłowiec-Goszczewice nr 412-413 (części gmin Przytyk i Wolanów oraz gmina Orońsko). Większość rejonu znajduje się w obszarze Niecki Radomskiej, która jest jednym z większych zbiorników wód podziemnych w kraju. Praktyczne znaczenie dla zaopatrzenia ludności i przemysłu mają wody w utworach górnokredowych, występujące na całym omawianym terenie. Jest to na terenie całej niecki główny użytkowy poziom wodonośny (GUPW).

Poziom górnokredowy jest intensywnie eksploatowany przez duże ujęcia komunalne Radomia, ujęcia wiejskie, ujęcia przemysłowe oraz bardzo liczne studnie wiercone przez indywidualnych użytkowników. Ta intensywna eksploatacja spowodowała zmiany w krążeniu wód podziemnych i wytworzenie regionalnego leja depresji wokół Radomia, sięgającego wartości 15-20 m w centralnej części leja. Maksymalny rozwój leja odnotowano w 1991 roku, w kolejnych latach na skutek ograniczenia poborów rozwój leja został zahamowany.

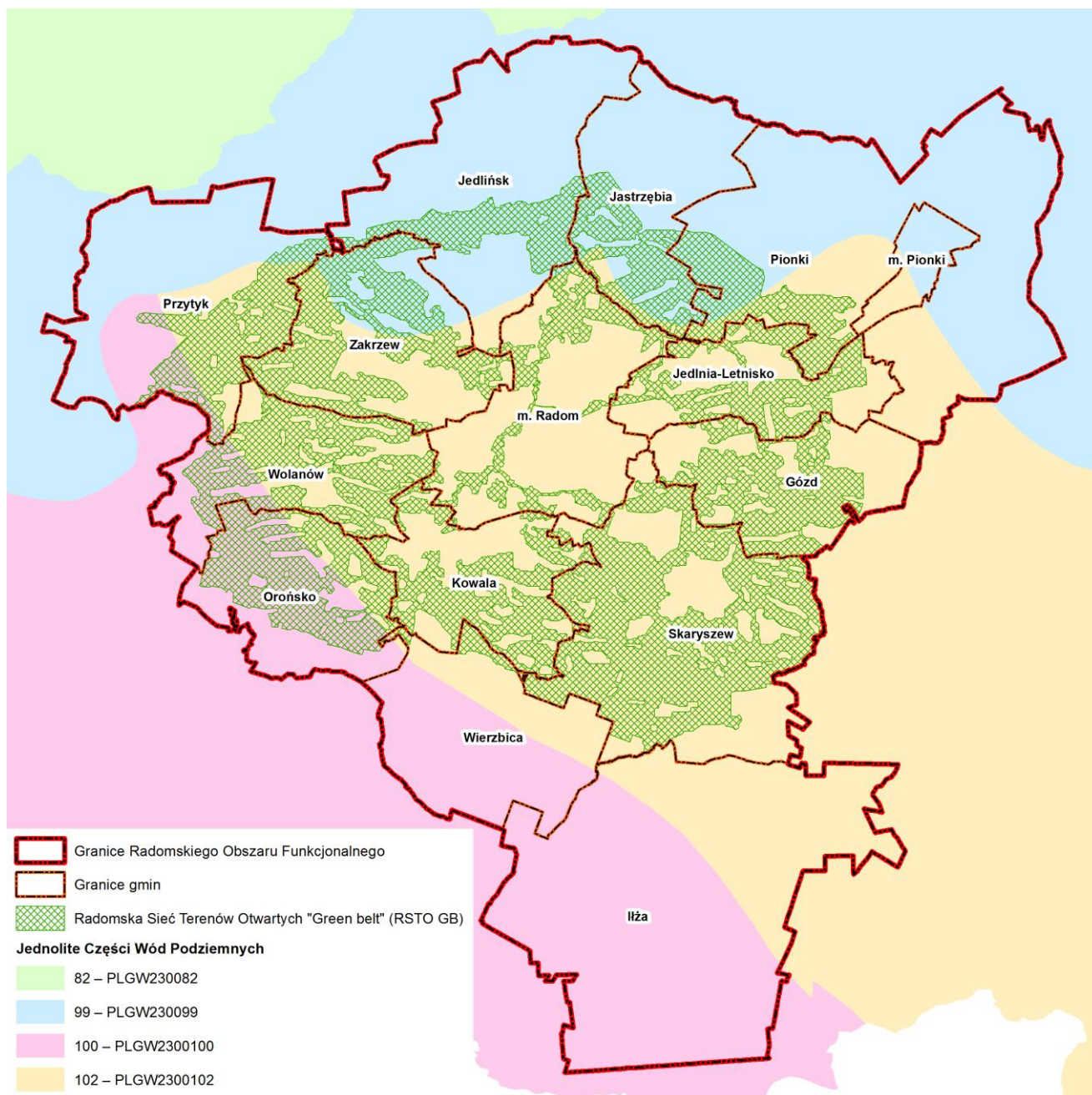

Rycina 4. GZWP na obszarze ROF oraz RSTO GB.

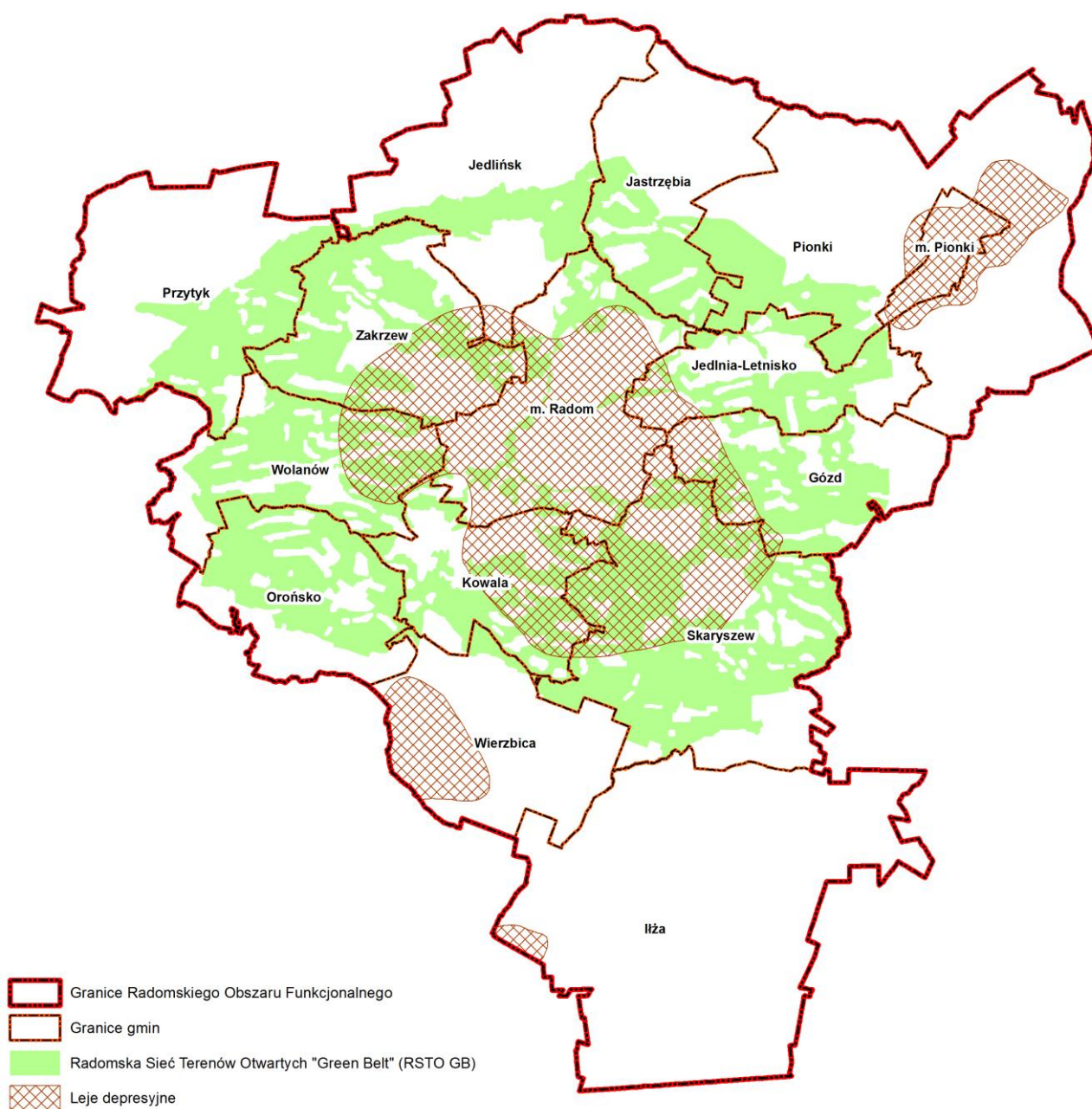

Zasobność piętra kredowego oraz rezerwy eksploatacyjne ujęć wód podziemnych sprawiają, że dalsze racjonalne użytkowanie wód utworów górnej kredy będzie nadal możliwe. Jako perspektywiczne, w przypadku jakiegokolwiek zagrożenia pozostają wody jurajskiego poziomu wodonośnego.

Radomska Sieć Terenów Otwartych Green Belt przynależy głównie do JCWPd 102 (Ryc. 5). Jego stan chemiczny uznawany jest za dobry, natomiast stan ilościowy, za zły, głównie z powodu znacznego poboru wód podziemnych dla zaopatrzenia ludności Radomia (Ryc. 6).

Rycina 5. JCWPd na obszarze ROF oraz RSTO GB.

Rycina 6. Leje depresyjne na obszarze ROF oraz RSTO GB.

3.1.6. Klimat i jakość powietrza atmosferycznego

Obszar ten położony jest w rejonie o wpływach klimatu kontynentalnego. Głównymi czynnikami kształtującymi warunki klimatyczne tego rejonu są: położenie geograficzne, ukształtowanie powierzchni, głębokość zalegania wód gruntowych, wysokość bezwzględna i względna, pokrycie terenu, szata roślinna, stopień zurbanizowania itp. W skali kraju jest to obszar dość jednorodny.

Średnia roczna temperatura na opisywanym terenie wynosi 7,2 - 7,3°C. Dominują tu obszary charakteryzujące się dobrymi warunkami termicznymi, będące w dużej części obszarami wysoczyznowymi, pokrytymi utworami o dużej pojemności cieplnej, na których poziom wód gruntowych zalega na dużych głębokościach. Najlepszymi warunkami termicznymi odznaczają się fragmenty południowych, południowo-wschodnich i południowo-zachodnich zboczy wysoczyzn. Nachylenie ich sprzyja wzrostowi intensywności otrzymywanego promieniowania słonecznego. Tereny te posiadają warunki dla upraw roślin ciepłolubnych.

Analizowany obszar, poprzez swoje położenie w południowo-centralnej części Polski, znajduje się na bardziej nasłonecznionej części kraju. Otrzymuje on średnio około 590 mm opadów w skali rocznej. Opady rozłożone są nierównomiernie w ciągu roku. Największy opad notowany jest w lipcu, natomiast najniższy w lutym. Pojawianie się ekstremów opadowych w tych właśnie miesiącach jest charakterystyczne dla większości terenów Polski. Sumy opadów w okresie wegetacyjnym mają duże znaczenie dla rolnictwa i upraw. W okresie tym spada około 380 mm opadu, co stanowi około 64% opadu rocznego.

Teren opracowania charakteryzuje się przewagą wiatrów zachodnich. Dość częstym zjawiskiem są cisze atmosferyczne oraz wiatry z kierunku północnego i północno-zachodniego. Najrzadziej notowane są wiatry północno-wschodnie. Z charakterystyki klimatu wynika, że na obszarze tym panują warunki dogodne do rozwoju rolnictwa.

Jednym z najbardziej wrażliwych na zanieczyszczenia komponentów środowiska, który jednocześnie decyduje o warunkach życia człowieka, zwierząt i roślin jest powietrze atmosferyczne. Zły stan aerosanitarny powoduje pogorszenie zdrowia ludności, straty w środowisku, zwłaszcza w drzewostanie iglastym, a także wymierne straty gospodarcze. Stopień oddziaływania na środowisko zależy od wielu czynników oraz od odporności organizmów na zanieczyszczenia.

Na całym obszarze RSTO GB przekroczony jest średnioroczny dopuszczalny poziom benzo(a)pirenu. Podwyższone wartości stężeń (1,81-2,5 ng/m³) występują na obszarach gmin Wolanów, Kowala, Skaryszew i Gózd bezpośrednio graniczącymi ze strefą miasto Radom. Pozostała część (oprócz strefy miasto Radom) znalazła się w przedziale przekroczeń 1,01-1,8 ng/m³. Także cała strefa miasto Radom znalazła się w obszarze przekroczeń. Najwyższe wartości stężenia średniorocznego występują w dzielnicach o wysokiej gęstości zaludnienia i wynoszą 2,8 ng/m³ - 4,97 ng/m³. Natomiast najniższe wartości stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu (1,17-1,8 ng/m³) występują na obszarach słabo zaludnionych północnej części miasta.

W strefie miasta Radom przekroczone są również dopuszczalne poziomy pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu. Dla pyłu zawieszonego PM10 stężenia o okresie uśredniania wyników 24 godziny z modelowania osiągają 109 µg/m³, liczba dni z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego wynosi 144, stężenia o okresie uśredniania wyników rok kalendarzowy osiągają 50,8 µg/m³. Dla pyłu zawieszonego PM2,5 emitowany ładunek ze wszystkich typów źródeł wynosi 504,7 Mg; stężenia o okresie uśredniania wyników rok kalendarzowy z modelowania osiągają wartość 40,8 µg/m³; w stężeniach przeważa emisja powierzchniowa.

Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza są piece grzewcze gospodarstw indywidualnych, wykorzystujących węgiel, jako paliwo. Aby chociaż częściowo poprawić warunki aerosanitarnie obszaru należy stopniowo wprowadzać proekologiczne źródła energii.

3.1.7. Klimat akustyczny, promieniowanie elektromagnetyczne i poważne awarie

Na jakość życia ludzi i stan środowiska wpływa też hałas. Głównym źródłem hałasu w obszarze RSTO GB jest hałas drogowy powodowany przez pojazdy samochodowe. Na analizowanym terenie dopuszczalny poziom hałasu przekroczony jest jedynie w sąsiedztwie najruchliwszych arterii komunikacyjnych, a w szczególności przy trasach: Radom – Jedlińsk, Radom – Wolanów oraz Radom – Niemianowice. Przekroczenia zawierają się w granicach 5 – 20 dB.

Dopuszczalny poziom hałasu przekroczony jest również w mieście Radom. Dominującym źródłem hałasu jest tu ruch drogowy, głównie na przebiegających przez miasto trasach tranzytowych. Staje się on coraz uciążliwszy ze względu na ciągły wzrost ilości pojazdów, zarówno osobowych, jak i ciężarowych przy stale pogarszającym się stanie jezdnym. Poziom dźwięku znacznie przekraczający wartości dopuszczalne generowany jest przede wszystkim w sąsiedztwie drogi krajowej nr 7. W sąsiedztwie linii kolejowych poziom hałasu nie jest przekroczony.

Na całym obszarze RSTO GB, mimo obecności napowietrznych linii wysokiego i niskiego napięcia, licznych stacji transformatorowych i stacji bazowych telefonii komórkowej, dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych nie są przekroczone. Brak też obszarów zagrożonych poważnymi awariami, w tym przemysłowymi. Dobre warunki akustyczne oraz brak przekroczeń pól elektromagnetycznych stwarzają dogodne warunki do rozwoju turystyki na tym obszarze.

3.1.8. Szata roślinna

Obszar RSTO GB, ze względu na urozmaicony krajobraz, zróżnicowane siedliska i zbiorowiska przyrodnicze oraz obecność cennych gatunków flory i fauny, posiada znaczące walory przyrodniczo-krajobrazowe. Wśród przestrzennego rozkładu zbiorowisk roślinnych o różnym typie genezy, charakteru i struktury, wyraźnie zaznacza się podział na tereny związane z dolinami mniej przekształconych odcinków cieków wodnych, w których przeważają fitocenozy naturalne i półnaturalne oraz pozostałymi obszarami silnie przeobrażonymi przez oddziaływania człowieka. Korzystne uwarunkowania przyrodnicze zachowały się w większości obszarów zalewowych rzek: Radomki, Szabasówki, Pacynki, Modrzejowicy, Oronki i Dobrzycy, a także w niektórych odcinkach dolin Mlecznej i Garlicy, gdzie znaczny udział mają trwałe użytki zielone, roślinność wodno-błotna starorzeczy, stawów i zbiorników wodnych oraz zbiorowiska o złożonej strukturze leśnej i zaroślowej. Na wskazanych terenach zachowały się również ostatnie, nieliczne enklawy roślinności torfowiskowej.

Na opisywanym terenie występują niemal wszystkie typy siedliskowe lasu, charakterystyczne dla Polski nizinnej. Dominują siedliska lasu mieszanego świeżego, boru mieszanego świeżego, boru świeżego oraz lasu świeżego. Do najrzadziej spotykanych siedlisk należą nieliczne fragmenty: boru suchego, boru bagiennego, boru mieszanego bagiennego, lasu mieszanego bagiennego oraz lasu łęgowego.

Spośród naturalnych zbiorowisk leśnych największą powierzchnię zajmują bory mieszane *Quercus-robore-Pinetum*, bór świeży z goryszem pagórkowym *Peucedano-Pinetum* i bory trzęślicowe *Molinio-Pinetum*. Największe płaty tych zbiorowisk zaobserwowano na południe i południowy zachód od Makowca, na wschód i południowy wschód od Mniszka, na północ od Wacyna i na wschód od miejscowości Oblas. Znaczne obszary leśne na całym obszarze opracowania stanowią też niestety, mniej wartościowe przyrodniczo, seminaturalne kompleksy regeneracyjne lasów i borów (zb. *Pinus-Betula pendula*) oraz monokultury sosny zwyczajnej (zb. *Pinus sylvestris*).

Na terenie gmin wchodzących w skład RSTO GB zanotowano obecność 7 zbiorowisk roślinnych, charakterystycznych dla siedlisk Natura 2000, w tym trzy siedliska priorytetowe: bory i lasy bagienne (*Vaccinio*

uliginosi-Betuletum pubescentis, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugo--Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum*), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) olsy źródliskowe oraz ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*).

Najcenniejszymi zbiorowiskami leśnymi występującymi na analizowanym obszarze są: dąbrowy świetliste (*Potentillo albae-Quercetum*), grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum*) oraz bór bagienny (*Vaccinio uliginosi-Pinetum*). Zbiorowiska te występują najliczniej w Puszczy Kozienickiej. Poza nią spotykane są sporadycznie i tworzą niewielkie płaty.

Stwierdzono 14 tzw. „naturowych” nieleśnych siedlisk przyrodniczych, w tym dwa priorytetowe: ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe oraz torfowiska wysokie (żywe).

Do najczęściej spotykanych fitocenoz łąkowych, występujących pospolicie na całym obszarze opracowania, należą kompleksy roślinności: pastwiskowej, pastwiskowo-turzycowej i pastwiskowo-łąkowej (*Cynosurion*, *Cynosurion/Magnocaricion*, *Cynosurion/Alopecurion*). Nieliczne, bogate florystycznie płaty zespołu wilgotnej łąki z ostrożnikiem łąkowym (*Cirsietum rivularis*) obserwowano w dolinie Pacynki, Modrzejowicy i Radomki. Głównie z doliną Radomki związane są zbiorowiska ekstensywnie i intensywnie użytkowanych łąk wyczyńcowych (*Alopecuretum pratensis* i *Alopecurion/Magnocaricion*), zaś z dolinami Pacynki i Modrzejowicy większe kompleksy roślinności ziołoroślowo-łąkowej (*Filipendulion/Calthion*). Kompleks roślinności szuwarowej i pnączy – tzw. „zbiorowisk welonowych” (*Phragmition/Convolvulion*) najlepiej wykształcony jest wzdłuż koryta: Radomki, Pacynki i Modrzejowicy.

Z siecią rzek i mniejszych cieków wodnych związane jest rozmieszczenie łągów olszowo-jesionowych (*Fraxino-Alnetum*). Większe płaty tego zbiorowiska stwierdzono w dolinach: Pacynki, Modrzejowianki, Szabasówki, Radomki i Mlecznej.

Obecność różnorodnych przyrodniczo terenów wpływa pozytywnie na zachowanie bioróżnorodności oraz skłania do rozwoju turystyki, zwłaszcza pieszej i rowerowej.

W trakcie badań terenowych prowadzonych w 2014 roku na obszarze opracowania oraz na podstawie danych literaturowych, stwierdzono obecność 11 gatunków roślin podlegających ochronie ścisłej (dzwonecznik wonny *Adenophora liliifolia*, sasanka otwarta *Pulsatilla patens*, jarząż szwedzki *Sorbus intermedia*, kostrzewa ametystowa *Festuca amethystina*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, pełnik europejski *Trollius europaeus*, salwinia pływająca *Salvinia natans*, śniedek cienkolistny *Ornithogallum collinum*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*) wg rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r. poz.1409). Obecne są wśród nich dwa gatunki z listy Natura 2000: dzwonecznik wonny *Adenophora liliifolia* oraz sasanka otwarta *Pulsatilla patens*. Ponadto stwierdzono 14 gatunków roślin objętych ochroną częściową. Są to: kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*, turówka wonna *Hierochloë odorata*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata* grzybienie białe *Nymphaea alba*, pierwiosnka lekarska *Primula veris*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*, listera jajowata *Listera ovata*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, podkolan biały *Plantanthera bifolia*, kukulka krwista *Dactylorhiza incarnata*, kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*, pomocnik baldaszkowaty *Chimaphila umbellata*.

3.1.9. Fauna

Bogata i zróżnicowana jest fauna opisywanego obszaru. Wśród bezkręgowców na uwagę zasługują zwłaszcza: motyle: czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*, czerwończyk fioletek *Lycaena helle* i modraszek telejus *Maculinea teleius*, ważki: trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*, zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis* oraz mięczaki: poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana*, poczwarówka zwężona *Vertigo angustior* i skójką gruboskorupowa *Unio crassus*.

Na obszarze RSTO GB stwierdzono też występowanie 14 gatunków płazów i 3 gatunki gadów, całkowicie lub częściowo chronionych w Polsce. Doskonale warunki do rozrodu płazów stwarzają doliny rzek: Radomki, Mlecznej i Pacynki, które charakteryzują się występowaniem starorzeczy i podmokłych łąk.

Najcenniejsze gatunki tych kręgowców, wymagające zwykle ochrony czynnej, to: traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, kumak nizinny *Bombina bombina*, grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus*, ropucha zielona *Bufo viridis*, ropucha paskówka *Bufo calamita*, rzekotka drzewna *Hyla arborea* oraz żaba śmieszka *Pelophylax ridibundus*.

Skład gatunkowy ptaków, szczególnie środowisk lęgowych, świadczy o występowaniu korzystnych dla tej grupy zwierząt, dobrze zachowanych siedlisk. Największymi wartościami ornitologicznymi odznaczają się dolina Radomki, Zbiornik Domaniów oraz lasy Puszczy Kozienickiej. Siedliska te są miejscem rozrodu cennych w skali kraju i Europy gatunków ptaków, zwłaszcza wodno – błotnych (np. bąk *Botaurus stellaris*, bocian czarny *Ciconia nigra*, bocian biały *Ciconia ciconia*, łabędź czarnodzioby *Cygnus columbianus*, zielonka *Porzana parva*, żuraw *Grus grus*, bielik *Haliaeetus albicilla*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*).

Siedliska znajdujące się w RSTO GB odpowiadają też wymaganiom wielu gatunków ssaków. Skład gatunkowy tej grupy jest typowy dla terenów nizinnych centralnej Polski. Populacje zamieszkujące analizowany obszar nie są zbyt liczne, ze względu na rolniczy charakter zdecydowanej większości terenów. Podobnie jak w przypadku ptaków, także dla ssaków najlepsze warunki do życia na analizowanym terenie występują w Puszczy Kozienickiej. Jednym z mieszkańców Puszczy jest popielica, gatunek wymieniony w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. Populacja tu występująca cechuje się bardzo dużą liczebnością i jednym z najwyższych w kraju wskaźników zagęszczenia. Interesującymi ssakami są również - orzesznica oraz smużka, bardzo rzadki krajowy gatunek borealny. Okresowo pojawiają się tutaj migrujące wilki.

Cechą charakterystyczną tego obszaru jest liczne występowanie niektórych gatunków nietoperzy; borowiaczka, nocka Brandta i nocka Bechsteina, dla którego Puszcza Kozienicka jest drugim znanym w Polsce miejscem rozrodu i najdalej wysuniętym w kierunku północno-wschodnim stanowiskiem.

3.1.10. Obszary chronione

W granicach RSTO GB znajduje się niewiele obszarów prawnie chronionych. Są to: fragment Kozienickiego Parku Krajobrazowego, fragmenty obszarów sieci Natura 2000: Ostoja Kozienicka i Puszcza Kozienicka, fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu Iłża-Makowiec, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Kosówki oraz rezerwat przyrody: Jedlnia i Ciszek (załącznik 1, Ryc. 7, 8).

Najcenniejszy przyrodniczo, jest Kozienicki Park Krajobrazowy, który został utworzony w 1983 roku dla zachowania lokalnego krajobrazu przyrodniczo - geograficznego oraz znacznych obszarów naturalnych lasów Puszczy Kozienickiej z bogatą roślinnością zielną i ciekawym ukształtowaniem terenu. W celu zabezpieczenia go przed zniekształceniem oraz stworzenia warunków dla rozwoju turystyki i wypoczynku wokół Parku utworzono otulinę o powierzchni 36009,62 ha, którą stanowią obszary leśne i polne. W obrębie Parku znajdują się dwa obszary Natura 2000, 15 rezerwatów, 105 użytków ekologicznych oraz 221 pomników przyrody. Poza obiektami wartościowymi z przyrodniczego punktu widzenia, na terenie Kozienickiego Parku Krajobrazowego przedmiotem ochrony są również miejsca pamięci czy zlokalizowane tam zabytki i miejsca kultu religijnego.

Ważnymi, ze względów przyrodniczych i krajobrazowych, obszarami są obszary Natura 2000. Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Ostoja Kozienicka obejmuje ona fragmenty gmin: Jedlnia-Letnisko, Gózd, Radom. Lasy zajmują połowę powierzchni ostoi. W Puszczy Kozienickiej zachowało się wiele drzewostanów o charakterze zbliżonym do naturalnego. Dominują siedliska borowe, jedynie w dolinach zachowały się łągi. Tylko w miejscach bardziej żyznych lub podmokłych występują lasy mieszane, olsy, łągi i grądy. Resztę terenu pokrywają pola uprawne, łąki, pastwiska. Występują tu również interesujące połacie torfowisk wysokich i

niskich. We florze liczne są gatunki rzadkie w kraju, typowe dla lasów naturalnych. Występuje tu co najmniej 29 gatunków ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Wykazano z tego terenu ponad 200 gatunków ptaków, w tym 147 lęgowych. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bączek, bocian czarny, kraska, lelek; Stosunkowo wysoką liczebność osiągają: bąk, bocian biały, rybitwa czarna.

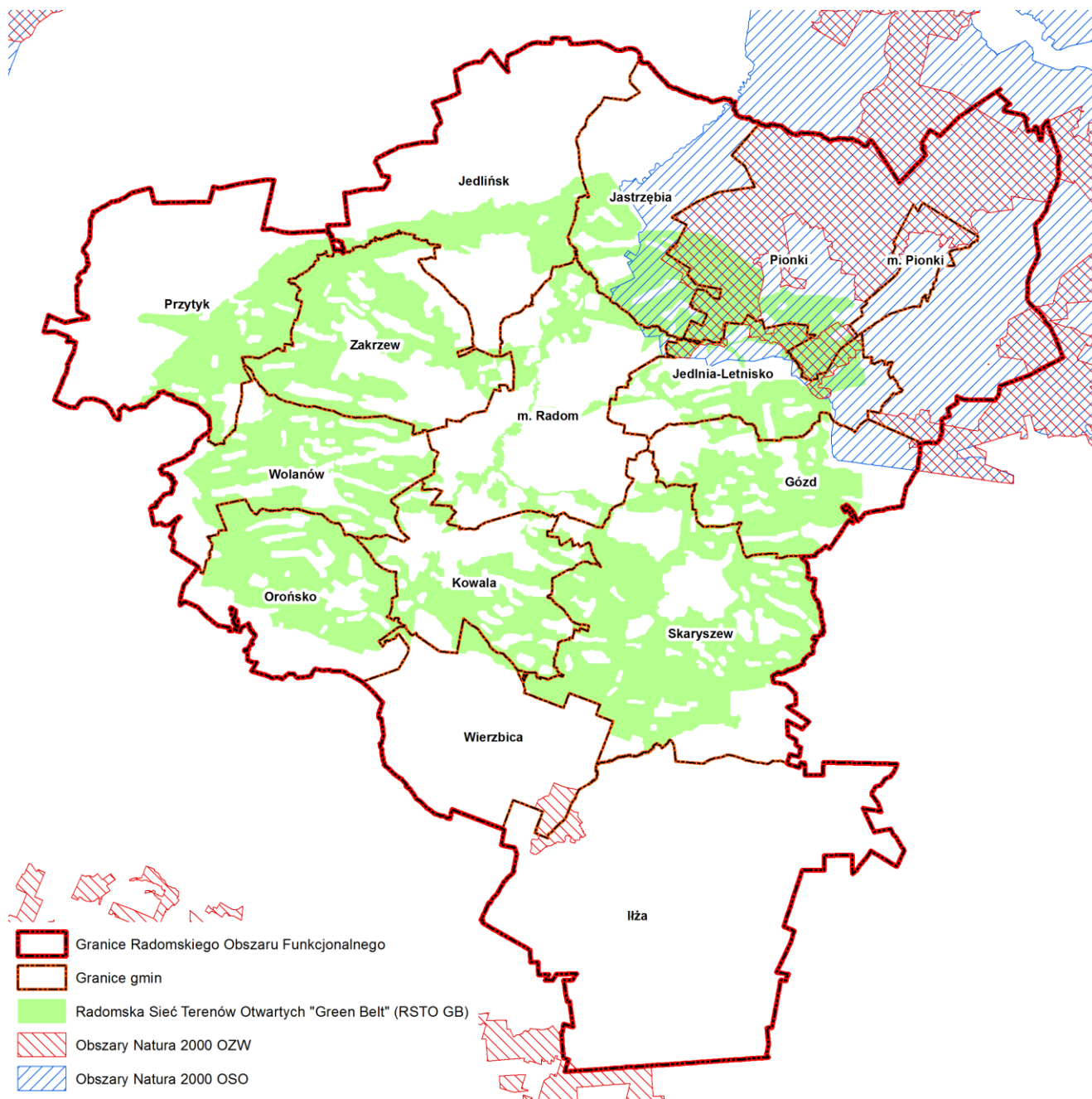
Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Puszcza Kozienicka znajduje się w granicach gmin Jedlnia-Letnisko i Gózd. Jest to jeden z najcenniejszych pod względem przyrodniczym kompleksów puszczańskich w Polsce. W krajobrazie dominują obszary leśne. Występuje tu szereg siedlisk przyrodniczych oraz gatunków chronionych i zagrożonych wymarciem w skali kraju. Jednym z najważniejszych i jednocześnie zajmującym największą powierzchnię w Puszczy Kozienickiej siedliskiem przyrodniczym są grądy subkontynentalne, które reprezentują tu pełną skalę wilgotnościową.

Cenne dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej są też występujące tu obszary chronionego krajobrazu oraz rezerwy przyrody. Obszar Chronionego Krajobrazu Iłża-Makowiec obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Obszar ten o całkowitej powierzchni 16650 ha położony jest na terenie powiatu radomskiego w gminach: Iłża, Skaryszew, Wierzbica, Kowala. Dodatkowo w skład terenów leśnych wchodzi założony w XVIII w. zabytkowy park w Krzyżanowicach o powierzchni 4 ha. Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Kosówki obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowych ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem. Teren ten położony jest w południowo-zachodniej części Radomia. W granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu znajdują się m.in. fragmenty terenu należące do Muzeum Wsi Radomskiej oraz Zespołu Szkół Agrotechnicznych i Gospodarki Żywnościowej w Radomiu. Nadzór nad obszarem sprawuje Prezydent Miasta Radomia. Na OChK Dolina Kosówki dominują grunty orne (38,7%) i łąki (17,7%). Szatę roślinną obszaru tworzą przede wszystkim zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe, a w centralnej i południowej części obszaru także zbiorowiska leśne. Większość zbiorowisk jest jednak mocno przekształcona przez człowieka. Obszar stanowi ważne siedlisko dla chronionego prawem unijnym i polskim motyla – czerwończyka nieparka.

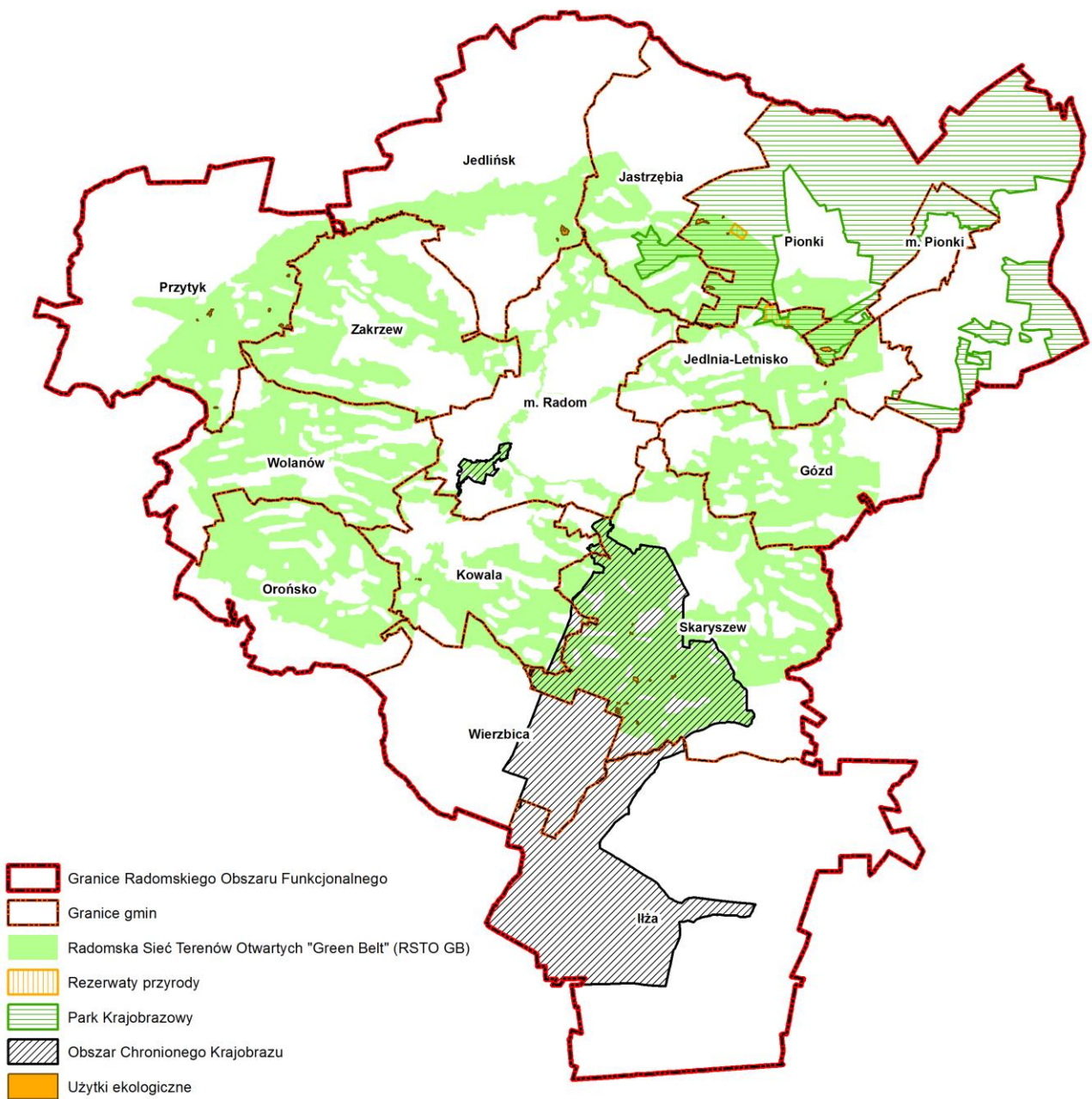
Przedmiotem ochrony w rezerwacie Jedlnia (gm. Jedlnia-Letnisko) jest bór mieszany pochodzenia naturalnego, z dorodnym 200-letnim drzewostanem sosnowym. Głównym celem ochrony w rezerwacie Ciszek (gm. Pionki), jest natomiast zachowanie naturalnego stanowiska jodły na północnej granicy jej zasięgu.

W granicach RSTO Green Belt występują też liczne pomniki przyrody w postaci pojedynczych drzew, alei drzew oraz głazów narzutowych oraz użytki ekologiczne w postaci niewielkich zbiorników wodnych, starorzeczy, czy bagien.

Rycina 7. Obszary Natura 2000 w obrębie ROF i RSTO GB.

Rycina 8. Formy ochrony przyrody w obrębie ROF i RSTO GB.

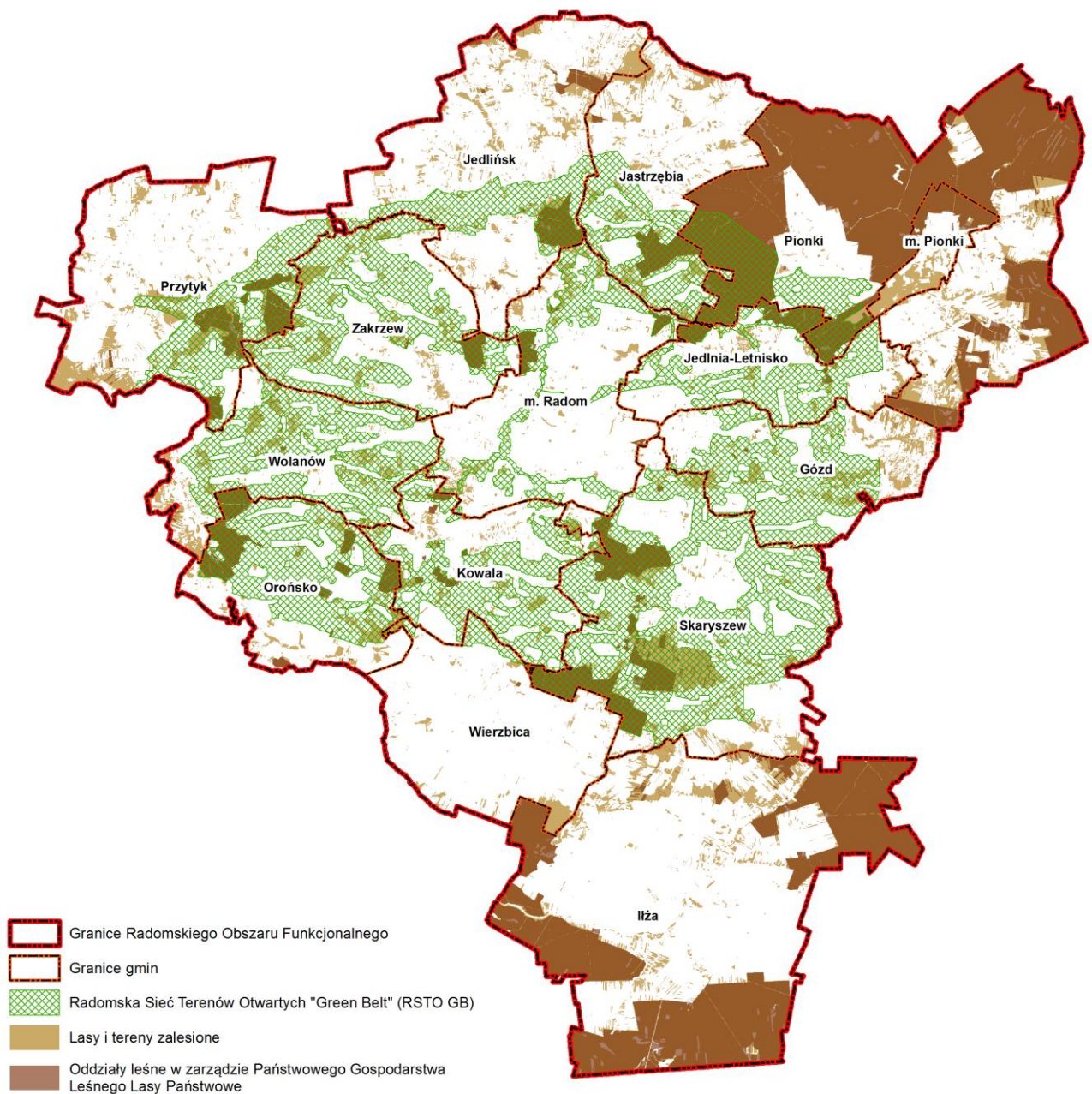
3.1.11. Lasy

Duże znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz rozwoju turystyki w RSTO GB mają także tereny leśne z różnymi typami lasów. Budują one około 29% terenu. Najbardziej zalesione tereny znajdują się w gminach: Skaryszew, Pionki i Przytyk.

Największy kompleks leśny – Puszcza Kozienicka znajduje się w gminie Pionki. Obszar ten objęty jest wieloma formami ochrony powierzchniowej. W północno-wschodniej części gminy przeważają lasy oraz bory mieszane świeże, zaś w jej części południowo-wschodniej – bory świeże, mieszane świeże i mieszane wilgotne. Fragment Puszczy na północ i północny zachód od Pionek charakteryzuje się dominacją lasów i borów mieszanych świeżych oraz lasów świeżych (Ryc. 9).

Dużą powierzchnię zajmują kompleksy leśne w gminie Skaryszew. Są to głównie lasy i bory mieszane świeże. Stosunkowo duże, urozmaicone typologicznie kompleksy leśne zlokalizowane są też w gminach Przytyk, Jedlińsk i Zakrzew. Pozostałe tereny zadrzewione nie tworzą zwartych kompleksów, są rozdrobnione i rozproszone w krajobrazie rolniczym. Wzdłuż rzek i cieków wodnych występują, najczęściej w formie wąskich pasów, różne postaci zbiorowisk łągowych.

Ogólny stan lasów należy ocenić jako dobry. Występują jednak też połacie lasów zdegradowanych. Największy wpływ na degradację lasów na tym obszarze mają: nieracjonalna gospodarka leśna powodująca zniekształcenia siedlisk, wprowadzanie lub samoistne wnikanie do lasów gatunków obcych (neofityzacja) oraz bezpośredni wpływ człowieka. Największą powierzchnię drzewostanów uszkodzonych ma gmina Skaryszew – 1218,27 ha. Uszkodzenia te w dużej mierze spowodowane są zanieczyszczeniami powietrza (I i II strefa zagrożeń przemysłowych).

Rycina 9. Lasy na obszarze ROF oraz RSTO GB.

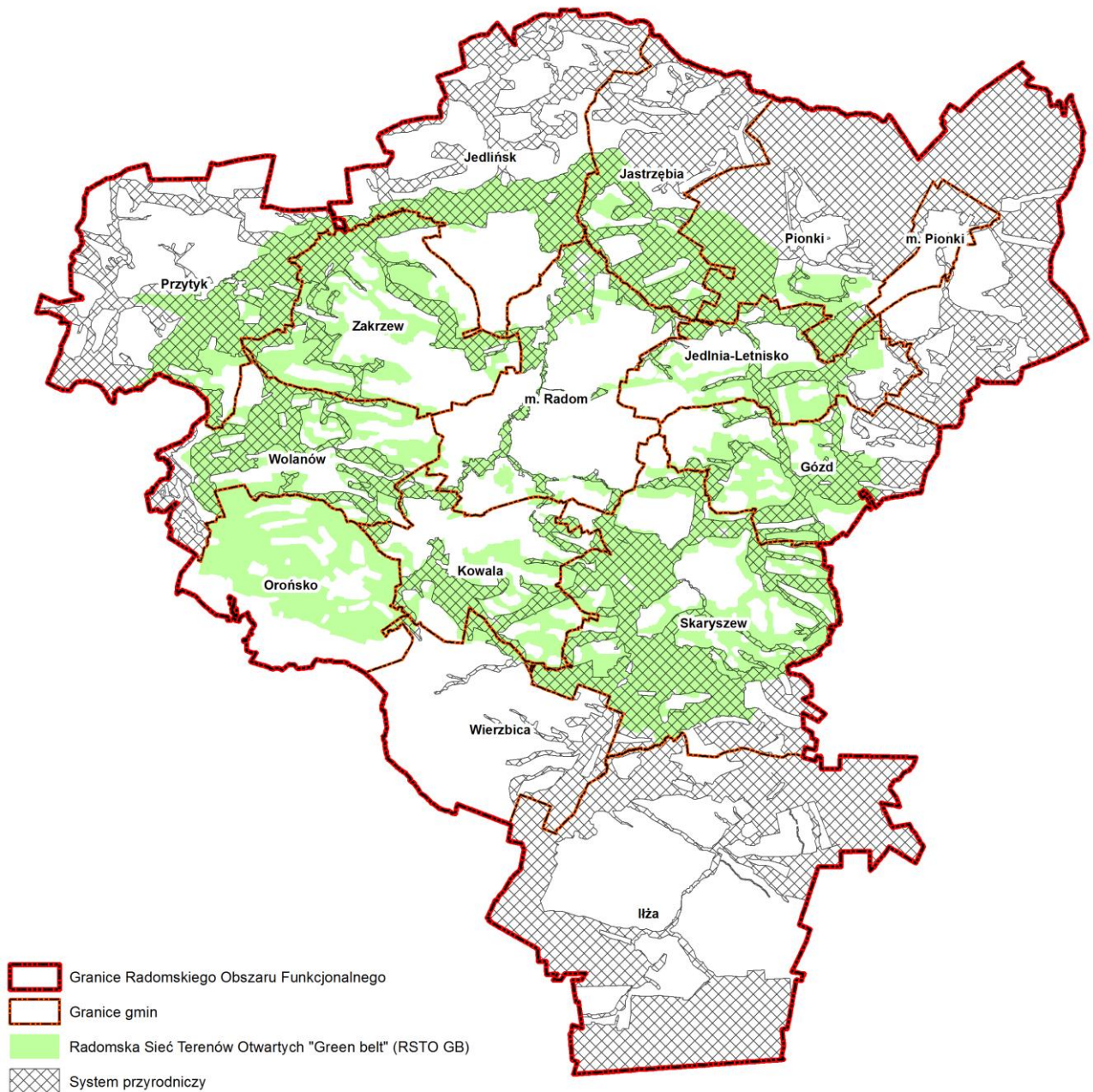
3.1.12. System przyrodniczy

Jednym z wymogów skutecznej ochrony zasobów przyrodniczych jest zapewnienie ciągłości ekosystemów. Realizuje się to zwykle przez wytyczanie węzłów i korytarzy ekologicznych. Umożliwiają one migrację roślin, zwierząt i grzybów. W wielu miejscach stanowią podstawę zachowania różnorodności biologicznej. Korytarze ekologiczne obejmują zwykle doliny rzeczne zachowane w stanie naturalnym lub nieznacznie przekształconym, rozległe kompleksy leśne, zadrzewienia, zakrzewienia i miedze śródpolne, ciągi terenów podmokłych (torfowiskowo – bagiennych) wraz z mozaiką towarzyszących im ekosystemów (np. łąkowych), użytki zielone (zwłaszcza w krajobrazie rolno – leśnym) oraz urządzone przez człowieka strefy brzegowe zbiorników wodnych. Tworzone są też potencjalne korytarze ekologiczne, czyli obszary, które po wprowadzeniu elementów urozmaicających strukturę środowiska (np. zadrzewień i zakrzewień), mogą pełnić funkcje korytarzy ekologicznych lokalnych. Ważną rolę w systemach przyrodniczych pełnią też sięgacze ekologiczne. Są to ciągi terenów (zwykle klinowatego kształtu, np. zadrzewienia, zakrzewienia, niewielkie ciekły wodne) o średnim lub wysokim potencjale biologicznym, wnikające w obszary o małym potencjale biologicznym. Umożliwiają one zwierzętom zasiedlającym izolowane siedliska swobodne przemieszczanie się w obrębie otwartych systemów przyrodniczych. Wokół korytarzy ekologicznych i obszarów węzłowych tworzone są zwykle strefy buforowe. Ich zadaniem jest ochrona tych terenów przed negatywnym wpływem warunków zewnętrznych (np. przed zabudową).

System przyrodniczy RSTO GB (Ryc. 10) składa się z obszarów węzłowych, korytarzy ekologicznych, sięgaczy ekologicznych, potencjalnych korytarzy ekologicznych oraz stref buforowych. Tworzą one spójny i ciągły system przyrodniczy. Największym udziałem systemu przyrodniczego odznacza się gmina Pionki, najmniejszym zaś – gmina Radom. Największą powierzchnie zajmuje obszar węzłowy Puszcza Kozienicka – północ.

Oprócz wewnętrznej drożności systemu przyrodniczego RSTO GB ważnym aspektem jest również drożna łączność tego systemu z krajową siecią korytarzy ekologicznych (ECONET-POLSKA) i obszarami Natura 2000. Łączność taka umożliwia migrację organizmów, która jest ściśle powiązana z zachowaniem różnorodności biologicznej obszaru.

Najmocniejsze (bezpośrednie) powiązania z krajową siecią wyznaczony system przyrodniczy wykazuje w północnej, północno-wschodniej i wschodniej części terenu. Wśród najważniejszych obszarów należy wymienić: Puszcze Kozienicką w gminie Pionki, dolinę Mlecznej w gminie Jastrzębia, dolinę Modrzejowianki i kompleksy leśne w gminie Skaryszew. Łączność pozostałej części systemu przyrodniczego RSTO GB z krajową siecią korytarzy ekologicznych i obszarami NATURA 2000 jest pośrednia i utrzymuje się dzięki terenom w sąsiednich gminach.

Rycina 10. System przyrodniczy ROF oraz RSTO GB..

3.1.13. Rolnictwo

Głównym typem użytkowania terenu RSTO GB są grunty rolne, wśród których największe znaczenie mają grunty orne oraz łąki i pastwiska. Grunty te stanowią 70% powierzchni wszystkich terenów. Największą powierzchnię gruntów rolnych posiadają gminy: Skaryszew, Zakrzew i Wolanów. Brak jest gruntów ornich i użytków zielonych, których gleba zaklasyfikowana byłaby do I klasy bonitacyjnej. Występują tu natomiast

użytki zielone (łąki trwałe i pastwiska trwałe) z glebami o klasach II i III oraz grunty orne o glebach klas bonitacyjnych II i III. Najwięcej takich gleb znajduje się w gminach: Zakrzew, Jastrzębia, Pionki, Kowala. Najliczniej reprezentowane są gleby IV i V klasy. Tereny o wysokich klasach bonitacyjnych gleb predysponowane są do dalszego rozwoju rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego.

Plonowanie roślin uwarunkowane jest wieloma czynnikami, przy czym czynnikiem podstawowym jest charakter i właściwości siedliska glebowego. Stąd największy udział w ogólnym wskaźniku przydatności rolniczej przestrzeni produkcyjnej ma jakość gleb. W dalszej kolejności pozostaje udział agroklimatu, rzeźby i warunków wodnych. Wskaźnik ogólny jest sumą wymienionych wskaźników cząstkowych. Najwyższy wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej występuje w gminie Zakrzew, natomiast najniższy w gminie Pionki. W pozostałych gminach wskaźnik ten jest na średnim poziomie.

Największy udział procentowy powierzchni gospodarstw rolnych w stosunku do powierzchni całkowitej gminy występuje przede wszystkim w gminie Wierzbica (ok. 73%), Gózd (ok. 70%) oraz gm. Przytyk (ok. 66%), a najmniejszy udział w gm. Pionki (ok. 28%) oraz m. Radom (ok. 47%). W gospodarstwach produkuje się mleko, uprawiane jest zboże, rośliny pastewne oraz prowadzona jest hodowla trzody chlewnej. W okolicach Przytyka i Zakrzewa znane są uprawy papryki. Przewaga gleb lekkich (V i VI klasy) decyduje o strukturze zasiewów, w której dominują zboża i ziemniaki. Sukcesywnie wzrasta powierzchnia upraw roślin oleistych i roślin wykorzystywanych w produkcji biopaliw oraz do celów energetycznych. W wielu miejscach zachowały się śródpolne zadrzewienia i zakrzewienia oraz naturalny system miedz, co korzystnie wpływa na zachowanie bioróżnorodności i realizację celów środowiskowych.

Wiodącą rolę w strukturze własnościowej odgrywają indywidualne gospodarstwa rolne o znacznym rozdrobnieniu agrarnym. Na omawianym terenie dominują gospodarstwa niskoobszarowe – szczególnie w gm. Radom, Jedlnia-Letnisko, Kowala, Wolanów i Pionki. Przeważają gospodarstwa bardzo małe, czyli do 5 ha. Rozdrobniona struktura krajobrazu rolniczego wpływa pozytywnie na jego bioróżnorodność i walory estetyczne. Może więc być atutem przy organizowaniu agroturystyki.

3.2. Zagrożenia dla zasobów przyrodniczych i wodnych

Aktualne zagospodarowanie terenu RSTO GB oraz stan poszczególnych elementów środowiska charakteryzuje się zróżnicowanym stopniem przekształcenia naturalnych cech krajobrazu przyrodniczego. Istnieją obszary charakteryzujące się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, jak i obecne są miejsca silnie przekształcone przez oddziaływanie człowieka.

3.2.1. Intensyfikacja rolnictwa

Zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego w RSTO GB jest antropopresja rolnicza. Wzmagająca się intensyfikacja rolnictwa, powodowana naciskiem na wzrost produkcji rolnej, wywiera istotny, negatywny wpływ na różnorodność biologiczną krajobrazu rolniczego. Podczas gdy grunty rolne dobrej jakości poddane są intensywnej gospodarce, obszary z gruntami słabszymi zostają porzucane bądź zalesiane. Tradycyjnie, ekstensywnie uprawiane tereny rolne o wysokiej wartości przyrodniczej zanikają w szybkim tempie. Stosowanie nawozów (zwłaszcza mineralnych) i pestycydów, usuwanie zadrzewień śródpolnych, nieużytków oraz miedz, prowadzące do coraz silniejszej fragmentacji, a tym samym i degradacji tych siedlisk, to jedne z najistotniejszych zagrożeń. Intensyfikacja rolnictwa jest zagrożeniem m.in. dla trwałych użytków zielonych w Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt". Zbyt częste koszenie, dosiewanie nasion traw, duże dawki nawozów, czy nadmierny wypas, prowadzą do zubożenia tych ekosystemów, a tym samym wycofania

się z nich wielu cennych gatunków roślin i zwierząt. Dlatego też głównymi sposobami ochrony tego typu środowisk jest ograniczenie nawożenia, ilości pokosów i intensywności wypasu. Powiększanie pól połączone z likwidowaniem cennych użytków przyrodniczych i powierzchni marginesów ekologicznych (miedze i skrawki gruntów wyłączonych bezpośrednio z użytkowania), a także usuwanie różnego rodzaju zadrzewień i zakrzewień, postrzeganych jako potencjalne przeszkody dla urządzeń rolniczych, powodują nie tylko uproszczenie struktury krajobrazu, ale i widoczne zubożenie składu gatunkowego flory, fauny i bioty grzybów. Należy podkreślić, że wycinka zadrzewień i zakrzewień niesie ze sobą liczne zagrożenia, gdyż mają one szczególną rolę w otwartych krajobrazach rolniczych. Niniejsze drobno-powierzchniowe struktury (śródpolne, śródłąkowe, nadwodne, przydrożne) posiadają funkcje fitomelioracyjne, regulują gospodarkę wodną poprzez korzystny wpływ na retencję wód, przeciwdziałają erozji gleb, zwiększają magazynowanie wody w glebie i oczyszczają wody gruntowe (przede wszystkim ze związków azotowych), wpływają również na zwiększanie różnorodności biologicznej, głównie w skali lokalnej, a formy pasowe obniżają prędkość wiatru. Nadwyżki z dostarczanych do agrocenoz nadmiernych ilości nawozów sztucznych i środków ochrony roślin przyspieszają eutrofizację i silnie zanieczyszczają wody lokalne i regionalne, co stanowi zagrożenie dla życia biologicznego w wodach oraz wyłączenie wód z rekreacji.

Nieracjonalnie prowadzone prace melioracyjne powodują nadmierne odwodnienie terenów rolniczych. Przyspieszony odpływ wody wywołuje spadek poziomu wód gruntowych, czasem osuszenie terenów torfowiskowo - bagiennych. Widocznym efektem zdrenowania terenu jest obniżenie bioróżnorodności ekosystemów uzależnionych od dużej dostępności do wody.

3.2.2. Suburbanizacja

Realnym niebezpieczeństwem dla RSTO GB jest powiększanie obszarów zainwestowanych, kosztem terenów rolniczych. Najbardziej widoczne jest to w okolicach Radomia oraz innych mniejszych miasteczek. Ze zjawiskiem tym łączy się niebezpieczeństwo dysharmonii krajobrazu (np. wprowadzenie zabudowy w malownicze tereny przyłeśne). Brak dyscypliny osadniczej prowadzi do zablokowania niektórych powiązań ekologicznych, uniemożliwiając swobodną migrację gatunków roślin i zwierząt.

Natężenie potencjalnego zagrożenia ze strony negatywnych procesów urbanizacyjnych nie rozkłada się przy obszarze Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt" równomiernie. Jest ono oczywiście najmocniejsze na terenach przedmieść Radomia, zaś utrata funkcji biologicznych następuje we wzmożonym zakresie na obszarach w granicach miasta. Wraz ze zwiększaniem dystansu do miasta natężenie negatywnych zjawisk związanych z procesami urbanizacji maleje. Można mówić o suburbanizacji postępującej od miasta i o drugim rodzaju o suburbanizacji na terenach wiejskich, mającej charakter satelitarny w stosunku do miasta, której natężenie jest najczęściej znacznie słabsze (kierunek jej postępowania często jest przeciwny, czyli w stronę miasta). Groźniejsze skutki niesie ze sobą pierwszy kierunek ("rozlewanie się miasta"). Należy dodatkowo wziąć pod uwagę, iż suburbanizacja na terenach podmiejskich często wiąże się nie tylko z zabudową mieszkaniową, ale i przemysłową oraz usługową, która ma teoretycznie większy negatywny wpływ na środowisko. Natężenie zjawiska suburbanizacji ma zatem charakter ilościowy, a także jakościowy.

Poważnym zagrożeniem dla zasobów przyrodniczych Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt" jest np. budowanie i rozbudowywanie istniejących rozciągniętych, jednodrożnych wsi o zwartej zabudowie po obu stronach dróg, wyglądem przypominających miejską ulicę, tzw. "ulicówek". Obudowa szlaków komunikacyjnych rozproszonym osadnictwem przyczynia się do fragmentaryzacji siedlisk przyrodniczych, odkształcania krajobrazu, zaniku wielu siedlisk przyrodniczych.

Problem suburbanizacji w regionie radomskim występuje przede wszystkim w pasie przyległym do granic miasta Radom – najwyraźniejszy w gminach Zakrzew, Jedlnia-Letnisko i Kowala. Dotknięte suburbanizacją są także przede wszystkim tereny wzdłuż dróg – intensywne pasmo zabudowy rozciąga się wzdłuż trasy krajowej nr 12 w gm. Wolanów oraz w korytarzu Radom – Pionki przy drogach wojewódzkich nr 737 i 787.

3.2.3. Infrastruktura wodno-ściekowa

Infrastruktura kanalizacji sanitarnej w gminach na terenie RSTO GB jest zróżnicowana i zależna od charakteru miejskiego bądź wiejskiego gminy. W granicach większych miast stopień skanalizowania sięga 95% (Radom) natomiast na obszarach wiejskich z reguły nie przekracza 30%. Istnieją ponadto gminy, w których brak jest kanalizacji sanitarnej (Kowala, Wolanów), a ścieki odbierane są od użytkowników wozami asenizacyjnymi. Niewystarczająca jest też ilość i przepustowość oczyszczalni ścieków. Przepustowość istniejących oczyszczalni ścieków pokrywa zapotrzebowanie tylko częściowo. Zwykle gospodarstwa indywidualne posiadają szamba jedno lub wielokomorowe, które często opróżniane są na pola, nieużytki, do rowów melioracyjnych i przydrożnych. Praktyki takie mogą zwiększać zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych oraz zagrażać czystości gleb. Aby temu przeciwdziałać konieczna jest rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz budowa komunalnych oczyszczalni ścieków (zwłaszcza w gminach: Wolanów, Kowala, Skaryszew). Niedostateczny stan infrastruktury wodno-ściekowej na terenach przyległych do RSTO GB jest zagrożeniem pośrednim, które może jednak mieć wpływ na stan środowiska przyrodniczego tego obszaru.

3.2.4. Energetyka odnawialna

Negatywny wpływ na stan środowiska przyrodniczego RSTO GB mogą mieć też elementy infrastruktury energetyki odnawialnej. Farmy wiatrowe mogą naruszać harmonię przyrodniczo-kulturową krajobrazu, co z kolei może obniżyć walory turystyczno-rekreacyjne w rejonach elektrowni wiatrowych. Turbiny wiatrowe negatywnie oddziałują też na ptaki i nietoperze, powodując: zabijanie, odstraszenie, utratę siedlisk oraz efekt bariery (zmiany tras przelotów).

Energetyka wodna również może niekorzystnie wpływać na krajobraz. Turbiny wodne często uniemożliwiają też wędrówki ryb. Realizacja małej elektrowni wodnej, dla której wymagane jest podpiętrzenie wody, może spowodować zniszczenie stanowisk roślin i zwierząt chronionych, z drugiej strony tworzenie zbiorników wodnych może tworzyć nowe siedliska wodne i przywodne.

W RSTO GB energetyka odnawialna jest realizowana w niewielkim stopniu i w chwili obecnej nie ma znaczącego wpływu na środowisko przyrodnicze. Dotychczas zbudowane zostały 3 turbiny wiatrowe w gminie Jastrzębia oraz 5 elektrowni wodnych na rzece Radomce (2 w gminie Jedlińsk, 2 w gminie Przytyk, 1 w gminie Zakrzew). Elektrownia wodna na zbiorniku Domaniów (gm. Przytyk) posiada moc 220 kW.

W najbliższym czasie planowane jest wybudowanie 1 turbiny wiatrowej w gminie Kowala oraz 1 elektrowni wodnej w gminie Jedlińsk na Radomce.

4. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu

Jednym z podstawowych elementów niniejszej prognozy jest analiza stanu środowiska w przypadku braku realizacji założeń „Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF”.

„Zintegrowany program zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF” ma na celu przede wszystkim doprowadzenie do zrównoważonego rozwoju ROF. Planowane cele i zadania przyczynią się w zdecydowany sposób do poprawy jakości środowiska na terenie opracowania. Jeśli nie w sposób bezpośredni to z pewnością pośrednio. Brak realizacji zapisów „Zintegrowanego programu ...” spowoduje:

- dalsze rozlewanie się niekontrolowanej zabudowy (suburbanizacja),
- defragmentację i izolację terenów cennych przyrodniczo,

- przerwanie tras migracji zwierząt lądowych i ziemnowodnych,
- zmniejszenie powierzchni terenów cennych przyrodniczo,
- synantropizację środowiska,
- zubożenie gatunkowe ekosystemów,
- dalszą degradacją i dewastacją środowiska,
- zwiększenie antropopresji na obszary chronione,
- zmniejszenie powierzchni obszarów zalesionych,
- zwiększenie udziału w środowisku zbiorowisk ruderalnych,
- dalsze pogarszanie się jakości powietrza,
- pogorszenie się stanu wód powierzchniowych,
- zanieczyszczenie wód podziemnych,
- pogorszenie klimatu akustycznego.

W przypadku braku realizacji "Zintegrowanego programu..." negatywne trendy będą się pogłębiać, a zanieczyszczenie i degradacja środowiska będzie wzrastać oraz będzie ubywać terenów cennych przyrodniczo.

5. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Na obszarze RSTO GB znajduje się wiele obszarów i obiektów objętych ochroną prawną na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.). Są to:

- obszary Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000:
  - o OSO Ostoja Kozienicka PLB140013,
  - o OZW Puszcza Kozienicka PLH140035
- park krajobrazowy:
  - o Kozienicki Park Krajobrazowy,
- obszary chronionego krajobrazu:
  - o OChK Dolina Kosówki
  - o OChK Iłża-Makowiec
- rezerваты przyrody:
  - o Jedlnia,
  - o Ciszek
- pomniki przyrody – na terenie RSTO GB zlokalizowanych jest obecnie kilkadziesiąt obiektów tego typu,
- użytki ekologiczne – na terenie RSTO GB utworzono kilkadziesiąt obiektów tego typu.

OSO Ostoja Kozienicka, OZW Puszcza Kozienicka oraz Kozienicki Park Krajobrazowy są to obszary chronione w znaczącej części nakładające się obszarowo na siebie. Wszystkie zostały utworzone na terenie kompleksu leśnego Puszczy Kozienickiej. Jednak każda z tych form ochrony przyrody realizuje własne cele ochrony.

OSO Ostoja Kozienicka – występuje tu co najmniej 29 gatunków ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Wykazano z tego terenu ponad 200 gatunków ptaków, w tym 147 lęgowych. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących

gatunków ptaków: bączek (PCK), bocian czarny, kraska (PCK), lelek; stosunkowo wysoką liczebność (C7) osiągają: bąk (PCK), bocian biały, rybitwa czarna.

OZW Puszcza Kozienicka - jest to jeden z najcenniejszych pod względem przyrodniczym kompleksów puszczańskich w Polsce. O jego randze świadczy przede wszystkim - wysoka różnorodność biologiczna mierzona na wszystkich poziomach: genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym. Występuje tu szereg siedlisk przyrodniczych oraz gatunków chronionych i zagrożonych wymarciem w skali kraju i kontynentu. W zbiorowiskach leśnych Puszczy występuje znaczna liczba drzew w wieku od 150 do 400 lat.

Kozienicki Park Krajobrazowy – utworzony został dla zachowania lokalnego krajobrazu przyrodniczo - geograficznego oraz znacznych obszarów naturalnych lasów Puszczy Kozienickiej z bogatą roślinnością zielną i ciekawym ukształtowaniem terenu. W celu zabezpieczenia go przed zniekształceniem oraz stworzenia warunków dla rozwoju turystyki i wypoczynku wokół Parku utworzono otulinę, którą stanowią obszary leśne i polne.

Głównymi zagrożeniami ochrony środowiska na obszarach chronionych, istotnymi z punktu widzenia realizacji „Zintegrowanego programu...” są

- budowa małych zbiorników wodnych. Powstanie takich obiektów może spowodować zmiany w lokalnych ekosystemach. Na chwilę obecną trudno jest określić na ile zmiany te będą istotne dla obszarów chronionych. Należy podjąć starania aby tworzenie zbiorników retencyjnych przyniosło pozytywne skutki dla obszarów chronionych poprzez odpowiednie działania w trakcie ich budowy oraz późniejszej eksploatacji.
- infrastruktura turystyczna. Powstanie nowych obiektów turystycznych może wpłynąć niekorzystnie na obszary chronione. Należy zadbać aby lokalizacja takich obiektów nie kolidowała z obszarami chronionymi.

OChK Dolina Kosówki - obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowych ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem. Teren ten położony jest w południowo-zachodniej części Radomia. Dla obszaru opisano następujące zagrożenia:

- budowa trwałych ogrodzeń i budynów blisko koryta rzeki wpływających na zmniejszenie znaczenia Kosówki jako korytarza ekologicznego dla płazów i ssaków oraz powodujących degradację walorów krajobrazowych,
- degradacja siedlisk przez budowę dróg utwardzonych,
- przekształcenie zadrzewień łęgowych i grądów w dolinach rzecznych w zieleń użytkową,
- powstawanie obszarów ruderalnych, które mogą być wstępem do rozwoju zabudowy kubaturowej i które powodują niwelacje doliny,
- rozwój dzikich wysypisk śmieci wzdłuż dróg,
- zanik użytkowania łąk w dolinach rzecznych,
- ekspansja obcych gatunków roślin i zwierząt m.in. raka pręgowanego, kolczurki klapowanej i dębu czerownego,
- wycinka starych drzew.

OChK Iłża-Makowiec - obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe zewzględu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Obszar ten posiada duże walory krajobrazowe i naukowe. Najwartościowszymi terenami tego obszaru położonymi w obrębie RSTO GB są kompleksy leśne Makowiec i Modrzejowice.

Oprócz istniejących na terenie RSTO GB projektowane jest (opisane w istniejących dokumentach planistycznych) lub proponowane jest (zaproponowane w niniejszym programie na podstawie ekspertyzy wykonanej dla potrzeb programu) utworzenie nowych obiektów i obszarów chronionych (Ryc. 11):

1. **Formy ochrony przyrody projektowane w dokumentach planistycznych:**

a. **obszary chronionego krajobrazu:**

- i. Projektowany OChK „Dolina rzeki Radomki” – gm. Jastrzębia. Projektowany do ochrony obszar (2092,98 ha) obejmuje dolinę rzeki Radomki, stanowiącą ważny, naturalny korytarz ekologiczny łączący obszary węzłów ekologicznych o znaczeniu międzynarodowym (Świętokrzyski, Dolina Środkowej Wisły oraz kompleks Puszczy Kozienickiej, stanowiący według Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET obszar węzłowy o znaczeniu krajowym). W części południowej postulowany teren pokrywa się z projektowaną otuliną Kozienickiego Parku Krajobrazowego.
- ii. Projektowany OChK „Dolina Środkowej Radomki i Szabasówki” – obszar położony w obrębie gmin: Jedlińsk, Orońsko, Przytyk, Wolanów, Zakrzew. Ważny naturalny korytarz ekologiczny łączący obszary węzłów ekologicznych o znaczeniu międzynarodowym tj. Świętokrzyskiego z Doliną Środkowej Wisły oraz kompleksem Puszczy Kozienickiej, stanowiącym według Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET obszar węzłowy o znaczeniu krajowym.
- iii. Projektowany „Radomski Obszar Chronionego Krajobrazu” – gm. Radom. Obejmuje meandrujące doliny rzeki Mlecznej i Pacynki, Las Kapturski, węzeł ekologiczny Wolka Klwatecka i fragment obszaru na Godowie (973,67 ha). Celem powołania Obszaru Chronionego Krajobrazu jest ochrona cennych krajobrazowo dolin rzecznych, z kompleksami istniejących tu podmokłych lasów łągowych i olsów, łąkami oraz terenów przyległych charakteryzujących się dużą różnorodnością siedliskową oraz gatunkową. Granice projektowanych w dokumentach planistycznych OChK powinny zostać dostosowane do granic RSTO GB.

b. **rezerwat przyrody:**

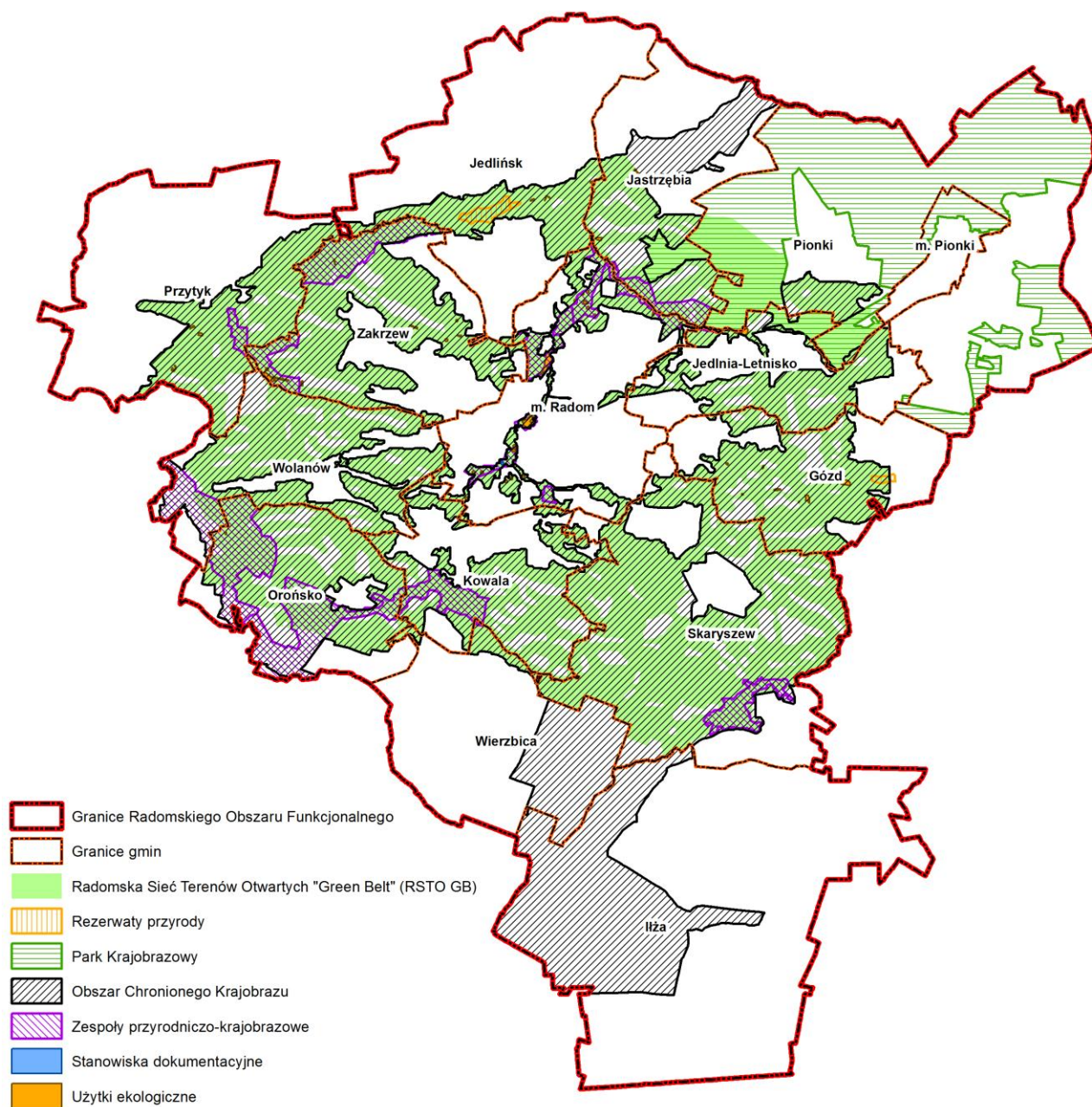
- i. Projektowany rezerwat przyrody „Czarny Ług”, gm. Gózd. Obszar źródliskowy, odgrywający ważną rolę w stabilizacji warunków wodnych w okolicy (40,96 ha). Znajduje się w wododziale trzech rzek – Gzówki, Zwolenki i Zagożdżonki.
- ii. Projektowany rezerwat przyrody „Piaśtów”, gm. Jedlińsk. Projektowany rezerwat ornitologiczny (174,98 ha), obejmujący rejon stawów zlokalizowany przy trasie międzynarodowej nr 7 Kraków – Warszawa, w bezpośrednim sąsiedztwie miejscowości Jedlińsk. Obiekt ten odznacza się występowaniem rzadkich gatunków łągowych ptaków, w tym zamieszczonych w Polskiej Czerwonej Księdze.

c. **użytki ekologiczne** - na obszarze RSTO GB projektuje się utworzenie 42 obiektów tego typu w kilku gminach:

- i. w gminie Gózd: UE Oczko wodne Nowina, UE Oczko wodne Grzmucin, UE Kolonia Wojsławice, UE Wojsławice II, UE Kuczki-Wieś, UE Kłonówek Piaszczysty, UE Tarnina,
- ii. w gminie Jastrzębia: UE Łęg, UE Starorzecze-Jastrzębia,
- iii. w gminie Radom: UE Łęg, UE Ols 1, UE Ols 2, UE Mleczna, UE Storczyk, UE Bluszcz, UE Czarna Miedza, UE Starorzecze Mnicha, UE Nad jazem, UE Wydma, UE Wierzbina, UE Trzciniowisko, UE Łąki zmiennowilgotne nad Mleczną, UE Zalotka nad Mleczną, UE Poczwarówki, UE Płazowsko, UE Kumaczy Staw, UE Stawisko, UE Stawy kolmatacyjne na Borkach, UE Mokradła na Piotrówce, UE Ziolorośla nad Mleczną, UE Łąki na Koniówce, UE Suche pola,

- iv. w gminie Zakrzew: UE Oczko wodne Dąbrówka, UE Ług Dąbrówka Nagórna, UE Remiza śródpolna Nieczatów, UE Oczko wodne Wola Taczowska, UE Remiza śródpolna Kolonia Jaszowice, UE Wyróbisko Jaszowice, UE Pas wiatrochronny Jaszowice, UE Aleja wierzb głowiastych Kozia Wola, UE Jaszowicki Ols, UE Aleja przy drodze Jaszowice-Kol. Jaszowice-Jarosławice,
  - d. **stanowiska dokumentacyjne** - projektowane jest utworzenie jednego stanowiska dokumentacyjnego przyrody nieożywionej na obszarze gminy Miasto Radom przy ulicy Młyńskiej w Radomiu,
  - e. **zespoły przyrodniczo-krajobrazowe**:
    - i. Projektowany ZPK „Dolina Pacynki” – gm. Jastrzębia, m. Radom,
    - ii. Projektowany ZPK „Dolina Dobrzycy” – gm. Przytyk, Zakrzew,
    - iii. Projektowany ZPK „Dolina Kosówki” – gm. Radom,
    - iv. Projektowany ZPK „Grodzisko” – gm. Radom,
    - v. Projektowany ZPK „Dolina Mlecznej” – gm. Radom,
    - vi. Projektowany ZPK „Godów” – gm. Radom,
    - vii. Projektowany ZPK „Wólka Klwatecka-Kaptur” – gm. Radom,
    - viii. Projektowany ZPK „Firlej” – gm. Radom,
    - ix. Projektowany ZPK „Dolina Modrzejowicy” – gm. Skaryszew,
    - x. Projektowany ZPK „Dolina Radomki” – gm. Zakrzew.
2. **Formy ochrony przyrody zaproponowane w programie**:
- a. **obszary chronionego krajobrazu**:
    - i. Radomski Obszar Chronionego Krajobrazu – znajduje się w całości w obrębie Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego i w znacznej części pokrywa się z obszarem Radomskiej Sieci Terenów Otwartych "Green Belt", która zawiera się w nim w całości. RSTO GB stanowi 73% obszaru proponowanego Radomskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Proponowany Radomski OChK zajmuje często większą powierzchnię na obszarze gmin niż RSTO GB, ponieważ do OChK włączono obszary mniejszych miejscowości, tworzących harmonijny kompleks z otaczającym krajobrazem rolniczym z udziałem siedlisk naturalnych i seminaturalnych,
  - b. **użytki ekologiczne** - na obszarze RSTO GB proponowane jest utworzenie 10 obiektów tego typu w gminach:
    - i. w gminie Jedlińsk: UE Starorzecze Piaseczno, UE Starorzecza przy stawach, UE Starorzecze Borki Lisowskie,
    - ii. w gminie Jedlnia Letnisko: UE Bagno Siczki,
    - iii. w gminie Kowala: UE Torfowisko Huta Mazowskańska I, UE Torfowisko Huta Mazowskańska II, UE Oczko wodne Trablice,
    - iv. w gminie Przytyk: UE Starorzecze Młódnice, UE Starorzecze Stary Młyn, UE Starorzecze Domaniów,
  - c. **zespoły przyrodniczo-krajobrazowe**:
    - i. Proponowany ZPK „Doliny Szabasówki i Jabłonicy” - gm. Orońsko, gm. Wolanów,
    - ii. Proponowany ZPK „Doliny Oronki” – gm. Kowala, gm. Orońsko, gm. Wierzbica,
  - d. **pomniki przyrody**: w ramach prac nad programem zlokalizowano 16 obiektów kwalifikujących się do objęcia ochroną w formie pomników przyrody.

Rycina 11. Proponowane formy ochrony przyrody w RSTO GB.

Wszystkie proponowane do utworzenia obszary chronione bardzo pozytywnie wpłyną na zachowanie walorów środowiska i krajobraz. Poprawią także spójność różnych form ochrony przyrody na obszarze RSTO GB oraz przyczynią się do zahamowania niekorzystnych zmian w środowisku m.in. tych wymienionych w rozdziale 4.

Należy podkreślić, że żadne z ww. zagrożeń nie będzie miało znacząco negatywnego wpływu na środowisko. Przejściowe negatywne oddziaływania mogą pojawić się w trakcie realizacji niektórych zadań jak np. budowa zbiorników retencyjnych.

6. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu

Założenia „Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF” oparte zostały na dokumentach wyższych szczebli, takich jak:

- na szczeblu europejskim:
  - o Siódmy ogólny unijny program działań w zakresie środowiska naturalnego do 2020 r. „Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety”.
- na szczeblu krajowym:
  - o Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie,
  - o Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016,
  - o koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
  - o Strategia Rozwoju Kraju 2020,
  - o Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020,
- na szczeblu wojewódzkim:
  - o Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.
  - o Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego 2014,
  - o Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030 Innowacyjne Mazowsze.

Siódmy ogólny unijny program działań w zakresie środowiska naturalnego do 2020 r. obejmuje dziewięć celów priorytetowych:

1. ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,
2. przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną,
3. ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem problemami i zagrożeniami dla ich zdrowia i dobrostanu,
4. maksymalizacja korzyści płynących z prawodawstwa Unii w zakresie środowiska poprzez lepsze wdrażanie tego prawodawstwa,
5. doskonalenie wiedzy i bazy dowodowej unijnej polityki w zakresie środowiska,
6. zabezpieczenie inwestycji na rzecz polityki w zakresie środowiska i klimatu oraz uwzględnienie kosztów ekologicznych wszelkich rodzajów działalności społecznej,
7. lepsze uwzględnianie problematyki środowiska i większa spójność polityki,
8. wspieranie zrównoważonego charakteru miast w Unii,
9. zwiększenie efektywności Unii w podejmowaniu międzynarodowych wyzwań związanych ze środowiskiem i klimatem.

W programie określone są trzy obszary priorytetowe, w których należy podjąć więcej działań na rzecz:

- ochrony środowiska naturalnego i zwiększenia odporności ekologicznej,
- przyspieszenia zasobooszczędnego rozwoju niskoemisyjnego,

- ograniczenia zagrożeń dla zdrowia i dobrostanu ludzi.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.

W powyższym dokumencie nakreślono kilka obszarów strategicznych wyzwań, na które polityka regionalna – wspierająca konkurencyjność regionów i zapewniająca spójność terytorialną kraju – musi odpowiedzieć za pomocą rozwiązań szczegółowych. Wśród istotnych z punktu widzenia zachowania zasobów przyrody najważniejszym jest ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych.

Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 mówi, że rozwój kraju powinien odbywać się w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Planowane działania w obszarze ochrony środowiska w Polsce wpisują się w priorytety Unii Europejskiej. Zgodnie z ostatnim przeglądem wspólnotowej polityki ochrony środowiska do najważniejszych wyzwań należy zaliczyć:

- działania na rzecz zapewnienia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju,
- przystosowanie do zmian klimatu,
- ochrona różnorodności biologicznej.

Do głównych celów priorytetowych obecnej Polityki ekologicznej państwa z punktu widzenia zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi w obrębie RSTO GB zaliczamy:

- 1) uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zasad ochrony środowiska i ochrony przyrody,
- 2) ochronę zasobów naturalnych naszego kraju,
- 3) ochrona i zrównoważony rozwój lasów,
- 4) ochronę gleb,
- 5) racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest głównym dokumentem na szczeblu krajowym wyznaczającym ramy kształtowania polityki przestrzennej kraju. Jego celem jest takie ukierunkowanie zagospodarowania przestrzennego i polityki przestrzennej kraju aby osiągnąć główne cele rozwojowe:

- konkurencyjność i innowacyjność,
- spójność wewnętrzną,
- bogactwo i różnorodność biologiczną,
- bezpieczeństwo
- ład przestrzenny.

Zintegrowany program zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF wpisuje się w następujące cele KPZK:

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Według **Strategii Rozwoju Kraju 2020** w myśl zapewnienia ładu przestrzennego, zbudowany zostanie system monitorowania procesów przestrzennych, oparty na tworzonej oraz rozwijanej europejskiej i krajowej infrastrukturze informacji przestrzennych z istotną rolą zintegrowanego systemu informacji o nieruchomościach.

W myśl założeń Strategii wprowadzony zostanie obowiązek sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących: obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne.

Elementem systemu monitoringu będzie także ocena realizacji polityki przestrzennej oraz innych polityk mających szczególnie silny wpływ na zmiany struktur przestrzennych. Działaniom tym będzie towarzyszyć integracja aktywnej ochrony krajobrazów kulturowych i przyrodniczych, jako nośnika potencjału rozwoju. W Strategii znajdziemy także zapis o planach realizacji działań służących powstrzymaniu defragmentacji środowiska, w które wpisuje się idea tworzenia wielofunkcyjnych systemów przyrodniczych takich jak green belt.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 opracowany został zgodnie z celami wspólnej polityki rolnej oraz celami unijnymi.

Do celów wspólnej polityki rolnej zaliczono:

- Wspieranie konkurencyjności rolnictwa.
- Zapewnienie zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi oraz działania w dziedzinie klimatu.
- Osiąganie zrównoważonego rozwoju terytorialnego wiejskich gospodarek i społeczności w tym tworzenie i utrzymywanie miejsc pracy.

Natomiast priorytety unijne to:

- Wspieranie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
- Zwiększanie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami.
- Wspieranie organizacji łańcucha dostaw żywności, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, promowanie dobrostanu zwierząt i zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
- Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem.
- Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym.
- Wspieranie włączenia społecznego, ograniczania ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Programy ochrony środowiska (wojewódzkie, powiatowe i gminne) realizują politykę ekologiczną państwa odpowiednio na szczeblach: wojewódzkim, powiatowym i gminnym, doprecyzowując jej założenia zgodnie z warunkowaniami lokalnymi poszczególnych obszarów.

Główne założenia i cele ochrony środowiska zawarte w dokumentach szczebla międzynarodowego oraz krajowego znalazły odzwierciedlenie w dokumentach szczebli regionalnych, tj. wojewódzkiego oraz powiatowego i gminnego.

Realizacja założeń zawartych w powyższych dokumentach znajduje wyraz w celach przewidzianych do realizacji w ramach „Zintegrowanego programu ...” – RSTO GB realizuje te założenia.

Przy opracowaniu programu i prognozy oddziaływania na środowisko uwzględniono także zapisy:

- Dyrektywy 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, tzw. **Dyrektywa Ptasia**,
- Dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. **Dyrektywa Siedliskowa (Habitatowa)**.

Dyrektywy Ptasia i Siedliskowa stanowią podstawę europejskiego systemu ochrony przyrody Natura 2000.

Głównym celem **Dyrektywy Ptasiej** jest utrzymanie (lub dostosowanie) populacji gatunków ptaków na poziomie odpowiadającym wymaganiom ekologicznym, naukowym i kulturowym. Przy czym przy osiągnięciu tego celu nakazuje ona uwzględnianie wymagań ekonomicznych i rekreacyjnych (pod tym ostatnim pojęciem kryje się przede wszystkim łowiectwo) Dla skutecznej ochrony ptaków wykorzystuje ona następujące metody:

- wprowadza szereg zakazów w stosunku do działań nakierowanych na ptaki,
- nakazuje ochronę siedlisk ptaków,
- ogranicza introdukcję gatunków obcych,
- ustala zasady i ograniczenia dotyczące gospodarczego i rekreacyjnego wykorzystania ptaków,
- postuluje wprowadzenie koniecznych zapisów w prawie krajowym,
- nakazuje kontrolę realizacji ochrony i jej skutków, a w razie wykazanej przez tę kontrolę niskiej skuteczności działań ochronnych - modyfikowanie stosowanych metod.

Dyrektywa Siedliskowa wskazuje ważne w skali europejskiej gatunki roślin i zwierząt oraz typy siedlisk przyrodniczych:

- dla których państwa członkowskie zobowiązane są powołać obszary ich ochrony (tzw. obszary Natura 2000),
- które państwa członkowskie zobowiązane są chronić przez ścisłą ochronę gatunkową,
- które są przedmiotem zainteresowania Unii, podlegając gospodarczemu użytkowaniu, które jednak może wymagać kontroli.

7. Prognozowane skutki dla środowiska wynikające z realizacji ustaleń Programu

Oznaczenia:

(+) - realizacja zadania spowoduje pozytywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

(-) - realizacja zadania spowoduje negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

(0) - realizacja zadania nie wpływa w sposób zauważalny na analizowane zagadnienie,

(+/-) - realizacja zadania może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

(N) – brak możliwości jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania i skutków – są one zależne od wyboru szczegółowych rozwiązań lub innych niemożliwych obecnie do przewidzenia i uwzględnienia uwarunkowań.

W niniejszym rozdziale dokonano analizy (tab. 1. 2) wpływu na różne elementy i aspekty środowiska wszystkich zadań ujętych w części wdrożeniowej „Zintegrowanego programu...”

Zadania podzielone zostały na dwie zasadnicze grupy:

- ❑ zadania inwestycyjne i pozainwestycyjne pochodzące z dokumentów strategicznych i planistycznych poziomu krajowego, wojewódzkiego, powiatowego i gminnego, wniosków złożonych przez organy jednostek samorządu terytorialnego, społeczeństwo, organizacje pozarządowe, instytucje i organy administracji zajmujące się ochroną środowiska i przyrody oraz z ankiety przeprowadzonej w gminach i instytucjach związanych z obszarem RSTO GB.
- ❑ zadania zaproponowane przez autorów programu, wynikające z zidentyfikowanych w fazie diagnozy zagrożeń i potrzeb związanych z wprowadzeniem koncepcji RSTO GB.

Zadania zostały poddane dwójakiej ocenie:

- ❑ zadania inwestycyjne ze względu na swój bezpośredni wpływ na różne zagadnienia i aspekty środowiska poddane zostały ocenie bezpośredniej – wywierają bezpośredni wpływ na środowisko,
- ❑ zadania pozainwestycyjne wpływające na zagadnienia i aspekty środowiska pośrednio oceniono poprzez ich pośredni wpływ na środowisko. Zadania te nie kształtują środowiska lecz wpływają na postawy prośrodowiskowe i zainteresowanie nim społeczeństwa itp. przez co pośrednio wpływają na środowisko.

Dla większości zadań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych pochodzących z dokumentów strategicznych i planistycznych poziomu krajowego, wojewódzkiego, powiatowego i gminnego, wniosków złożonych przez organy jednostek samorządu terytorialnego, społeczeństwo, organizacje pozarządowe, instytucje i organy administracji zajmujące się ochroną środowiska i przyrody oraz z ankiety przeprowadzonej w gminach i instytucjach związanych z obszarem RSTO GB została przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko.

Należy podkreślić, że żadne z wymienionych w tabelach 1 i 2 zadań projektowanych bądź proponowanych do realizacji nie będzie miało znacząco negatywnego wpływu na środowisko.

Na obszarze RSTO GB zaplanowano kilka zadań, które zostały zaklasyfikowane jako mogące znacząco oddziaływać na środowisko (zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, Dz.U. z 2010 nr 213 poz. 1397).

Projektowane i/lub proponowane zadania zaznaczono w tabelach 1 i 2 jako:

mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko

mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko

7.1. Projekty realizowane w ramach polityk różnych podmiotów zgodne z celami zintegrowanego programu

Tabela 1. Projekty realizowane w ramach polityk różnych podmiotów zgodne z celami zintegrowanego programu.

Planowane w ramach „Zintegrowanego programu...”		Przewidywane oddziaływania (w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne) na zagadnienia i aspekty środowiska:											
		obszary Natura 2000	różnorodność biologiczną	ludzi	zwierzęta	rośliny	wodę	powietrze	powierzchnię ziemi	krajobraz	klimat	zasoby naturalne	zabytki
kierunki działań	zadania	Cel: Poprawa warunków zagospodarowania przestrzennego w Radomskim Obszarze Funkcyjnym											
<p>Wprowadzanie zasad kształtowania i utrzymania struktury przestrzennej RSTO GB</p> <p>Ochrona struktury przestrzennej przedmieść przed chaotyczną urbanizacją</p> <p>Zapobieganie łączeniu się sąsiadujących ze sobą obszarów zurbanizowanych</p>	<p>ZADANIA POZAINWESTYCYJNE:</p> <p>projekt „Strategia rozwoju miejskiego Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego ROF” – Projekt nr 57/MOF/1/2013 – System Zintegrowanego Zarządzania Przestrzennego w ROF - Prezydent Miasta Radomia – gm. m. Radom i partnerzy projektu</p>	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

Cel: Rozwój turystyki i rekreacji w RSTO GB														
Wprowadzanie nowych obiektów mających znaczenie dla turystyki i rekreacji w RSTO GB	ZADANIA INWESTYCYJNE: budowa Muzeum Rycerstwa – miejscowość Taczów w gm. Zakrzew (RSTO GB) (informacja uzyskana od UG Zakrzew)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(+)	(0)
	wyznaczenie terenów pod adaptację na pola biwakowe i kempingowe - gm. Gózd (Strategia Rozwoju Gminy Gózd na lata 2008 - 2020)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(0)	(0)	(+)
Modernizacja i rozwój prośrodowiskowej/turystycznej infrastruktury komunikacyjnej (trasy rowerowe, szlaki piesze i konne)	ZADANIA INWESTYCYJNE: budowa ścieżek rowerowych na terenie gm. Jedlińsk (w RSTO GB) (Informacja uzyskana od UG Jedlińsk)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(0)	(+)
	budowa ścieżek rowerowych – miejscowość Chomentów-Puszcz, gm. Skaryszew (Plan odnowy miejscowości Chomentów-Puszcz)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(0)	(+)
	budowa ścieżek rowerowych, gm. Gózd (Strategia Rozwoju Gminy Gózd na lata 2008-2020)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(0)	(+)
	budowa i modernizacja tras rowerowych – kontynuacja z lat 2010-2013, gm. Pionki (POS dla gminy Pionki na lata 2010 – 2013 z perspektywą do roku 2017)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(0)	(+)
	budowa i modernizacja tras rowerowych - kontynuacja z lat 2013-2014, gm. Jedlnia-Letnisko (POS dla gminy Jedlnia-Letnisko na lata 2013-2014 z	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(0)	(+)

	perspektywą do roku 2018)													
	budowa ścieżek rowerowych w gm. Iłża (Informacja uzyskana od UMiG Iłża)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(-)	(-)	(0)	(0)	(+)
Cel: Zapewnienie trwałości rolnictwa i rozwój rolnictwa przyjaznego środowisku														
Zwiększanie liczby gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych w obrębie RSTO GB Wspieranie konwersji na rolnictwo ekologiczne i utrzymanie tego typu rolnictwa	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE: opracowanie i wdrożenie programu rozwoju rolnictwa ekologicznego, gm. Gózd (Strategia Rozwoju Gminy Gózd na lata 2008 - 2020)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	opracowanie planu szkoleń i kursów dla popularyzacji rolnictwa ekologicznego gm. Pionki (POS dla gminy Pionki na lata 2010 – 2013 z perspektywą do roku 2017)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	opracowanie planu szkoleń i kursów dla popularyzacji rolnictwa ekologicznego, gm. Skaryszew (POS dla gminy Skaryszew na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Cel: Edukacja ekologiczna														
Podniesienie w społeczeństwie poziomu wiedzy dotyczącej zasad funkcjonowania RSTO GB, szczególnie wśród podmiotów zaangażowanych w procesy zarządzania ochroną i użytkowaniem różnorodności biologicznej oraz krajobrazu	ZADANIE POZAINWESTYCYJNE: organizacja zróżnicowanych pod względem formy i treści inicjatyw ekologicznych adresowanych do ogółu mieszkańców miasta (konkursy, pikniki, imprezy masowe, np. Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata) – gm. m. Radom - Prezydent Miasta Radomia, Organizacje i stowarzyszenia ekologiczne, PPUH Radkom Sp. z o.o. (POŚ dla miasta	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

	Radomia na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020)														
Zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie oraz udziału w procedurach administracyjnych Rozwój bazy dydaktycznej edukacji przyrodniczej	ZADANIE POZAINWESTYCYJNE: zamieszczanie w środkach masowego przekazu informacji na temat podejmowanych na terenie miasta działań związanych z ochroną środowiska oraz propagowanie pozytywnych wzorców zachowań, w tym również angażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne – gm. m. Radom - Prezydent Miasta Radomia, Media, Organizacje i stowarzyszenia ekologiczne (POŚ dla miasta Radomia na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	
	przygotowanie, publikacja broszur oraz materiałów o tematyce ekologicznej – gm. M. Radom - Prezydent Miasta Radomia, Organizacje i stowarzyszenia ekologiczne (POŚ dla miasta Radomia na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	
Cel: Zachowanie walorów środowiska naturalnego w RSTO GB i poprawa jego stanu															
Ograniczenie przekształcania, zaprzestanie fragmentacji i izolacji naturalnych struktur przyrodniczych i krajobrazowych RSTO GB (minimalizowanie udziału struktur barierowych) Poprawa stanu i wzmocnienie ekologicznej	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE: nadzór nad gospodarką leśną w lasach prywatnych i gminnych - gm. m. Radom - Prezydent M. Radomia (POŚ dla miasta Radomia na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	
	ZADANIA INWESTYCYJNE:	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	

<p>stabilności ekosystemów i gatunków oraz odtwarzanie utraconych elementów różnorodności biologicznej</p> <p>Rekultywacja i renaturalizacja siedlisk, w szczególności obszarów podmokłych</p> <p>Rozwój obszarów leśnych i poprawa żywności lasów</p>	<p>planowane odnowienia lasów, zalesianie i tworzenie terenów zalesionych zgodnie z zapisami takich dokumentów jak POŚ w gminach RSTO GB, Planów Urządzenia Lasów poszczególnych Nadleśnictw, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 etc.</p>													
<p>Wzmocnienie systemu monitoringu przyrody i środowiska, który na bieżąco będzie uzupełniał wiedzę o zasobach środowiskowych RSTO GB</p> <p>Standaryzacja i integracja informacji o stanie przyrody (zasobach, zagrożeniach, ochronie, użytkowaniu) i jej badaniach</p>	<p>ZADANIA POZAINWESTYCYJNE: Prowadzenie badań elementów środowiska w ramach monitoringu państwowych</p>	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
<p>Ograniczenie wydobycia oraz eliminacja nielegalnego wydobycia kopalin na terenie RSTO GB</p>	<p>ZADANIA POZAINWESTYCYJNE: monitorowanie warunków wydobywania kopalin ze złóż znajdujących się na terenie miasta w aspekcie zachowywania wymogów prawnych i ochrony środowiska – Nadzór Geologiczny, Prezydent Miasta Radomia (POŚ dla miasta Radomia na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020)</p>	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)
<p>Redukcja zanieczyszczeń wód, gleby i powietrza</p>	<p>ZADANIA INWESTYCYJNE: budowa, modernizacja i rozbudowa urządzeń paraturystycznych tj. oczyszczalni ścieków (w tym</p>	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

	przyzagrodowych), kanalizacji (sanitarnej, deszczowej), sieci wodociągowej zgodnie z zapisami dokumentów tj. Programów Ochrony Środowiska gmin RSTO GB, Planów odnowy miejscowości etc. gmin RSTO GB														
Cel: Poprawa warunków życia i zdrowia mieszkańców ROF															
<p>Wdrażanie zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi w regionach wodnych, ograniczającego prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi i ochronę przed skutkami suszy</p> <p>Zwiększenie powierzchni retencji</p>	<p>ZADANIA INWESTYCYJNE:</p> <p>budowa zbiornika retencyjnego w Jedlińsku w gm. Jedlińsk – miejscowości Jedlińsk, Piastów, Wsola (w RSTO GB) (Informacja uzyskana od UG Jedlińsk)</p>	(-)	(+/-)	(+)	(+/-)	(+/-)	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)	(0)	(-)	(+)	
	<p>budowa zbiornika wodnego Sosnowica w gm. Zakrzew – na rz. Radomka i Bosak w m. Sosnowica (w RSTO GB) (Informacja uzyskana od UG Zakrzew)</p>	(-)	(+/-)	(+)	(+/-)	(+/-)	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)	(0)	(-)	(+)	
	<p>budowa zbiornika wodnego w Dąbrówce Podlężnej w gm. Zakrzew - WZMiUW w Warszawie, Oddział w Radomiu (w RSTO GB) (Informacja uzyskana od WZMiUW w Warszawie, Oddział w Radomiu)</p>	(-)	(+/-)	(+)	(+/-)	(+/-)	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)	(0)	(-)	(+)	
	<p>budowa zbiornika wodnego Bosak Radomka, gm. Zakrzew - WZMiUW w Warszawie, Oddział w Radomiu (w RSTO GB) (Informacja uzyskana od WZMiUW w Warszawie, Oddział w Radomiu)</p>	(-)	(+/-)	(+)	(+/-)	(+/-)	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)	(0)	(-)	(+)	
	<p>budowa zbiornika wodnego „Kajzerówka” na rz. Zagożdżonca w km 21+400 gm.</p>	(-)	(+/-)	(+)	(+/-)	(+/-)	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)	(0)	(-)	(+)	

Pionki - WZMiUW w Warszawie, Oddział w Radomiu (w RSTO GB) (Informacja uzyskana od WZMiUW w Warszawie, Oddział w Radomiu)														
zapewnienie odpowiedniej przepustowości koryta rzeki Struga Wsolska w km 0+000-3+650 wraz z odbudową dwóch zbiorników retencyjnych, gm. Jedlińsk - etap II b - km 2+632-3+650 gm. Jedlińsk (poza RSTO GB i obszarem zasilania) (Informacja uzyskana od WZMiUW w Warszawie, Oddział w Radomiu)	(-)	(+/-)	(+)	(+/-)	(+/-)	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)	(0)	(-)	(+)	
adaptacja do zmian klimatu poprzez zrównoważoną gospodarkę wodną w przestrzeni miejskiej Radomia – gm. m. Radom (UM Radom)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	

7.2. Propozycje zadań realizujących cele zintegrowanego programu

Tabela 2. Zestawienie przyjętych kierunków działań oraz propozycji zadań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych.

Planowane w ramach „Zintegrowanego programu...”			Przewidywane oddziaływania (w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne) na zagadnienia i aspekty środowiska:												
			obszary Natura 2000	różnorodność biologiczną	ludzi	zwierzęta	rośliny	wodę	powietrze	powierzchnię ziemi	krajobraz	klimat	zasoby naturalne	zabytki	dobry materiałne
kierunki działań	zadania														
	krótkoterminowe	długoterminowe													
Cel: Poprawa warunków zagospodarowania przestrzennego w Radomskim Obszarze Funkcjonalnym															
Wprowadzanie zasad kształtowania i utrzymania struktury przestrzennej RSTO GB	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE: program sporządzania MPZP dla obszarów RSTO GB		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	opracowanie zmiany studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wszystkich gmin w ROF, na których obszarze położona jest RSTO GB		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Ochrona struktury przestrzennej przedmieść przed chaotyczną															

<p>urbanizacją</p> <p>Zapobieganie łączeniu się sąsiadujących ze sobą obszarów zurbanizowanych</p>	<p>opracowanie MPZP dla wszystkich terenów w RSTO GB w celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uwzględnienia w polityce przestrzennej gmin: zasięgu przestrzennego RSTO GB w obszarze gminy, - kierunków w zakresie zmian przeznaczenia terenów w RSTO GB, - wprowadzenia zasad zagospodarowania, kształtowania i utrzymania struktury przestrzennej RSTO GB, ochrony przyrody i środowiska 		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	
Cel: Rozwój turystyki i rekreacji w RSTO GB													
<p>Wprowadzanie nowych obiektów mających znaczenie dla turystyki i rekreacji w RSTO GB</p>	<p>ZADANIA INWESTYCYJNE:</p> <p>organizacja obiektów utworzonych na terenie RSTO GB (np. parków ekologicznych, wiosek tematycznych) - służących edukacji ekologicznej na drodze osobistego doświadczenia w których prezentowano by w przystępny sposób zagadnienia związane z problematyką zagospodarowania przestrzennego, ochrony przyrody i wybranych problemów cywilizacyjnych dużych miast</p>		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	
	<p>budowa wież widokowych (m.in. do obserwacji ornitologicznych) np. przy stawach w Jedlińsku, pod</p>		(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(0)	(+)	(+)

	Przytykiem, przy zbiorniku Domaniów															
Poprawa stanu istniejącej na terenie RSTO GB infrastruktury turystycznej	ZADANIA INWESTYCYJNE: modernizacja infrastruktury rekreacyjnej np. przy istniejących zbiornikach wodnych, rzekach, szlakach turystycznych, stadninach koni - przystanie kajakowe, wiaty, zaplecza turystyczne stadnin koni itp.															
	modernizacja okolo turystycznej drobnej infrastruktury usługowej (np. gastronomicznej)															
Modernizacja i rozwój środowiskowej/turystycznej infrastruktury komunikacyjnej (trasy rowerowe, szlaki piesze i konne)	ZADANIA INWESTYCYJNE: połączenie wszystkich gmin RSTO GB szlakiem rowerowym (wymagające budowy/wytyczenia co najmniej ok. 200 km szlaku)															
	wytyczenie szlaków pieszych i konnych															
	budowa infrastruktury towarzyszącej szlakom turystycznym – wiaty, umożliwiające zorganizowanie spotkań i posiłków na świeżym powietrzu, kosze na śmieci, miejsca parkingowe, miejsca postojowe dla koni, tablice edukacyjne, oznakowania turystyczne związane z RSTO GB, pomosty i wkomponowane w linię brzegową rzeki przystanie															

	kajakowe itd.															
	włączenie szlaków rowerowych w RSTO GB w struktury polskich odcinków europejskich sieci szlaków rowerowych (EuroVelo, Greenways)		(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(+)
Promocja walorów turystycznych regionu, w szczególności obszaru RSTO GB jako pierwszej w kraju koncepcji ochrony terenów otwartych	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE: stworzenie i wielokierunkowa promocja systemu identyfikacji wizualnej marki Radomskiej Sieci Terenów Otwartych „Green Belt” (logotyp, nazwa, hasło promocyjne)		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	przeprowadzenie kampanii promującej RSTO GB w sieciach społecznościowych		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	wydanie serii materiałów informacyjnych (mapa z lokalizacją szlaków i infrastruktury RSTO GB, folder promocyjny, kalendarz, drobne gadżety typu: czapeczki, koszulki, chusty, długopisy, notesy, odbłaski)		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	przygotowanie oferty turystyczno-kulturowej w oparciu o produkty turystyczne, identyfikacja i kreacja wspólnych produktów		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	opracowanie wspólnego uzupełniającego się oraz niekonkurującego kalendarza		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

	impres (publikacja kalendarza w mediach)															
	organizacja zielonych i białych szkół, obozów harcerskich w obrębie RSTO GB		(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(+)
	obecność delegacji stowarzyszenia ROF na targach turystycznych np. "Targach turystyki i wypoczynku Lato" i "Regionalia" w Warszawie, na których prezentowana byłaby oferta produktów turystycznych oraz produktów regionalnych w tym spożywczych i rękodzieła z RSTO GB		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Poprawa przepływu informacji i wspieranie inicjatyw partnerskich pomiędzy podmiotami zainteresowanymi rozwojem turystyki	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE: utworzenie lokalnego zrzeszenia przedsiębiorców zaangażowanych w rozwój turystyki i rekreacji w RSTO GB (kwaterodawców, rękodzielników, właścicieli gastronomii itp.)		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	organizacja warsztatów / szkoleń dla mieszkańców ROF z zakresu wsparcia przedsięwzięć biznesowych wpisujących się w programy turystyczne		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

<p>Wprowadzenie do kalendarza turystyczno-rekreacyjnego w regionie imprez związanych z promocją RSTO GB (np. sportowych)</p>	<p>ZADANIA POZAINWESTYCYJNE:</p>	<p>organizacja sportowych imprez masowych w "zielonej strefie" promujących idee "green belt" (np. biegów na orientację, maratonu po terenach RSTO GB, itp.)</p> <p>Organizacja biegów narciarskich i biegów przełajowych „Biegiem przez „Green Belt”. Szlaki biegowe przebiegałyby przez tereny leżące w Dolinie Radomki w okolicach Gózdka, Sachalina, Przytyka i Domaniowa.</p> <p>Organizacja rajdu rowerowego „Rowerem przez Green Belt”, który przebiegałby po już istniejących i proponowanych szlakach rowerowych w RSTO GB. Tereny predysponowane do organizowania rajdów zlokalizowane są na obszarze Puszczy Kozienickiej i Doliny Radomki.</p> <p>Zawody sportowe „Kajakiem przez</p>	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)	(0)	(-)
---	---	--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

	<p>Radomkę”, polegające na przepłynięciu przez załogę kajakową w jak najkrótszym czasie wytyczonego odcinka rzeki (np. Jankowice – Piaseczno w gminie Jedlińsk, trasa o długości około 15 km).</p> <p>Złot entuzjastów NordicWalking. Coroczna impreza skupiająca osoby uprawiające Nordic Walking połączona z plenerowymi ćwiczeniami i rajdami po okolicy. Złoty odbywałby się w okresie wakacyjnym na terenie jednego z utworzonych w Wolanowie, Zakrzewie, Przytyku i Jedlińsku Parków Nordic Walking</p>														
	<p>organizacja wycieczek przyrodniczych (z birdwatchingiem) np. w dolinie Radomki</p> <p>Sezonowe wycieczki ornitologiczne „Radomianie liczą ptaki”. Wycieczki odbywałyby się w</p>	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(+)	

	okresie wiosennych i jesiennych migracji ptaków na stawach w Przytyku, Jedlińsku i Orońsku. Brałyby w nich udział głównie młodzież szkolna.														
	Organizacja gier terenowych dla mieszkańców ROF, na które składałyby się zadania związane z orientacją w terenie, wiedzą przyrodniczą i historyczną, walkami paintball itp. Gry byłyby prowadzone przez organizacje harcerskie i turystyczne przy współpracy z prywatnymi firmami (np. firmy wypożyczające sprzęt do paintballu). Tereny dogodne do organizacji gier terenowych leżą na obszarze Puszczy Kozienickiej i Doliny Radomki (miejscowości Jedlnia-Letnisko, Jastrzębia, Wsola, Gózddek, Sachalin, Przytyk, Zakrzewska Wola, Domaniów	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(+)	

	<p>Rajdy kawaleryjskie po obszarze RSTO GB w ramach spotkań konnych grup rekonstrukcyjnych. Rajdy ze względu na obecność lasów i urozmaicony krajobraz odbywałyby się w Dolinie Jastrzebianki w okolicach Woli Owadowskiej, Jastrzębi, Wólki Lesiowskiej i Wojciechowa</p>	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(+)
	<p>Organizacja konkursu dla szkół podstawowych i gimnazjów „Pomniki mojej okolicy”. Konkurs polegałby na międzyszkolnej rywalizacji w odnajdywaniu obiektów wartych uznania za pomnik przyrody. Poszukiwania odbywałyby się na terenie gminy do której należy dana szkoła. Po weryfikacji przez jury zlokalizowanych obiektów, następowaloby</p>	(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(0)	(0)	(-)	(+)

		rozstrzygnięcie konkursu, a następnie złożenie do stosownych urzędów wniosków o powołanie nowych pomników przyrody														
Cel: Zapewnienie trwałości rolnictwa i rozwój rolnictwa przyjaznego środowisku																
<p>Utrzymanie rolniczego charakteru terenów RSTO GB</p> <p>Zwiększanie liczby gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych w obrębie RSTO GB</p> <p>Wspieranie konwersji na rolnictwo ekologiczne i utrzymanie tego typu rolnictwa</p>	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE:	finansowanie szkoleń podnoszących poziom wiedzy i umiejętności rolników dotyczących rolnictwa ekologicznego we wszystkich rolniczych gminach RSTO GB	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	finansowanie szkoleń podnoszących poziom wiedzy i umiejętności rolników z zakresu uzyskiwania wsparcia finansowego dla rolnictwa ekologicznego z budżetu Unii Europejskiej i budżetu krajowego we wszystkich rolniczych gminach RSTO GB (wg ustaleń Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020)		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	organizowanie akcji i kampanii promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

		pomoc w kontaktach producentów rolnych z ekspertami w zakresie zasad stosowania rolnictwa tradycyjnego z jednostek doradztwa rolniczego np. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oddział w Radomiu - wyspecjalizowana jednostka doradcza w zakresie rolnictwa ekologicznego	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
		promocja "taniego rolnictwa" z relatywnie niskim wykorzystywaniem środków do produkcji np. środków ochrony roślin lub nawozów sztucznych	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
		wdrażanie pakietów programu rolno-środowiskowego, w szczególności pakietu 2 - rolnictwo ekologiczne	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
		konwersja na rolnictwo ekologiczne i utrzymanie tego typu rolnictwa	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli produkcji i certyfikacji	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE:	usprawnienie systemu kontroli stosowania	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)

produktów rolnych		chemicznych środków ochrony roślin i nawozów sztucznych w gospodarstwach RSTO GB														
Rozwój rynku lokalnych produktów ekologicznych	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE:															
Skłonienie konsumentów rynku lokalnego i spoza regionu ku produktom ekologicznym wysokiej jakości pochodzącym z RSTO GB	organizowanie akcji promocyjnych żywności ekologicznej typu: targi, kiermasze, dni z doradztwem rolniczym itp.		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Stymulowanie rozwoju przetwórstwa i sprzedaży produktów ekologicznych	organizacja akcji informacyjnych dotyczących dostępności kanałów dystrybucji produktów ekologicznych		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Cel: Edukacja ekologiczna																
Podniesienie w społeczeństwie poziomu wiedzy dotyczącej zasad funkcjonowania RSTO GB, szczególnie wśród podmiotów zaangażowanych w procesy zarządzania ochroną i użytkowaniem różnorodności biologicznej oraz krajobrazu	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE:	działania edukacyjne i promocyjne dotyczące bioróżnorodności i ochrony krajobrazu, upowszechniania wykorzystania odnawialnych źródeł energii, stosowania ekologicznych nośników energii - organizacja pogadanek w szkołach, spotkania w gminach RSTO GB	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

		działania edukacyjne i promocyjne dotyczące podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców gmin RSTO GB i podmiotów gospodarczych w zakresie ograniczania zużycia wody oraz rolników w celu uświadamiania szkodliwości nadmiernego stosowania środków ochrony roślin, nawozów sztucznych i naturalnych	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
		inicjowanie i wspieranie realizacji audycji radiowych i telewizyjnych promujących i popularyzujących wiedzę o zasobach, stanie i zagrożeniach oraz ochronie różnorodności biologicznej, georóżnorodności i różnorodności krajobrazu RSTO GB	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Opracowanie i wdrożenie kompleksowego programu regionalnej edukacji ekologicznej w ROF Zapewnienie	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE:	wspieranie rozwoju i popularyzowanie rozwoju internetowych lokalnych/regionalnych portali przyrodniczych oraz geoportali i serwisów geoinformacyjnych - np.	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

<p>powszechnego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie oraz udziału w procedurach administracyjnych</p>	<p>rozwój platformy informacyjnej Strategia rozwoju miejskiego Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego http://rof.mpu.radom.pl, budowa bazy danych GIS m.in. przyrodniczych jako integralnej części Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej Gmin i Powiatów oraz wdrażanie rozwiązań integrujących informacje o środowisku przyrodniczym regionu radomskiego (np. kartoteki przyrodnicze), w tym opracowanie standardów dokumentowania, gromadzenia i aktualizacji informacji o zasobach przyrody regionu w systemach bazodanowych</p>															
	<p>organizacja spotkań i konsultacji społecznych dotyczących projektu RSTO GB w celu angażowania mieszkańców w procesy decyzyjne w sprawach</p>		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

	związanych z ochroną środowiska																
	popularyzacja wiedzy/informacji o RSTO GB oraz ROF i aktualizacja danych o wymienionych strukturach za pośrednictwem platformy informacyjnej Strategia rozwoju miejskiego Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego http://rof.mpu.radom.pl		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Rozwój bazy dydaktycznej edukacji przyrodniczej	ZADANIA INWESTYCYJNE przygotowanie i wyposażenie interinstytucjonalnego zaplecza na potrzeby edukacyjne i informacyjne z zakresu wdrażania koncepcji RSTO GB – sali z rzutnikiem, pomieszczenia z serwerem, miejsca do indywidualnych spotkań, archiwum dokumentacji związanej z RSTO GB – elektronicznej i papierowej		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	wytczenie i zagospodarowanie (np. tablice edukacyjne) nowych np. przyrodniczych ścieżek edukacyjnych w rejonie RSTO GB		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska, zwiększenie roli ekoinnowacyjności w procesie rozwoju regionu Rozwijanie form	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE	tworzenie i organizacja różnych form komunikacji dotyczących szeroko pojętej tematyki ochrony środowiska: np. wirtualnych bibliotek, webinarów, czatu,	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

komunikacji społecznej w ochronie środowiska służących angażowaniu społeczności lokalnych w podejmowanie strategicznych decyzji dotyczących przyrody		konferencji on-line													
		wspomaganie rozwoju „eko-przedsiębiorczości” m.in. przez stworzenie systemu szkoleń dla osób zainteresowanych, stworzenie sieci informacyjno-doradczej, organizacja inkubatora przedsiębiorczości przyjaznemu środowisku np. organizacja warsztatów dla mieszkańców ROF z zakresu wsparcia przedsięwzięć biznesowych wpisujących się w programy turystyczne	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Inicjowanie i wspieranie badań naukowych nad środowiskiem, krajobrazem i zagospodarowaniem przestrzennym oraz badań w ujęciu interdyscyplinarnym	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE organizacja cyklu konferencji naukowych na uczelniach radomskich (szczególnie o profilu środowiskowym) na temat zagadnień związanych z zagospodarowaniem przestrzennymi w ROF i jego problemami		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Promocja i wspieranie zdrowego stylu życia	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

	stworzenie Forum Inicjatyw Prozdrowotnych wokół koncepcji rozwoju turystyki i rekreacji w RSTO GB, elementami Forum mogłyby być są spotkania informacyjne i integracyjne, debaty, prezentacje dobrych praktyk itp. dotyczących np.: tworzenia warunków środowiskowych do zdrowego i aktywnego życia (np. obiekty sportowo- rekreacyjne, walka z hałasem, ograniczenie zanieczyszczeń i inne)														
		zaangażowanie przedstawicieli lokalnych mediów popularyzującą zdrowego stylu życia istniejącymi kanałami informacyjnymi	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Cel: Zachowanie walorów środowiska naturalnego w RSTO GB i poprawą jego stanu															
Ograniczenie przekształcania, zaprzestanie fragmentacji i izolacji naturalnych struktur przyrodniczych i krajobrazowych RSTO GB (minimalizowanie udziału struktur barierowych)	ZADANIA INWESTYCYJNE: renaturalizacja cieków wodnych ora zrewitalizacja silnie zurbanizowanych dolin rzecznych np. w formie bulwarów - tereny zieleni urządzonej i nieurządzonej z ciągami pieszo-rowerowymi)		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Poprawa stanu i		projektowanie i budowa przejść dla różnowymiarowych	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

<p>wzmacnianie ekologicznej stabilności ekosystemów i gatunków oraz odtwarzanie utraconych elementów różnorodności biologicznej</p> <p>Rekultywacja i renaturalizacja siedlisk, w szczególności obszarów podmokłych</p> <p>Rozwój obszarów leśnych i poprawa żywotności lasów</p>	<p>gatunków/grup zwierząt w obszarach obciążonych barierami ekologicznymi (np. infrastrukturą drogową) na terenie i w rejonie RSTO GB, kontrole techniczne i utrzymanie niniejszych przejść</p>														
	<p>rekultywacja terenów poeksploatacyjnych RSTO GB w kierunku np. wodnym, rolniczym</p>	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	<p>rekultywowanie terenów zdegradowanych w kierunku leśnym z uwzględnieniem siedliska, na którym ma powstać las</p>	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	<p>dalsze zalesianie terenów RSTO GB predysponowanych do zmiany na leśną formę zagospodarowania (zwłaszcza w ciągach leśnych korytarzy ekologicznych oraz na glebach najsłabszych klas, na obszarach zagrożonych erozją) drzewostanami zgodnymi z siedliskiem</p>	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

		stosowanie biologicznych i przyjaznych środowisku metod ochrony przed chorobami oraz organizmami żerującymi na drzewach	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
		utrzymanie starorzeczy, torfowisk, turzycowisk i powierzchni trwałych użytków zielonych w dolinach rzecznych, jako terenów odgrywających rolę regulatorów wilgotności siedlisk i mikroklimatu RSTO GB	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
<p>Wzmocnienie systemu monitoringu przyrody i środowiska, który na bieżąco będzie uzupełniał wiedzę o zasobach środowiskowych RSTO GB</p> <p>Standaryzacja i integracja informacji o stanie przyrody (zasobach, zagrożeniach, ochronie, użytkowaniu) i jej</p>	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE:	opracowanie i wdrożenie systemu monitoringu przyrodniczego RSTO GB, zintegrowanego z wojewódzką bazą danych przyrodniczych np. Mazowieckim Systemem Informacji Przestrzennej Gmin i Powiatów (MSIP-GPW) oraz z państwowym monitoringiem środowiska WIOŚ i GIOŚ i jego podsystemami,	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

badaniach	obejmującymi monitoring: - powietrza, - wód powierzchniowych, w tym rzek i jezior, - wód podziemnych, - gleby, - hałasu, - promieniowania elektromagnetycznego, - obszarów, obiektów chronionych, - gatunków i siedlisk przyrodniczych chronionych, - gatunków i siedlisk przyrodniczych zagrożonych wyginięciem, - gatunków inwazyjnych, - populacji gatunków powodujących straty w gospodarce (konfliktowych), - terenów zurbanizowanych i zdegradowanych														
	wprowadzenie badań jakości wód w ROF poza monitoringiem krajowym	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	uzupełnienie bazy danych Web Map Service (WMS) obiektów	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

	topograficznych i ogólnogeograficznych RSTO GB z wykorzystaniem technik obrazowania satelitarne, lotniczego oraz GIS (stworzenie serwera WMS RSTO GB)																
Rozwój sieci obszarów chroniących prawnie walory krajobrazu Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE: wprowadzenie nowych obszarów chronionego krajobrazu w celu zachowania zespołów form geomorfologicznych, dokumentujących lokalne procesy rzeźbotwórcze i stanowiących istotne elementy krajobrazu RSTO GB		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	
	identyfikacja cech lokalnych krajobrazów kulturowych, opracowanie standardów ich waloryzacji i użytkowania oraz ochrona najcenniejszych ich fragmentów, opracowanie zestawienia powierzchni wymagających rewitalizacji		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	opracowanie i wdrożenie modelowych rozwiązań użytkowania przestrzeni i zarządzania krajobrazem na obszarach chronionych		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	opracowanie standardów urbanistycznych dla RSTO GB do wdrożenia w MPZP chroniących krajobraz i tereny cenne pod		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

	względem przyrodniczym															
	opracowanie czerwonej księgi krajobrazów ROF		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	wprowadzenie ochrony istniejących zadrzewień przydrożnych oraz propagowanie i wspieranie nasadzeń drzew wzdłuż nowo budowanych dróg RSTO GB		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Wzrost wytwarzania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych na obszarze RSTO GB	ZADANIA INWESTYCYJNE dostosowanie sieci elektroenergetycznej RSTO GB do potrzeb nowoczesnych źródeł wytwarzania energii np. do łączenia z systemami przesyłu prądu farm wiatrowych		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	dopuszczenie rozwoju sieci źródeł energii odnawialnej, w tym elektrowni wiatrowych, biogazowni, elektrowni fotowoltaicznych oraz wodnych na terenach RSTO GB rekomendowanych dla tego typu obiektów		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE : organizowanie przez urzędy decyzyjne w RSTO GB akcji informacyjnych związanych z „zieloną energią” - czyli z energią odnawialną np. z energią		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

	wiatrową, słoneczną																
Ograniczenie wydobycia oraz eliminacja nielegalnego wydobycia kopalin na terenie RSTO GB	ZADANIA POZAINWESTYCYJNE: ograniczenie eksploatacji kopalin z dolin rzecznych		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	
	likwidacja miejsc nielegalnego wydobycia kopalin		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	
Redukcja zanieczyszczeń wód, gleby i powietrza	ZADANIA INWESTYCYJNE przeprowadzenie programu odkwaszania gleb RSTO GB za pomocą nawozów wapniowo-magnezowych		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	
	przygotowanie strony internetowej prezentującej przygotowane wytyczne i zalecenia np. w zakresie gospodarki wodami, użytkowania gleb itp.		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	
	likwidacja i rekultywacja tzw. „dzikich wysypisk” w lasach, przydrożnych rowach, parkingach śródleśnych, na terenach niezamieszkałych posesji, zrzutów nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych itp. w obszarze i rejonie RSTO GB		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	kształtowanie roślinności wysokiej na granicach pól uprawnych i dolin rzecznych, wzdłuż brzegów cieków i zbiorników wodnych (tzw.		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

	buforów biologicznych), zlokalizowanych poza obszarami lasów, zwłaszcza w strefach wododziałowych, w celu przeciwdziałania erozji, ochrony przed spływem nadmiaru nawozów i środków ochrony roślin do wód powierzchniowych oraz zwiększenia retencji wodnej														
	stosowanie poplonów w celu ograniczenia nawożenia, ograniczenie zużycia środków ochrony roślin oraz wdrażanie innych dobrych praktyk rolniczych w zakresie ochrony gleby	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
ZADANIA POZAINWESTYCYJNE:															
kontrola inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych (szamb) występujących na terenach nieskanalizowanych RSTO GB		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
zorganizowanie akcji kontrolnej na terenie RSTO GB dotyczącej dotychczasowej skuteczności egzekwowania wymogów prawnych dotyczących przechowywania gnojowicy i obornika		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

	inwentaryzacja źródeł zanieczyszczeń dopływających wód powierzchniowych na terenie całej zlewni RSTO GB, weryfikacja wydanych pozwoleń wodno – prawnych na odprowadzanie ścieków		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
		przywracanie parametrów użytkowych gleb na terenach RSTO GB, gdzie ich jakość nie spełnia wymagań określonych przepisami	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
Cel: Poprawa warunków życia i zdrowia mieszkańców ROF															
Wdrażanie zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi w regionach wodnych, ograniczającego prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi i ochronę przed skutkami suszy Zwiększenie powierzchni retencji	ZADANIA INWESTYCYJNE	budowa zbiorników retencyjnych	(-)	(+/-)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	(-)	(+)	(0)	(-)	(+)

<p>Wprowadzenie ograniczeń emisji zanieczyszczeń i niwelowanie jej negatywnych skutków poprzez kierunkowe regulacje w zagospodarowaniu terenów RSTO GB</p> <p>Utrzymanie RSTO GB jako terenów cichych o dobrych warunkach aerasanitarnych</p> <p>Utrzymanie cyklicznych kontroli hałasu, zanieczyszczeń</p>	<p>ZADANIA POZAINWESTYCYJNE:</p> <p>wprowadzenie zakazów i ograniczeń budowlanych na terenie RSTO GB wynikających z jego koncepcji</p>		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	
	<p>kontrola przestrzegania dopuszczalnej emisji hałasu i zanieczyszczeń przez gospodarstwa i infrastrukturę usługową turystyki (np. gastronomiczną) na terenach RSTO GB</p>		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	<p>tworzenie pasów zieleni izolacyjnej (w celu zapobiegania rozprzestrzeniania się toksycznych składników spalin)</p>		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
<p>Dbłość o zapewnienie dostępności infrastruktury rekreacyjno-turystycznej dla osób niepełnosprawnych</p>	<p>budowa udogodnień dla osób niepełnosprawnych przy wszystkich proponowanych powyżej elementach infrastruktury rekreacyjno-turystycznej</p>		(-)	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(0)	(-)	(+)
Cel: Subregionalne partnerstwo na rzecz RSTO GB																
<p>Koordinacja działań planistycznych w obszarze RSTO GB</p>	<p>ZADANIA POZAINWESTYCYJNE</p> <p>ustanowienie struktury zarządzania w ROF np. stowarzyszenia jednostek</p>		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA
EUROPEJSKA

<p>Przygotowywanie projektów służących realizacji programu</p> <p>Pozyskiwanie środków finansowych na realizację zadań związanych z kształtowaniem i utrzymaniem RSTO GB</p> <p>Aranżowanie i wspieranie międzysektorowej współpracy w rejonie ROF</p>	<p>samorządu terytorialnego (JST) z osobowością prawną lub związku gmin w celu ochrony, kształtowania i zarządzania obszarem RSTO GB (w tym kontroli zmian jego zagospodarowania)</p> <ul style="list-style-type: none"> - program sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów RSTO GB, - masterplan realizacji zadań zespołu ds. Radomskiej Sieci Terenów Otwartych „Green Belt”, - biznesplan przedsięwzięć w ramach RSTO GB 														
	<p>sporządzenie wniosku o wprowadzenie do planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego (PZPWM) zakresu przestrzennego RSTO GB na mapie oraz zasad jego zagospodarowania</p>		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)
	<p>zlecenie badań nad metodami monitoringu zmian zagospodarowania przestrzennego w RSTO GB</p>		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)
	<p>ułatwianie, aranżowanie i wspieranie współpracy pomiędzy różnymi</p>		(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

	sektorami funkcjonującymi w ROF oraz wzmacnianie i utrwalanie powiązań pomiędzy badaniami naukowymi i kreowaniem działań proinnowacyjnych (sektor badawczo-rozwojowy), a faktycznym zapotrzebowaniem sektorów silnie zakorzenionych w przedmiotowym obszarze tj. m.in. rolnictwo; leśnictwo; rybołówstwo; usługi – w tym turystyczne; szkolnictwo)														
	lobbying na rzecz wprowadzenia skutecznych mechanizmów ekonomiczno-prawnych (odpowiednio skonstruowany podatek katastralny) ograniczających presję i rozpraszanie zabudowy na terenach wiejskich	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)
	lobbying na rzecz zmian przepisów o	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)

		planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uniemożliwiających lub silnie ograniczających możliwość wprowadzania zabudowy na terenach nie objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz uwzględniającym aspekty ekologiczne													
		lobbing na rzecz nowelizacji ustawy o zapobieganiu i naprawie szkód w środowisku	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)

Z uwagi na ogólny charakter i specyfikę „Zintegrowanego programu...” nie jest możliwe dokonanie szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko z uwagi na brak precyzyjnych opisów zadań, zarówno przedsięwzięć inwestycyjnych, jak i pozainwestycyjnych, które będą służyły realizacji poszczególnych kierunków działań (lokalizacja, typ oraz skala przedsięwzięć, czy też powierzchnia zabudowy, parametry techniczne itp.). Możliwe jest natomiast określenie potencjalnych oddziaływań - ich charakteru oraz spodziewanych istotnych aspektów środowiskowych, skutków pozytywnych lub negatywnych.

Jak wykazała analiza wykonana w niniejszej prognozie, zaproponowane w „Zintegrowanym programie...” polityki przestrzenne związane z wprowadzeniem nowego instrumentu planistycznego, jakim jest RSTO GB w różnym stopniu wpłyną na środowisko i poszczególne jego komponenty. Często potencjalnie negatywne skutki równoważone są pozytywnymi oddziaływaniami. Dotyczy to zarówno konkretnych komponentów jak i całości środowiska.

Charakter oddziaływań, ze względu na ich różnorodność może być dość zróżnicowany, w zasadniczej większości (rekomendacje planistyczne) można określić go jako stały, długoterminowy, w niektórych przypadkach (np. w turystyce) zmienny lub sezonowy.

Na potrzeby prognozy nie wykonano odrębnej oceny wpływu poszczególnych wskazanych w „Zintegrowanym programie...”:

- projektów realizowanych w ramach polityk różnych podmiotów zgodnych z celami „Zintegrowanego programu...”;
- propozycji zadań realizujących cele „Zintegrowanego programu...”.

Procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przeprowadzana dla prognozy nie zastępuje szczegółowej analizy potencjalnego wpływu na środowisko konkretnych przedsięwzięć o znanych szczegółowo lokalizacjach oraz rozwiązaniach technicznych i technologicznych. W przypadkach przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (...) przewiduje odrębne postępowanie w sprawie oceny oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko.

Znaczące zmiany i przekształcenia w środowisku spowoduje realizacja przedsięwzięć związanych z rozwojem infrastruktury technicznej, a zwłaszcza realizacją projektów związanych z budową i przebudową:

- infrastruktury turystycznej;
- obiektów związanych z OZE;
- sieci elektroenergetycznej;
- planowanych zbiorników wodnych;
- niektórych urządzeń paraturystycznych np. oczyszczalni ścieków.

Poniższe działania mogą charakteryzować się chwilowym, negatywnym oddziaływaniem na środowisko, głównie na etapie budowy tj. w trakcie realizacji inwestycji.

W odniesieniu do aktualnego stanu terenu realizacja przyjętych w programie kierunków kształtowania struktury przestrzennej będzie miała pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze (walory, zasoby i jakość), ład przestrzenny, krajobraz, a także spójność i zrównoważony rozwój regionu.

Wiele pozytywnych efektów dla środowiska (poprawa warunków aerosanitarnych i klimatu akustycznego, kształtowanie krajobrazu terenów wiejskich i podmiejskich) będzie wynikało z realizacji ustaleń w zakresie prowadzenia restrukturyzacji funkcjonalnej polegającej na kształtowaniu stref funkcjonalno-przestrzennych.

Większość kierunków działań przyjętych w programie uwzględnia rozwiązania zapobiegające, ograniczające i kompensujące negatywne oddziaływania na środowisko. Ich realizacja przyczyni się do poprawy jego stanu, warunków życia ludności oraz spełnienia wymogów określonych na szczeblu wspólnotowym i krajowym. Dotyczy to również ochrony siedlisk i gatunków, oraz obszarów chronionych. Do wybranych, przykładowych kierunków działań należą:

- ❑ kierunki działań, których realizacja przyniesie wymierne korzyści dla rozwoju zrównoważonego i które mają na celu zapobieganie negatywnym oddziaływaniom na środowisko:
  - Ograniczenie przekształcania, zaprzestanie fragmentacji i izolacji naturalnych struktur przyrodniczych i krajobrazowych RSTO GB (minimalizowanie udziału struktur barierowych),
  - Poprawa stanu i wzmacnianie ekologicznej stabilności ekosystemów i gatunków oraz odtwarzanie utraconych elementów różnorodności biologicznej,
  - Rekultywacja i renaturalizacja siedlisk, w szczególności obszarów podmokłych,
  - Rozwój obszarów leśnych i poprawa żywotności lasów,
  - Redukcja zanieczyszczeń wód, gleby i powietrza,
- ❑ kierunki działań, które mają na celu ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko:
  - Zwiększanie liczby gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych w obrębie RSTO GB,
  - Wspieranie konwersji na rolnictwo ekologiczne i utrzymanie tego typu rolnictwa,
  - Aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska, zwiększenie roli ekoinnowacyjności w procesie rozwoju regionu,
  - Opracowanie i wdrożenie kompleksowego programu regionalnej edukacji ekologicznej w ROF,
  - Zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie oraz udziału w procedurach administracyjnych,
  - Rozwój bazy dydaktycznej edukacji przyrodniczej,
  - Inicjowanie i wspieranie badań naukowych nad środowiskiem, krajobrazem i zagospodarowaniem przestrzennym oraz badań w ujęciu interdyscyplinarnym,
  - Wzmocnienie systemu monitoringu przyrody i środowiska, który na bieżąco będzie uzupełniał wiedzę o zasobach środowiskowych RSTO GB,
  - Standaryzacja i integracja informacji o stanie przyrody (zasobach, zagrożeniach, ochronie, użytkowaniu) i jej badaniach.

8. Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko w wyniku realizacji postanowień Programu

Realizacja założeń „Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF” w żadnym ze swoich kierunków działań ani w żadnym planowanym zadaniu nie będzie miała znacząco negatywnego oddziaływania na środowisko, a co za tym idzie także na obszary Natura 2000.

9. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność tych obszarów

W granicach Radomskiej Sieci Terenów Otwartych „Green Belt” znajdują się dwa Obszary Natura 2000, Kozienicki PK, dwa OChK oraz 2 rezerwy przyrody (dokładniej opisane w rozdziale 3.1.10):

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Ostoja Kozienicka PLB140013

Najważniejsze oddziaływania i działalność zidentyfikowane w SDF mającymi negatywny wpływ na obszar są:

- zanieczyszczenia (H),
- infrastruktura sportowa i rekreacyjna (G02),
- polowania (F03.01),
- zabudowa w rozproszeniu (E01.03),
- pozyskiwanie/usuwanie zwierząt lądowych (F03.02),
- uprawa (A01),
- leśnictwo (B),
- pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych i obiektów rekreacyjnych E.03.01),
- wędkarstwo (F02.03).

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Puszcza Kozienicka PLH140035

Najważniejsze oddziaływania i działalność zidentyfikowane w SDF mającymi negatywny wpływ na obszar są:

- ciągła miejska zabudowa (E01.01),
- odpady, ścieki (E03),
- uprawa (A01),
- zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie (J02.01),
- leśnictwo (B),
- chwywanie, trucie, kłusownictwo (F03.02.03),
- ewolucja biocenotyczna, sukcesja (K02),
- fabryka (E02.01),
- koszenie /ścianianie trawy (A03),
- drogi, autostrady (D01.02),
- sieci komunalne i usługowe (D02),
- obce gatunki inwazyjne (I01),
- odpady, ścieki (E03),
- pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych i obiektów rekreacyjnych E.03.01),
- zanieczyszczenie powietrza, zanieczyszczenia przenoszone drogą powietrzną (H04),
- uciążliwości hałasu, zanieczyszczenie hałasem (H06.01),
- zabudowa w rozproszeniu (E01.03),
- rurociągi (D02.02),
- tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane (E01),
- składowisko przemysłowe (E02.02).

W tabeli 3 zestawiono obszary Natura 2000 położone na obszarze RSTO GB, główne zagrożenia dla tych obszarów oraz oddziaływanie działań zaplanowanych w „Zintegrowanym programie...” na intensyfikację tych zagrożeń.

Tabela 3. Oddziaływanie „Zintegrowanego programu...” na obszary Natura 2000.

Obszar Natura 2000	Główne zagrożenia dla obszaru wg. SDF	Oddziaływanie „Zintegrowanego programu ...” na obszar Natura 2000
OSO Ostoja Kozienicka PLB140013	zanieczyszczenia (H)	Realizacja założeń „Zintegrowanego programu...” będzie miała pozytywny wpływ na zanieczyszczenie środowiska.
	infrastruktura sportowa i rekreacyjna (G02)	„Zintegrowany program zakłada zwiększenie ruchu turystycznego, co wiązać się może z potrzebą budowy nowych obiektów sportowych i rekreacyjnych. Każda tego typu inwestycja wymaga przeprowadzenia odrębnej procedury oceny oddziaływania na środowisko.
	polowania (F03.01)	„Zintegrowany program...” nie wiąże się z oddziaływaniami tego typu.
	zabudowa w rozproszeniu (E01.03)	„Zintegrowany program...” zakłada uspojnienie planowania przestrzennego na obszarze RSTO GB, co przyczyni się do zmniejszenia oddziaływań tego typu.
	pozyskiwanie/usuwanie zwierząt lądowych (F03.02)	„Zintegrowany program...” nie wiąże się z oddziaływaniami tego typu.
	uprawa (A01)	„Zintegrowany program...” promuje rolnictwo ekologiczne. Przechodzenie rolników na takie użytkowanie wpłynie pozytywnie na środowisko.
	leśnictwo (B)	„Zintegrowany program...” zakłada zwiększenie lesistości na terenie RSTO GB. Działanie to będzie miało pozytywny wpływ na obszar Natura 2000.
	pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych i obiektów rekreacyjnych E.03.01)	Realizacja założeń „Zintegrowanego programu...” będzie miał pozytywny wpływ na to oddziaływanie.
	wędkarstwo (F02.03)	„Zintegrowany program...” zakłada zwiększenie ruchu turystycznego w regionie, co może wiązać się ze zwiększoną negatywną presją ze strony wędkarzy na ekosystemy wodne.
Puszcza Kozienicka PLH140	ciągła miejska zabudowa (E01.01)	„Zintegrowany program...” zakłada uspojnienie planowania przestrzennego na obszarze RSTO GB, co przyczyni się do zmniejszenia oddziaływań tego typu.

odpady, ścieki (E03)	Realizacja założeń „Zintegrowanego programu...” będzie miał pozytywny wpływ na zanieczyszczenie środowiska.
uprawa (A01)	„Zintegrowany program...” promuje rolnictwo ekologiczne. Przechodzenie rolników na takie użytkowanie wpłynie pozytywnie na środowisko.
zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie (J02.01)	Realizacja założeń „Zintegrowanego programu...” ograniczy wpływ tego oddziaływania. Pozytywny wpływ na obszary Natura 2000
leśnictwo (B)	„Zintegrowany program...” zakłada zwiększenie lesistości na terenie RSTO GB. Działanie to będzie miało pozytywny wpływ na obszar Natura 2000.
chwywanie, trucie, kłusownictwo (F03.02.03)	„Zintegrowany program...” nie wiąże się z oddziaływaniami tego typu.
ewolucja biocenotyczna, sukcesja (K02)	Działania planowane w „Zintegrowanym programie...” nie mają wpływu na naturalne procesy jakimi są ewolucja biocenotyczna i sukcesja.
fabryka (E02.01),	Na obszarze RSTO GB nie zlokalizowano żadnej fabryki. Brak zagrożeń tego typu.
koszenie/ścińnięcie trawy (A03)	Realizacja założeń „Zintegrowanego programu...” ograniczy wpływ tego oddziaływania. Pozytywny wpływ na obszary Natura 2000
drogi, autostrady (D01.02)	Każda, planowana w przyszłości, inwestycja tego typu powinna przejść odrębną procedurę oceny oddziaływania na środowisko.
sieci komunalne i usługowe (D02)	„Zintegrowany program...” zakłada uspoźnienie planowania przestrzennego na obszarze RSTO GB, co przyczyni się do zmniejszenia oddziaływań tego typu.
obce gatunki inwazyjne (I01)	Działania planowane w „Zintegrowanym programie...” nie mają wpływu na wnikanie w ekosystemy gatunków obcych.
odpady, ścieki (E03)	Realizacja założeń „Zintegrowanego programu...” będzie miał pozytywny wpływ na to oddziaływanie.
pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych i obiektów rekreacyjnych E.03.01)	Realizacja założeń „Zintegrowanego programu...” będzie miał pozytywny wpływ na to oddziaływanie.
zanieczyszczenie powietrza, zanieczyszczenia przenoszone drogą powietrzną (H04)	Realizacja założeń „Zintegrowanego programu...” będzie miał pozytywny wpływ na stan jakości powietrza

uciążliwości hałasu, zanieczyszczenie hałasem (H06.01)	Realizacja założeń „Zintegrowanego programu...” będzie miał pozytywny wpływ na stan akustyczny terenu.
zabudowa w rozproszeniu (E01.03)	„Zintegrowany program...” zakłada uspoźnienie planowania przestrzennego na obszarze RSTO GB, co przyczyni się do zmniejszenia oddziaływań tego typu.
rurociągi (D02.02)	Każda, planowana w przyszłości, inwestycja tego typu powinna przejść odrębną procedurę oceny oddziaływania na środowisko.
tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe (E01)	„Zintegrowany program...” zakłada uspoźnienie planowania przestrzennego na obszarze RSTO GB, co przyczyni się do zmniejszenia oddziaływań tego typu.
składowisko przemysłowe (E02.02).	Na obszarze RTSO GB nie zlokalizowane składowisk przemysłowych.

Jak podkreślono w rozdziale 5 Kozienicki PK w znacznej części pokrywa się obszarowo z OSO Ostoja Kozienicka oraz OZW Puszcza Kozienicka. Dlatego też zidentyfikowane w SDF-ach zagrożenia będą oddziaływały w podobny sposób na cele ochrony Kozienickiego PK i rezerwatów przyrody. Rezerваты położone są w obrębie Kozienickiego PK i obszarów Natura 2000, jednak należy podkreślić, że wpływ wywierają będą na nie tylko niektóre zagrożenia.

Zagrożenia dla Obszarów ChK opisane zostały także w rozdziale 5. „Zintegrowany program...” ma przeciwdziałać tym zagrożeniom, będzie pozytywnie oddziaływał na te obszary.

Wszystkie przyjęte w „Zintegrowanym programie...” kierunki działań i zadania mają na celu poprawę stanu środowiska. Żaden z proponowanych kierunków działań i zadań w ramach „Zintegrowanego programu...” nie będzie miał znacząco negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym także na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000, Kozienickiego PK, Obszarów ChK oraz rezerwatów przyrody, dlatego też nie ma potrzeby stosować rozwiązań zapobiegających i ograniczających takie oddziaływania oraz kompensacji przyrodniczej.

10. Możliwości rozwiązań alternatywnych w odniesieniu do obszaru Natura 2000, w tym wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy

Nie ma potrzeby wskazywania rozwiązań alternatywnych w odniesieniu do obszarów Natura 2000, gdyż większość proponowanych do realizacji przedsięwzięć w ramach „Zintegrowanym rprogramie...” ma pozytywny wpływ na środowisko (obszary Natura 2000).

Przy opracowywaniu „Zintegrowanego programu...” nie napotkano na trudności techniczne. Problem stanowiło jedynie brak podstaw prawnych do opracowywania ww. programu. W ustawodawstwie polskim brak jest jednoznacznych norm prawnych wyznaczających ramy opracowywania Zintegrowanych programów. Dlatego też opracowanie to ma charakter pionierski, niejako przeciera ścieżki dla kolejnych zespołów przystępujących do podobnych projektów.

11. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Wszystkie przyjęte w „Zintegrowanym programie...” kierunki działań i zadania mają na celu poprawę stanu środowiska, są to działania prośrodowiskowe. Dlatego też nie ma potrzeby stosowania szczególnych czy specyficznych metod kontroli wdrażania kierunków działań i zadań. Wystarczającym będzie jeżeli skutki realizacji postanowień „Zintegrowanego programu...” monitorować i analizować będą instytucje posiadające uprawnienia do kontrolowania stanu środowiska i sprawujące nadzór nad obszarami chronionymi. Do instytucji te zaliczamy m.in.: RDOŚ Warszawa, Regionalny Konserwator Ochrony Przyrody w Warszawie, PWIS Warszawa, RDPL Radom, RZGW Warszawa a także odpowiednie komórki szczebla gminnego. Nie przewiduje się negatywnych skutków oddziaływania na środowisko założeń „Zintegrowanego programu...” dlatego też metody i częstość ich wykonywania stosowana przez ww. instytucje w zupełności zapewnią odpowiednią kontrolę skutków „Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego”.

12. Konflikty społeczne

Planowanie układów przyrodniczych (zielonych struktur), które powinno być postrzegane na równi z planowaniem infrastruktury społecznej i infrastruktury technicznej, dotychczas nie znajduje ani pełnego zrozumienia w procesie planowania przestrzennego, ani ugruntowanej pozycji w świadomości społecznej (Degórska 2012), poza tym temat wywołuje wiele emocji, niekoniecznie pozytywnych. Obejmowanie ochroną prawną lub podnoszenie statusu ochronnego terenów są działaniami wysoce niepopularnymi i spotykają się z silnym oporem społeczności lokalnych, a wynika to zazwyczaj z braku rekompensowania skutków ograniczeń działalności gospodarczej oraz braku odpowiednich informacji i promocji alternatywnych form aktywizacji społeczno-gospodarczej. Jeżeli nie wniesie się bardzo dużego wysiłku w edukację, czyli wyjaśnienie potrzeby utrzymywania terenów otwartych przede wszystkim społeczności lokalnej (części pełnoletniej, ale także dzieciom i młodzieży), niezrozumienie wśród mieszkańców znajdujących się w obrębie ROF może szybko przerodzić się w niechęć, ogólne niezadowolenie, udowadnianie, że funkcjonowanie terenów otwartych to po prostu atak na ich własność, ograniczanie praw i swobód obywatelskich oraz zagrożenie rozwoju działalności gospodarczej, a na koniec zaowocować próbami zniesienia ograniczeń nadanych w celach ochrony sieci. Ewentualne negatywne stanowisko lokalnych społeczności może być istotnym zagrożeniem dla funkcjonowania zielonych struktur.

Poza potencjalnymi problemami z aktualnymi mieszkańcami ROF, należy pamiętać, iż w dalszym ciągu będzie występować zagrożenie suburbanizacją. Problem suburbanizacji nie zniknie po wyznaczeniu granic RSTO GB – z pewnością wielu inwestorów zarówno prywatnych, jak i instytucjonalnych, wybierając nowe miejsce zamieszkania będzie kierować się atrakcyjnością krajobrazową, dostępnością terenów zieleni i przede wszystkim bliskością lasu i wody, a tym samym szereg osób będzie chciało uszczuplić wyznaczone tereny otwarte, nieco „nadgryzając” ich strukturę w szczególności w klinach okalających Radom i wzdłuż dróg.

Kolejną grupą, która nie będzie sprzyjała funkcjonowaniu RSTO GB są inwestorzy z różnych branż. Instrumenty prawa lokalnego, często niestety są wykorzystywane w celu uzyskania korzyści przez wąskie grupy interesu: inwestorów, deweloperów i inne osoby, które na terenach wiejskich szukają źródła zysku. Rozwój terenów inwestycyjnych oraz związana z tym spodziewana poprawa sytuacji ekonomicznej gmin powodują szereg konfliktów w obszarach styku inwestycji przemysłowych z obszarami objętymi ochroną prawną wynikającą z przepisów o ochronie przyrody.

13. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko

Z uwagi na położenie geograficzne obszaru opracowania oraz charakter zadań przewidzianych do realizacji nie przewiduje się oddziaływań transgranicznych.

14. Materiały źródłowe

Aktualizacja Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy miasta Radomia na lata 2006 – 2016

Andrzejewski R., 1983. W poszukiwaniu teorii fizjocenozy, *Wiad. Ekol.* 29, 2, 33–125

Andrzejewski R., 1985. Ekologia a planowanie przestrzenne, *Wiad. Ekol.* 31, 3, 253–273

Bajkiewicz-Grabowska E., Mikulski Z. 2010. *Hydrologia ogólna*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa

Bank Danych Lokalnych GUS [http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks]

Bank danych o lasach [<http://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/lasy-na-swiecie-cd>]

Baran S. 2000. Ocena stanu degradacji i rekultywacji gleb. Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Lublinie

Chmielewski S., Łukaszewicz M. 2012. Awifauna zbiornika Domaniów. *Kulon* 17: 81-99

Chmielewski S., Tabor J. 2010. Wyniki inwentaryzacji ornitologicznej obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB140013 Ostoja Kozienicka. M-ŚTO. Pionki

Cieszewska A. 2004. Model płatów i korytarzy – dyskusja pojęć, [W:] A. Cieszewska (red.) *Płaty i korytarze jako elementy struktury krajobrazu – możliwości ograniczenia koncepcji*. Problemy Ekologii Krajobrazu. T.XIV. Wydawnictwo SGGW. Warszawa. s. 13–16

Cieśliński S. 1978. Porosty rezerwatu Zagożdżon w Puszczy Kozienickiej. *Fragm. Flor. Geobot.* 24,3 467-484

Cieśliński S. 2003a. Czerwona lista porostów zagrożonych w Puszczy Kozienickiej. *Monogr. Bot.* 91 131-141

Cieśliński S. 2003b. The influence of forest management on lichens in the Kozienicka Forest (Central Polska). *Acta Mycol.* 38.1/2 123-135

Cieśliński S. 2007. Stan bioty porostów w wybranych rezerwach w Puszczy Kozienickiej. *Parki nar. Rez. Przyr.* 26.3 3-21

Cieśliński S. 2008b. Materiały do bioty porostów Puszczy Kozienickiej. *Fragm. Flor. Geobot. Polonica* (w druku)

Cieśliński S. 2008. Znaczenie ochrony rezerwatowej dla zachowania bioty porostów (*Ascomycotalichenisati*) w Puszczy Kozienickiej. *Stud. i Mat. CEPL. Rogów*

Czwarta pięcioletnia ocena jakości powietrza pod kątem zanieczyszczenia: SO₂, NO₂, NO_x, CO, C₆H₆, O₃, pyłem PM₁₀, pyłem PM_{2,5} oraz As, Cd, Ni, Pb, B(a)P w pyle PM₁₀ w województwie mazowieckim za lata 2009-2013. 2014. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie. Warszawa

Degórska B. 2012. Problemy planowania struktur przyrodniczych Obszaru Metropolitalnego Warszawy związane z żywiołową urbanizacją przestrzeni. *Mazowsze. Studia Regionalne* 10. str. 89-106

Dokumentacja planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Puszcza Kozienicka PLH140035 w województwie mazowieckim. FPP Consulting Sp. z o.o.

Dombrowski A. 2001. Podstawowe założenia badań awifauny lęgowej dolin rzek Niziny Mazowieckiej i Krainy Gór Świętokrzyskich

- Dombrowski A. 1985. Podstawowe założenia metodyczne badań ilościowych awifauny lęgowej tarasów zalewowych rzek Niziny Mazowieckiej (instrukcja). WSR-P. Siedlce
- Dworak K. 2005. Hałas środowiskowy a zdrowie. Wojewodzka Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Katowicach, Katowice
- Engel Z. 1993. Ochrona środowiska przed drganiem i hałasem. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
- Głowaciński Z. (red.) 2001. Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne. Warszawa
- Głowaciński Z. (red.) 2002. Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. PAN. Instytut Ochrony przyrody. Kraków
- Głowaciński Z., Rafiński J.(red.) 2003. Atlas płazów i gadów Polski. Status – rozmieszczenie – ochrona. Instytut Ochrony przyrody PAN w Krakowie. Główny Inspektorat Ochrony środowiska, Warszawa – Kraków
- Herbich J. (red.) 2004. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 - podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. Warszawa. T. 6-8.
- Identyfikacja oddziaływań zmian poziomów zwierciadła wód podziemnych w regionach wodnych. 2013. RZGW w Warszawie
- Instrukcja wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000 – wersja 2012.1. GDOŚ [http://archiwumbip.gdos.gov.pl/doc/ftp/2013/instrukcja_wypelniania_sdf.zip]
- Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych Kozienickiego Parku Krajobrazowego, 2005, II etap Indywidualne karty obiektów (obiekty: KPK H081- KPK H107). Towarzystwo Ochrony Krajobrazu, Łódź. Zeszyt 2, 12
- Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych Kozienickiego Parku Krajobrazowego. 2005
- Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych Kozienickiego Parku Krajobrazowego. II etap. Wykaz zbiorowisk roślinnych, stanowiska cennych gatunków roślin, podsumowanie. Towarzystwo Ochrony Krajobrazu, Łódź. Z. 3. 140
- Inwentaryzacja zbiorowisk roślinnych i flory naczyniowej Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Towarzystwo Ochrony Krajobrazu, Łódź. Z. 3, 34
- Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza doliny rzeki Mlecznej na odcinku od ul. Maratońskiej do ul. Mieszka I oraz pomiędzy ulicami Starokrakowską i Wierzbicką. 2012. F.H.U BIODATA Michał Kocik. Radom
- Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza doliny rzeki Mlecznej na odcinku od ul. Mieszka I do granic administracyjnych Radomia (pow. 268,3 ha) oraz od linii kolejowej do granic administracyjnych Radomia wraz z doliną Cieku Godowskiego (pow. 157 ha). 2013. PBE NATURA Marek Wierzba. Radom
- Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza doliny rzeki Kosówki w granicach Gminy Miasta Radomia oraz doliny rzeki Mlecznej na odcinku od ujścia rzeki Kosówki do ul. Maratońskiej oraz terenu obejmującego zalew „Borki”. 2011. BULiGL Oddział w Radomiu. Radom
- Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza użytku ekologicznego „Bagno” wraz z ekologicznie powiązаныmi terenami sąsiednimi (pow. 15,7 ha). 2013. F.H.U BIODATA Michał Kocik. Radom
- Inwentaryzacja przyrodnicza dla rozbudowy drogi krajowej nr 12 do parametrów trasy ekspresowej na odcinku od granicy woj. łódzkiego do węzła „Bronowica” na obwodnicy Puław (woj. lubelskie). 2010. Pracownia Badań Ekologicznych „NATURA” Marek Wierzba i OveArup& Partners International Ltd Sp. z o.o. Oddział w Polsce

- Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J.M., Zalewska H., Pilot M. 2005. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. ZBS PAN. Białowieża
- Kapuściński J., Rodzoch A. 2010. Geotermia niskotemperaturowa w Polsce i na świecie. Stan aktualny i perspektywy rozwoju. Uwarunkowania techniczne, środowiskowe i ekonomiczne
- Kistowski M., Pchałek M. 2009. Natura 2000 w planowaniu przestrzennym – rola korytarzy ekologicznych. MŚ. Warszawa
- Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej. 2004. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Ministerstwo Środowiska. Warszawa
- Kołaczkowski K. 2011a. Prognoza oddziaływania planu urządzenia lasu na środowisko i obszary Natura 2000 dla Nadleśnictwa Marcule. Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Radomiu
- Kołaczkowski K. 2011b. Prognoza oddziaływania planu urządzenia lasu na środowisko i obszary Natura 2000 dla Nadleśnictwa Radom. Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Radomiu
- Liro A. 1996. Koncepcja sieci ekologicznej ECONET-POLSKA na tle systemu terytorialnego państwa, Człowiek i Środowisko 20 z.3
- Liro A. (red.) 1995. Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET-Polska. Fundacja IUCN Poland. Warszawa
- Lorenc H. (red.) 2005. Atlas klimatu Polski. IMiGW. Warszawa
- Makomaska-Juchiewicz M. (red.) 2010. Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa
- Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.) 2012. Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa
- Mapa Podziału Hydrograficznego Polski. Zakład Hydrografii i Morfologii Koryt Rzecznych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej na zamówienie Ministra Środowiska i sfinansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. 2010
- Miłkowski M. 2013. Motyle dzienne z załączników II i IV Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej. Występowanie w dolinach rzecznych Radomia i okolic. Radom
- Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000. 2011. – opracowanie Instytutu Ochrony Przyrody PAN Kraków
- Pietrzak M. 1989, Problemy i metody badania struktury geokompleksu, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Seria Geografia 45
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły. 2011. Warszawa
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Uchwała nr 180/14 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 lipca 2014 r.
- Program ochrony środowiska dla gminy Gózd na lata 2010 – 2013 z perspektywą do roku 2017, (aktualizacja). Gózd. 2010
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Jastrzębia. Jastrzębia. 2004
- Program ochrony środowiska dla gminy Jedlińsk na lata 2009 – 2012 z perspektywą na lata 2013 – 2016, Jedlińsk. 2009
- Program ochrony środowiska dla gminy Jedlnia - Letnisko na lata 2013 – 2014 z perspektywą do roku 2018 (aktualizacja). Jedlnia-Letnisko. 2011

- Program ochrony środowiska dla gminy Kowala na lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem lat 2012 – 2015. Kowala. 2008
- Program ochrony środowiska dla gminy Pionki na lata 2004 – 2011. Pionki. 2004
- Program ochrony środowiska dla gminy Przytyk na lata 2012 – 2015 z uwzględnieniem lat 2016 – 2019. Przytyk. 2012
- Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta i Gminy Iłża na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015 (aktualizacja). Iłża. 2008
- Program ochrony środowiska dla gminy Wierzbica na lata 2013 - 2016 z uwzględnieniem perspektywy do 2020 roku (aktualizacja), Wierzbica. 2013
- Program ochrony środowiska miasta Pionki. Pionki. 2006
- Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Skaryszew na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016 (aktualizacja), Skaryszew, 2009.
- Program Ochrony Środowiska dla miasta Radomia na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017 – 2020, Radom. 2013
- Program ochrony środowiska dla gminy Wolanów na lata 2010 – 2012 z perspektywą do roku 2016 (aktualizacja). Wolanów. 2010
- Program wodno-środowiskowy kraju. 2010. Warszawa
- Program zwiększania lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020. 2007. Samorząd Województwa Mazowieckiego
- Projekt polityki wodnej państwa do roku 2030 (z uwzględnieniem etapu 2016). 2010. KZGW
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Zakrzew na lata 2013-2028
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Jastrzębia na lata 2010-2025
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Przytyk na lata 2014-2029
- Projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014–2020). Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
- Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko „Budowa w Radomiu instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych dla regionu radomskiego” dla lokalizacji przy ul. Energetyków 16. 2011. SAVONA PROJECT Sp. z o.o.
- Raport z wykonania Wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP). Projekt: ISOK „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” Tytuł Zadania 1.3.1: Wstępna ocena ryzyka powodziowego (WORP). Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej PIB Centra Modelowania Powodziowego w Gdyni, w Krakowie, w Poznaniu, we Wrocławiu w konsorcjum z Krajowym Zarządem Gospodarki Wodnej (KZGW), Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii (GUGiK), Rządowym Centrum Bezpieczeństwa (RCB) oraz Instytutem Łączności. Grudzień 2011 + mapy do projektu
- Różycka W. 1977. Propozycja formowania Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych w planach zagospodarowania przestrzennego, Człowiek i Środowisko, t. 1, z.4, s.53-72
- Stewart G.B., Pullin A.S., Coles C.F. 2007. Poor evidence-base for assessment of windfarm impacts on birds. EnvironmentalConservation 34: 1–11

- Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze. Załącznik do Uchwały nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r.
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020. Uchwała Nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r.
- Studium uwarunkowań rozwoju Radomia i strefy podmiejskiej. 2011. MBPR w Warszawie. Warszawa
- SUiKZP gm. Gózd. 1999. MPU w Radomiu
- SUiKZP m. i gm. Iłża. 2013. Intertim
- SUiKZP gm. Jastrzębia. 1999. MPU w Radomiu
- SUiKZP gm. Jedlińsk. 1999. WBPP w Radomiu
- SUiKZP gm. Jedlnia Letnisko. 1999. MPU w Radomiu
- SUiKZP gm. Kowala. 2008. Malicka-Ząbek B. (główny projektant zespołu)
- SUiKZP gm. Pionki. 1999
- SUiKZP m. Pionki. 2012. Rezmer Z. (główny projektant zespołu)
- SUiKZP gm. Przytyk. 2012. U&K Studio, Anna Wasilewska
- SUiKZP gm. Skaryszew. 1999 + zmiana SUiKZP gm. Skaryszew. 2013. URBS Planowanie Przestrzenne Robert Warsza
- SUiKZP gm. Wierzbica. 2008.
- SUiKZP gm. Wolanów. 2000 + zmiana SUiKZP gm. Wolanów. 2009
- SUiKZP gm. Zakrzew. 2009. BROL Systemy przestrzenne S.C.
- SUiKZP gm. Radom. 2011. MPU w Radomiu
- Sukopp H. 1998. Urban Ecology – Scientific and Practical Aspects. [W:] Breuste J., Feldman H., Uhlman O. (red.). Urban Ecology. Springer-Verlag. Berlin-Heidelberg, 3–15
- Szulczewska B. 2004. Planowanie przestrzenne jako instrument realizacji sieci ekologicznych: między teorią a praktyką. [W:] A. Cieszewska (red.) Płaty i korytarze jako elementy struktury krajobrazu – możliwości ograniczenia koncepcji. Problemy Ekologii Krajobrazu. T.XIV. Wydawnictwo SGGW. Warszawa. s. 54-62
- Wuczyński A. 2009. Wpływ farm wiatrowych na ptaki. Rodzaje oddziaływań, ich znaczenie dla populacji ptasich i praktyka badań w Polsce. Notatki Ornitologiczne
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 roku w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. WE L 20 z 26.01.2010 r., 7-25, z późn. zm.) tzw. Dyrektywa Ptasia
- Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dz. Urz. WE L 288 z 6.11.2007, str. 27-34) tzw. Dyrektywa Powodziowa
- Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. WE 327 z 22.12.2000, str. 1-73; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 5, str. 275-346), tzw. Ramowa Dyrektywa Wodna
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. WE L 206 z 22.07.1992 r., str. 7-50, Polskie wydanie specjalne: Rozdział 15 Tom 02 P. 102 - 145, z późn. zm.) tzw. Dyrektywa Siedliskowa
- Europejska Konwencja Krajobrazowa, sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz. U. z 2006 r. Nr 14, poz. 98)

- Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r.
- Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r. tzw. Berneńska
- Konwencja o ochronie wędrownych gatunków zwierząt, sporządzona w Bonn dnia 23 czerwca 1979 r. tzw. Bońska
- Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, sporządzona w Ramsarze dnia 2 lutego 1971 r.
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 880, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2014 r. poz. 1348)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r. poz. 1409)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. z 2014 r. poz. 1408)
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213, poz. 1397, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r. poz. 112)
- <http://geoportal2.gov.pl>

15. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Prognoza oddziaływania na środowisko sporządzana jest w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko o której mówi Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235, z późn. zm.).

W rozdziale 1 określono cel, zakres podstawy formalno-prawnej opracowania.

Celem Prognozy była identyfikacja możliwych oddziaływań na środowisko kierunków działań i zadań ujętych (wskazanych) do realizacji w „Zintegrowanym programie...”.

Zakres niniejszego opracowania jest zgodny z art. 51 ust. 2 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235, z późn. zm.). Został uzgodniony z Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Warszawie pismem ZNS.9022.1.00115.2014.DB z dnia 30.10.2014 r. i Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie pismem WOOŚ-I.411.297.2014.ARM z dnia 13.11.2014 r.

Rozdział 2 opisuje jakie metody zostały zastosowane przy opracowaniu prognozy. Do oceny oddziaływań na środowisko zadań projektowanych i planowanych w programie zastosowano metodę macierzy interakcji.

Charakterystykę istniejącego stanu środowiska RSTO GB oraz analizę zagrożeń przedstawiono w rozdziale 3. A potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji „Zintegrowanego programu...” zawarto w rozdziale 4. Do głównych negatywnych zmian zaliczono: dalsze rozlewanie się niekontrolowanej zabudowy (suburbanizacja), defragmentację i izolację terenów cennych przyrodniczo, przerwanie tras migracji zwierząt lądowych i ziemnowodnych, zmniejszenie powierzchni terenów cennych przyrodniczo, synantropizację

środowiska, zubożenie gatunkowe ekosystemów, dalszą degradacją i dewastacją środowiska; zwiększenie antropopresji na obszary chronione, dalsze pogarszanie się jakości powietrza; pogorszenie się stanu wód powierzchniowych; zanieczyszczenie wód podziemnych; pogorszenie klimatu akustycznego.

W rozdziale 5 wskazano istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji „Zintegrowanego programu...”, do których zaliczono głównie: suburbanizację, degradację siedlisk, powstawanie obszarów ruderalnych, ekspansję obcych gatunków, dzikie wysypiska śmieci itp.

W rozdziale 6 przedstawiono dokumenty różnych szczebli istotne przy opracowywaniu „Zintegrowanego programu...”, których założenia RSTO GB realizuje.

Rozdział 7 szczegółowo analizuje skutki dla środowiska wynikające z projektowanych i planowanych kierunków działań i zadań. Przeanalizowano tu przewidywane oddziaływania (w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne) na zagadnienia i aspekty środowiska takie jak:

- obszary Natura 2000,
- różnorodność biologiczną,
- ludzi,
- zwierzęta,
- rośliny,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne.

Przeprowadzona analiza wskazała, że przewidziane kierunki działań i zadania będą w znacznej większości oddziaływać pozytywnie na analizowane aspekty, a **żadne z projektowanych lub planowanych zadań nie będzie miało znacząco negatywnego wpływu na środowisko.**

W rozdziale 8 stwierdzono po analizie kierunków działań i zadań, że realizacja założeń „Zintegrowanego programu...” nie będzie miała znaczącego oddziaływania na środowisko, a co za tym idzie także na obszary Natura 2000. Dlatego też nie ma potrzeby stosować rozwiązań zapobiegających i ograniczających takie oddziaływania oraz kompensacji przyrodniczej co zawarto w rozdziale 9. A rozdział 10 mówi, że ze względu na środowiskowe kierunki działań i zadania „Zintegrowanego programu...” nie ma potrzeby wskazywania rozwiązań alternatywnych w odniesieniu do obszarów Natura 2000. Nie ma także potrzeby stosowania szczególnych czy specyficznych metod kontroli wdrażania kierunków działań i zadań „Zintegrowanego programu...”. Wystarczającym będzie jeżeli skutki realizacji postanowień „Zintegrowanego programu...” monitorować i analizować będą instytucje posiadające uprawnienia do kontrolowania stanu środowiska i sprawujące nadzór nad obszarami chronionymi, takie jak: m.in.: RDOŚ Warszawa, Regionalny Konserwator Ochrony Przyrody w Warszawie, PWIS Warszawa, RDPL Radom, RZGW Warszawa a także odpowiednie komórki szczebla gminnego o czym mówi rozdział 11.

Rozdział 12 opisano główne obszary konfliktów społecznych, które mogą pojawić przy realizacji założeń „Zintegrowanego programu...”.

Rozdział 13 mówi o braku oddziaływań transgranicznych.